

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03991

FUN ALEF BIZ TOF

Arn Vergelis

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ארו ווערגע לויס

פון

אלעף

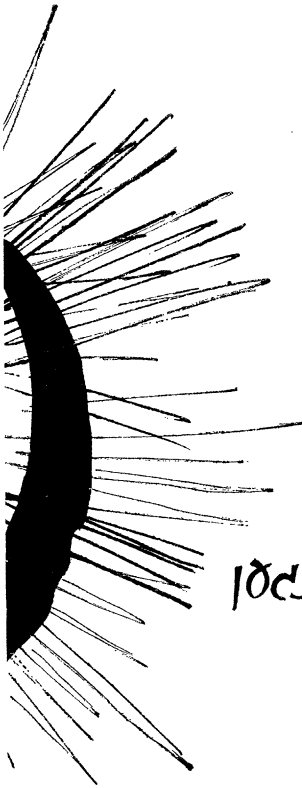
ביז

טאָף

לידער און אַעלאַנען

„סאָועטסקי פּיסאַמעל“

מאַסקווע • 1970

וואַרצלען

צווישן בירע און ב'דזשאן

אונדזער געבאָט

מיר זינען דורכגעגאנגען היצן און טיפונען
מיט א געבאָט — געמאָלדן אין דער וועלט:
וויילסט טרינקען וואסער — גראָב אליין דעם ברונעם,
וויילסט עסן ברויט — פארזוי אליין דאָס פעלד!

און דאָס געבאָט — מיט האַרבער מי געלייטערט —
מיר האָבן אויסגעהאקט אַף זיך, ווי אַף א שטיין:
וויילסט ליכט און וואַרעמקייט — צינד אָן אליין דעם שניטער,
און וויילסטו היימלעכקייט, איז בוי אליין דיין היים!

1934

פּרילינג אין מיין קאנט

בא יעדן טיג, אה יעדן ברעג,
אין יעדער שטאָט, אה יעדן ראָג
טרעפט, אז עם קומט צו גיין דער טאָג,
ווען ס'איז די נאכט נאָך ניט אוועק.
דאן ווערט די וועלט צעטיילט אה צוויי:
אין טייל נאָך שלאָפט, די צווייטע וואכט,
ס'איז אפן מינרעוו שטייל און נאכט,
און ווי א פאקעל אינעם שניי
גייט אה די זון אפן כינגאן —
ס'איז פּרילינג אין ביראָבידזשאַן.

עם כאפט אין וואַלד א וואָלף זיך אה.
ער ציט זיך אויס מיט שלאנקן גוף,
ער גיט א יאָג זיך צו דעם טאָל —
די לופט איז דאָרטן ווי קרישטאָל,
דער שניי מישט אויס זיך מיטן רוים,
אין פלאם פון זון ברענט יעדער בוים...
דערהערט די גאָרע וועלט זיין רוף,
און אינעם הימל אינעם בלויען
דער ערשטער פויגל הייבט זיך אה.
מיט שטיילן פלאטער פון די פליגל
ער לעשט די לעצטע שטערן אויס,

און כניעם קאָנען מער ניט ליגן
און קריכן אף דער שנין ארויס.

סע שטארבט דאָס אייז, און טראָפּנס פאלן...
א האָז מאכט גריבלעך מיט די פיס —
זיי פילן אָן זיך גלניך מיט שטראַלן,
און ס'ניט דער שניי זיך א צעגיס,
און ריטשקעלעך אן אָרט זיך מאכן,
פון צווייגן טריפט, פון שטאמען טריפט,
א פויגל אינעם הימל שטיפט,
א וועווערקע נעמט שנעל זיך דרייען,
א ווילדע ציג זוכט אָפּ א קוואל,
וואָס איז געווען פארדעקט מיט שנייען,
א סויבל שפילט זיך מיט א שטראַל...

און הימלעכער אין יישעוו ווערט,
ס'צעפענען זיך טיר-און-לאָדן,
ווען יענער קומען אָן אהער
מיט שעפע וואלדישער באלאָדן.

בא יעדן טיך, אף יעדן ברעג,
אין יעדער שטאָט, אף יעדן ראָג
טרעפט, אז עס קומט צו ניין דער טאָג,
ווען ס'איז די נאכט נאָך ניט אוועק,
דאן ווערט מיט זון פארפולט דער הימל,
און ס'לעשט זיך אויס זיין בלייכער ראַנד,
און וועלדער שטייען אופּ פון דרימל,
א מענטש א מענטשן דריקט די האנט —
ס'איז פּרילינג אין ביראָבידזשאַן!

איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען?

איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען דעם בירע־טינד?
אין שיינקניט איז ער מיטן דניעפער גלינד,
און פליסן פליסט ער פונעם דניעפער שנעלער.

מאכט זיך אמאָל אן אפרערנאכט א העלער,
איז ווייסט איר, ווי די בירע זעט דאן אויס?
אני, איז זי גרויס!
אני, איז זי ברייט!
זי יאָגט אזוי פארטראכטערהייט,
און אלע ביימער קוקן פון איר נאסע,
אליין דער הימל טוקט זיך אין איר וואסער.

איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען דעם קליינד־כינגאן?
אף זיינע סאָפקעס וווינט דער בער און דער פאזאן,
און בלוי איז ער, ווי הימל נאָך א רעגן.

מאכט זיך אמאָל, דער טינד פארגיסט די ברעגן,
איז ווייסט איר, ווי כינגאן איז דעמלט שוין?
ער שטייט אליין
און רייצט זיך מיט די וועלן,
און אויב דעם טינד איז עס ניט שטארק געפעלן,
איז נעמט דער בארג און ווארפט אראָפּ א שטיין.
סע הייסט:

— איך בין א בארג,
און דו מענסט ווייטער גיין!..

איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען דעם טינגע-וואַלד?
געדיכט איז ער!
א בוים א שווערער פאלט,
און ווילדע הירשן יאָגן צו א קוואל.

פארנאכט צינדט אָן אין טינגע זיך א שטראל,
איז ווייסט איר, ווי עס זעט דאן אויס דאָס גראָז?
ס'איז ראָז,
ס'איז דין.
און געלע בלעטער ווערן ווידער גרין.

איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען ביראָבידזשאן,
מיט בירע און כינגאן,
מיט טינגע, וועלכע איז נאָך ווילד אצינדער?

איי, איז דאָרט הויך דער הימל, קינדער!
און ווייסט איר, וויפל ריכטיקייט ס'האָט דער קאנט?
— ניט מעסטן מיט דער האנט,
— ניט ציילן אף די פינגער,
— ניט אלץ אריינצושטעלן אין אַט דער-אָ ליד,
ס'איז קוילן,
ס'איז גראניט,
ס'איז מאַרמאָר, טוועס, רויזן,
דער וואַלד, די טייכן, וועלכע ברויזן,
פיכטא און צעדער וואקסט אף יעדן שפאן —
אזוי איז, קינדער, רייך דאָס לאַנד ביראָבידזשאן.

באם קוואל

א.

ווען עס פאלט א טראָפּן אף א שטויבל,
מוטנע-גרוי דער טראָפּן דעמלט ווערט.
„קוואל דו יונגער, זאָג, וואָס ביסטו זויבער?
שלאַגסט ארויס דאָך פון דער שווארצער ערד!“

בייג איך אָן צום קוואל זיך, און איך הער:
„כ'בין דערפאר א שניירווייסער, מיין טרניער,
ווייל עס האָט מיך יאָרנלאנג געשייערט
די געדיכטע שווארצקייט פון דער ערד...“

ווען אין נאכט פרוווט נאָר א שטראל זיך ווייזן,
פון דער נאכט פארשלונגען גלייך ער ווערט.
„זאָג מיר, קוואל, פארוואָס האָט אזוי פלייסיק
דיך געפוצט די ניטגעפוצטע ערד?“

בייג איך אָן צום קוואל זיך, און איך הער
פונעם ווילדן וואסערל דעם פלוידער:
„ס'האָט די ערד געמאכט מיך פריש און זויבער,
איך זאָל פרישקייט ברענגען אף דער ערד...“

1937

ב.

כ'בין צום קוואל געקומען הינט צו גיין,
כ'האָב זיין שטראָם געפרוּווט מיט מיניגע ליפּן,
און אין יענער רעגע כ'האָב באַגריפּן,
ווי א שטראַל קאָן דורכברעכן א שטיין
און ארויס אין העלער וועלט געשליפּן...

אלע טאָג אהער צום קוואַל איך קום —
זען, ווי שאַרפע שטראַמען האַסטיק שלאָגן,
אַינזאפּן אין זיך דעם שטראַל דעם קלאָרן,
וואָס דער טיפּער קוואַל האָט צו דער זון
דורך דער פינצטערניש אדורכגעטראָגן!

1938

ס'האָט ערשט אַרויסגעשלאָגן ס'פּרישע קוואַלעכל, איז קורץ זײַן וואַסער־וועג, כאַטש בלוי און רײַן. עס לײַגט אוועק זיך, ווי אַ זײַרן שאַלעכל, אַף קאָפּ אַף גרײַנעס פּון אַן אַלטן שטײַן.

נאָר אָט גײט עס אַ וואַרף זיך ווי אַ פּישעלע אין גראַזיק טײַכעלע — אין טײַפּן טאָל. דאָס פּרישע קוואַלעכל וועט וויפּל פּלײַסן נאָך? צי יאָגן ברייט עס וועט, צי יאָגן שמאָל?

בא בלומען וואַשן וועט עס ווייסע פּלעשעלעך? צי נאָר אין וועלט אַרײַן וועט פּלײַסן סטאַם? אַ, ס'ווייסט דאָס קוואַלעכל אַלײַן נאָך עפּשער גײט, אַז ס'וואַרט אין ווייט אַף דעם אַ גרויסער יאַם...

ה"ם

.א.

ווען כ'האָב זיך אָפּגעשטעלט אין וואַלד, א מידער גייער,
האָב איך געזען:
ניטאָ אפילע דאָ קיין אָרט פאר שנייען...
עס שטרעקן דעמבן צו בעריאָזעס אויס די הענט —
זיי ווילן צונעמען די רוימען זייערע.
דעם שאַרפן שטיין אין האַרטער ערד פאַרקלאַמערט,
א בערגל אָף א בערגל קלעטערט —
און אלץ זיך בעט, אז ווערן זאָל געראַמער.
ווען כ'האָב זיך אָפּגעשטעלט אין וואַלד, א מידער גייער,
האָב איך געהערט:
פון פייגל ווילד דערשראַקענע געשרייען,
דאָס וואָיען פונעם אָפּגעוועקטן בער,
און דעם איזיובערס ברומען,
און אלץ האָט אָנגעזאָגט:
— ער איז געקומען...
1934

ב.

א ווונדערלעכע נאכט אצינד, מיין טייערע,
דער הימל איבער אונדז איז ווי בורשטין.
אָט לעשן זיך אין הניזעלעך די פייערן
און צינדן אָן זיך אין די רוימען גרין.

פארגליווערט שטייען דאָרט די דינסטע ביימעלעך,
די צווינגן הוידען זיך און סוידען זיך אפ זיי,
אָט הער זיך איין, מיין טייערע, זיי רוימען דאָך:
„ס'וועט פאלן באלד א זילבערדיקער שניי...“

די סאָפּקע, ווי א היילן־הירש א לויטערער,
איז צוגעלאָפן טרינקען צו דעם טיך,
האָט זיך א כוואליע אופגעריסן מוירעדיק
און שווימענדיק זיך אָפּגעטראָגן גלייך...

א ווונדערלעכע נאכט אצינד, מיין טייערע,
דער הימל איבער אונדז איז ווי בורשטין,
די ווייט איז א באשפרענקלטע מיט פייערן,
זיי רופן אונדז, זיי רופן אונדז — ווהיין?..

1933

מירן שפעטער די כאסענע פראווען,
 עפשער דאָרט, אין דער שטאָט, אויבנאָן...
 זאָג, פארוואָס האָבן אָדאָם און כאווע
 ניט געוואָסט, אז זיי הייבן ערשט אָן?

הער זיך אינן. אין דער ווייט, דערקענסטו,
 קלינגען טענער פון אַנקום און טראָט,
 ס'קומען מענטשן, און מירן זיי בענטשן,
 און זיי אָנווייזן ס'אָרט פאר א שטאָט.

בייג זיך אָן — וועסט דעם אַנקום דערהערן,
 ס'איז די צוקונפט פאר אונדז דאָך א וואָר —
 ווי די גרויסקייט פון קלייניקע שטערן
 איז פאר מענטשן פארשטענדלעך און קלאָר...

מע וועט שמועסן אין שטאָט דער צעשטראַלטער,
 אין דער שטאָט, וואָס איך זע זי שוין גרויס,
 אז אָט דאָרט, ווי עס פינקלען אספאלטן,
 האָט א ליבע אין טייגע געברויזט...

נו, טיי א קענדעלע!
 איך דארף קיין שניטער ניט,
 דער וואלד א שניטער איז — ער ברענט, ער ברענט.
 די פלאמען רייסן פונעם וואלד די נאכט־קליידער
 מיט ריזיק שפיציקע, מיט ווייסע הענט.

נו, טיי א קענדעלע!
 וואס איז מיר גוט אזוי? —
 עס איז פארביי עפעס, ס'ווערט עפעס ני...
 נאך יאָרן פינצטערניש, נאך יאָרן וויסטעניש
 שפאצירט דאָס ליכט אצינדער פראנק־און־פריי!
 איך שרעק פאר פלאם זיך ניט, איך זינג א פלאמען־ליד,
 נו, טיי א קענדעלע
 גים אָן, מיין פריינט!
 מיר דוכט: די סרייפ־שנין האָט זיך אין הניזעלעך
 אף טישן ציכטיקע מיט רו צעשנינט...

די פלאמען הוליען נאך, די פלאמען מיינען דאָך,
 אז זייער יאָמטעוו וועט דאָ ניט פארגיין,
 ...איך זיך א קענדל אופ, און ס'פֿייער ברייט מיך ניט,
 און ס'פֿייער העלפט מיר נאָר צו זידן טיג.

1936

— כ'האָב זיך פארבענקט אין פּרילינג נאָך אַ שניי, —
 מיט שטילער פרייד דעם סאָד האָב איך באטראַטן,
 צעוויגט אַ צווייג, דעם צווייט האָב איך צעווייט,
 און ס'האָט אַ שניי אַף דעם כינגאַן געשאָטן...

— כ'האָב זיך פארבענקט אין ווינטער־צײַט נאָך צווייט, —
 אליין ארײַן בין איך אין סאָד אין ווינטן,
 געזען: דער שניי פון צווייגן שיט און שיט,
 ווי עמעץ וואָלט די קוויטן פון זיי רײסן...

אין ווילדעניש איך זע די פּרוכט אַף בוים,
 כאַטש קיינמאָל כ'האָב דעם סאָד נאָך ניט באטראַטן...
 ס'איז פאַר אַ טרוימער גאַרנישט ניט פארבאַטן,
 פון אַלץ פאַרזוכט ער, וואָס ער זעט אין טרוים!

שטילקניט און שווינגן און ווייטע געשפרעכן,
און איך — אין א מיטן פארוואָרפן איך שטיי,
ווען איך וואָלט קאָנען די שטאמען צעברעכן,
וואָלט איך געקוויקט זיך מיט זייער געשריי.

מירע און אומעט באהאלט אָט דאָס שווינגן,
גלייך ווי מיט פאכעד איך ווער דאָ געפרוּווט,
זאָל כאָטש א כניע דאָ נאָענט פארבייגיין,
זאָל כאָטש א פויגל צעשניידן די לופט.

לעוואָניקע בערג, העל־באזילבערטע טאצן,
טראָגן, ווי סוידעס, די וועלדער צום פליין,
זאָל כאָטש א שטערן אין הימל היינט פלאצן,
זאָל די לעוואָנע כאָטש אופהערן גיין!

1934

האָבן וואסערן אין שטילקײט זיך פארווינגט,
 אזא רויקײט האָט וואסערן באטראַטן,
 פלײען שוועלבעלעך פון יענער זײט צוריק,
 זוכן, שטילינקע, אף נאכטלעגער א שאַטן.

די לעוואָנע גײט ארויס ווי אף געפאנג,
 זוכט אין טיפעניש און קאָן דאָרט ניט געפינען,
 שטעלט זי אָפּ איר הויכן, שטילן גאנג
 און איז גרייט אף טראָפּנדלעך צערינען.
 זי וועט שטיין אזוי מיסטאמע לאנג —
 ביז אין טײַגע וועט שוין קומען דער באגינען.

יעדע ווײַלע ציטערט אופ א בוים,
 גלײַך מע וואָלט אים אָדערן געצויגן,
 און די בירע פליסט א רויקע אין רוים,
 ווי א לויטערער, א זילבערדיקער בויגן.
 ס'כאפט זיך אופ א פויגל פון זײַן טרוים
 מיט צוויי שווארצע קײלעכדיקע אויגן.

און אָט גיט א כוואליע זיך א צי
 צו דער הויכער שטערנדיקער בלענדשאפט —
 דאָס שיקט אָפּ דער בירע־טײַך זײַן בענקשאפט
 גאָכן לאנג גענארטן אינדערפרי.

1935

דער קלאָרער שניי, ווען ער איז ווייניג ווי שוים
און ווייניג צעשפרייט, — וואָס איז דען פון אים שענער?
עס פארבט זיך אויס אין זיין קאליר דער רוים,
און קליינע שטערנדלעך אין הימל ווערן קלענער.

דער וואַלד ווערט בלוי, מע זעט ניט קיין פאזאן,
און צווייגלעך פראַסטיקע דאָרט גליווערן ווי טראַפנס.
ס'איז שטיל. ס'איז קאלט. עס ליגט ביראָבידזשאַן
מיט ווייסע פינערן אף שנייִקן צוקאָפנס.

איך בין אליין, איך זוך אן אלטן פלוט.
איך זוך דאָס דערפעלע, וואָס ניוועט זיך אין דרימל,
...דער שניי איז ווייניג, און די לעוואָנע — רוט,
און ווי דער יאם איז בלוי דער הויכער הימל.

א שטערן פלאצט. זיין העלקייט גיסט זיך אויס
אף שלאַנקע מויערן מיט זילבער אף די דעכער.
איך זע די גאס: זי איז שוין ברייט און גרויס
און וואָס א טאָג זי ווערט אלץ העכער, העכער.

איך פיל ניט, ווי איך וואקס, כ'דערזע, אז איך בין העכער,
 איך לויב דעם שטארקן קויעך, וואָס צו דער הויך מיך ציט,
 וואָס כאַוועט אויס מיין וווקס, וואָס כאַוועט אויס מיין ליד,
 צעברעכט אין מיר דעם גליווער, מיך אליין צעברעכט ניט,
 נאָר צו דעם הימל ציט.

פארוואָרצלט איז דער בוים — איך בין דעם בוים מעקאנע,
 איך לויב דעם שטארקן קויעך, וואָס האַלט מיך אף דער ערד,
 וואָס בענטשט מיין וווקס מיט קראפט, מיין טראַגט מאכט וואָניק-שווער,
 וואָס גליקלעך מאכט די ערד, אף וועלכער כ'בין געשטאנען,
 און מיך פילט אָן מיט גליק, וואָס איך באטרעט די ערד.

אין א ווינגע, אין א ווילדער נאכט,
ווען דער ווינט רייסט שטערן אויס פון רוימען,
איז א יעדער וואנדערער פארטראכט —
העלע שויבן זעט ער אין די טרוימען.
ס'טוט אים וויי, וואס הייבן זינגען בלינד,
יעדער קלאנג איז שוואכער איצט און וויטער,
דאכט זיך אים, ער זעט ערגעץ א שניטער,
נאָר פון אויג קלאפט פונקען אויס דער ווינט...

דעמלט וואקסט באם וואנדערער דער וויי,
און דער צאָרן לאָזט אים שוין ניט דרימלען,
ער איז גרייט איצט אופהייבן דעם שניי
און צוריק אים ווארפן אין די הימלען!
גייט דער מענטש.
סע שווינדלט, עס איז שפעט,
מיט די הענט פארשמעלט ער זיך דאָס פאָנעם.
ביו אין ווייט א פניער ער דערזעט,
ווי א פיש פון וואסער — די לעוואָנע.

לויב צום מענטש!
זיין ליכט-שטערן געווען
איז אין הארץ אין אייגענעם פארבאָרגן,
און דערפאר האָט ער די שניין דערוואָרבן —
זאָל זיך שפרייטן אין דער וועלט זיין שעם!

1937

העכער פון א דעמב און שטארקער פון א סרײַפע

צווישן צוויי סטיכיעס

1

צום ערשטן מאָל איך האָב א וואַלד־סרײַפע געזען,
זי האָט פון טאָל ארויסגעריסן זיך און הויך געשטיגן —
ווי ס'וואַלט א נרויסער פלאם־פויגל פון יענערס הענט
ארויסגעריסן זינע רויטע פליגל.
איך בין געשטאנען אפן בארג. אנטלאָפן איז דער הייל־הירש.
דער הירש געטראָגן האָט צום סוואַל זיין דאָרשט און זיין דערשרעק.
נאָר ס'האָט דער טאָל געשטעלט זיך אים אין וועג,
א פלאם האָט אים באגעגנט און מיט כיישעק אים באַלעקט,
ווי ס'וואַלט דער הירש געווען א סוואַל, און אָט דער פלאם —
א הייל־הירש.

איך האָב דערזען: די סרייפּע קלעמערט אפּן באַרג!
 די גאַרע וועלט איז פאַר דעם פּייער אָפּן...
 און וואָס איז דען די שרעק? זי כאַפּט דיך אָן און וואַרגט,
 זי רייסט דיך אַה פּון אָרט — איך בין אַנטלאָפּן!..
 איך בין געלאָפּן לאַנג, געיאָגט פּון באַרג פּון יענעם.
 און וואָס איז דען אַ מענטש, ווען פּלאַם אַרום אים שטייגט? —
 ניט שטאַרקער פּון אַ הירש, ניט העכער פּון אַ צווייג,
 די וועלט איז פאַר אים ענג, די ראַכוועס איז אַ שטייג.
 און ווי ער זאָל ניט לויפּן — וואַרט אַה אים אַ גענעם...
 איך בין געלאָפּן לאַנג. דער הימל האָט געברענגט שוין
 פּון זייטן דריי העל־רויט, די פּערטע האָט געטאָגט...
 און פּלוצעם — פּון דער זייט, ווהיין איך האָב געיאָגט,
 צום פּייער לויפּן ווילד איך האָב דערזען אַ מענטשן.
 אָט איז ער! אָט בין איך! — די בליקן זיך צעקרייזן:
 „צוריק! צוריק!“ — ער שרייט. — „דאָרט איז פאַרפּלייצונג!
 אמור האָט זיך צעגאַסן... גיי איצט פּרוּוו אים צאַמען...“
 בין איך געבליבן צווישן וואַסערן און פּלאַמען...
 דאָס פּייער יאָגט מיך אָן, דאָס וואַסער ביז די לענדן!
 וואָס קאָן אַ מענטש דאָ טאָן? ווהיין זאָל איך זיך ווענדן?

איז גוט, וואָס נאָך איין מענטש פאַרלאָפּן איז אַהער...
 (די שרעק, וואָס קוקט אַה גרויל, אין גלייכנילעט גייט אַריבער).
 איך שטעל דעם מענטשן אָפּ. צי כ'זאָג אים, צי איך קלער:
 „אויב סרייפּע־פּלאַם פאַרלענדט, דעם וואַסער גיב זיך איבער.
 דאָס וואַסער לעשט דעם פּלאַם, אין וואַסער איז די רעטונג!“
 נאָר ס'הערט מיך ניט דער מענטש. ער לאָזט זיך גלייך צום טאָל,
 ער קען שוין מער, דער מענטש, דעם פּלאַם ניט איבערטעמטן,
 איך זע ניט מער זיין גרויל, איך הער ניט מער זיין קאָל.
 כ'בין ווידער איין־אליין. אַ כוואַליע יאָגט אַריבער.
 זי נעמט אַרום מיט קעלט, זי אַטעמט אַויס אַ הויך.

דעם אָטעם איבערכאפן — סטייען זאָל נאָר קויל!
א כוואליע טוט א גלעט — און דער אמור ווערט ליבער...
איצט לעשט ער, דער אמור, מיט אלץ, וואָס ער פארמאָגט,
מיט שטראָמען, וועלכע קאָנען פעלדזן-בערג צערוקן,
דעם וואַלד ער שלעפט ארום זיך אפן רוקן,
און הירשן צוגעסמאליעטע, דערשראָקענע ער טראָגט.
און אָט שטעלט ער זיך אָפּ. די פונקען פאלן, טייען,
ווערט ווידעראמאָל שטיל. מע הערט, ווי פייגל שרײַען...

4

...אך בארג איך בין ארום, אף שוימיק־בלויער הייך,
א קוק געטאָן אין טאָל — דאָרט איז דער מענטש געלעגן
פארקוילט, לעם אים — דער הירש. פון שווארצע וואַלקנס רויך
געסטארטשעט האָט די פאנמע — א צעפליקטער זעגל.
געשטילט איז דער אמור. ער איז שוין אָפגעפלאָסן.
און מיך האָט ער געמירט, און איך האָב אים באגלייט...
און ווייט, האָב איך דערזען, א יישעוו ליגט צעלייגט.
א סטעזשקע פירט צו אים — א סטעזשקעלע פון פרייד,
א סטעזשקעלע פון מוט דורך לויכטנדיקע גראָזן...
און קוק איך נאָר אין טאָל, דערזע איך דאָרט דערנעבן
צוויי קאלטע שטיקלעך קויל — געלעבט אין זיי האָט בלוט,
נאָר זיי האָבן פארזען איין־איינציקע מינוט,
און לעבן א מינוט — הייסט ראטעווען דאָס לעבן!
און ווער ס'האָט עס געקאָגט, באזיגנדיק דעם צווייפל —
איז העכער פון א דעמב און שטארקער פון א סרייפע!

1940

איך וויל איצטער יאָגן

עס זײַנען די דעכער מיט זילבער באצויגן,
פון בלויקניט, פון העלסקיט זיך זשמורען די אויגן.
דאָרט, אונטער בערג, בא דעם וואלגער פון שטאמען
קלעטערט די ווייט מיטן הימל צוזאמען.

איז גוט אינעם דרויסן דעם פראָסט איצט באגריסן,
אין בלויקניט זיך טוקן, פון פרישקניט געניסן,
און גוט איז ארײַן אין א טאנץ מיט די שנייען
און אויך, ווי די שנייען, זיך דרייען און דרייען,
און גוט איז און וויל איז זיך איצטער צעיאָגן
אנטקעגן דער ציניט, ווען עס הייבט אָן צו טאָגן.
און זאָלן די שנייען מיך טראָגן, פארטראָגן
אף גאסן אף ווייסע, אף שנייניקע ראָגן.

און זאָל זיך א מענטש מיר איצט טרעפן אנטקעגן,
זאָל ער מיך אָפשטעלן, זאָל ער מיך פרעגן,
זאָל ער פארזשמורען פון כידעש די אויגן —
איך וואָלט אים מיט זיך אין דער ווייטקניט געצויגן!
און זאָל ער, דער מענטש, מיט די אייגענע כושים,
און זאָל ער, דער מענטש, מיט די אייגענע אויגן
דערזען און דערפילן און שפעטער מיר זאָגן:
ווי גוט פאר א מענטש איז אין ווייט זיך צו טראָגן.

די טיפקייט פון וואלד מיטן זויבערן שניידדעק,
וואָס ליגט אָפּ א ווינטער — קיין פּוס אף איר גייט ניט,
דאָס וואָיען פון בער אין זיין לעצטן פארבניגוין,
דער לעצטער, פארצווייפלטער הילך פון דער טייגע,
וואָס פילט שוין דעם צוריר פון אַנזאָגער זעגן
און הערט שוין דעם גיבערשן טראָט אף די שטעגן —
דאָס אלץ איז אן איידעם, דאָס אלץ וועט אייך זאָגן,
ווי גוט, ווען אין לאַנד פון דער טייגע נעמט טאָגן!

דער אלטער אמור מיט די כוואליקע טיפן —
ער טראָגט שוין ניט מער קיין צעבראָכענע שיפן,
פון אלטע קאזאקן אף העפקער געלאָזטע,
איצט האָט מען זיין ברויט און זיין טיף שוין געמאַסטן,
און דאמפערס זיין גרונט און זיין אָפּגרונט צעשניידן,
און ניט זיי פארהאלטן, און ניט זיי פארמיידן...
און אלץ איז אן איידעם און אלץ וועט אייך זאָגן,
ווי גוט, ווען אין לאַנד פון דער טייגע נעמט טאָגן!

עס זיינען די דעכער מיט זילבער באצויגן,
פון בלויקייט, פון העלקייט זיך זשמורען די אויגן.
דאָרט, אונטער בערג, בא דעם וואלגער פון שטאמען
קלעטערט די ווייט מיטן הימל צוזאמען...

א טרער, מיין פריינט, טוט קיינמאל מיר ניט באנק

א טרער, מיין פריינט, טוט קיינמאל מיר ניט באנק,
א טרער פון פרייד, א ווארעמע און קלארע,
זי רינט אראפ — ווערט העלער דער געדאנק,
די שענסטע ליד עם ווערט מיט איר געבארן.

ווער זאגט, אז טרערן קומען נאָר פון וויי,
אז נאָר פון גרוילן קומען אָן די טרערן?
א טרער אין אויג איז ניט קיין שטיקל שניי,
נאָר א צעגליטער טראָפּן פון א שטערן!

עס טרעפט: דאָס אויג קאָן טרוקן מער ניט זײַן,
פון גרויסער פרייד די ברוסט ווערט שיר צעריסן, —
דאן הייבן אָן די הייסע טרערן פליסן,
און גלייב מיר, פריינט: ביז ווייטעק עם פארדריסט מיר,
אויב פרייד און גליק די טרערן האלטן איין.

דער פרישער טוי בענטשט אינדערפרי דעם זאנג,
איז וואָס, אז טוי אף וועם כ'האָב פארלאָרן?
א טרער, מיין פריינט, טוט קיינמאל מיר ניט באנק,
די שענסטע ליד עם ווערט מיט איר געבארן.

ס'איז ענדע יול, מיט שטויב איז פול די לופט.
 עס רירן זיך ניט אפן פעלד די זאנגען.
 א בלום באהאלטן האָט אין גראָז איר דופט
 און אף א זאנג אליין זיך אָנגעהאנגען.
 צוויי בלעטעלעך, ווי ליפן טרוקענע, פארפרעסט,
 זיי בעטן וואסער בא די וואָלקנדלעך די דינע,
 נאָר וואָלקנס זינגען בא דער זון איצט געסט,
 און ס'ווייל די זון, זיי זאָלן ניט צערינגען.
 שלאָפט איין דאָס בלימל אף דער ברוסט פון פעלד,
 די בלעטלעך שטויביקע אוועקגעלייגט צוקאָפנס.
 און עס געפינט זיך ניט אף גאָרער וועלט
 פאר אַט דעם קליינעם בלימעלע קיין טראָפן.

א ביסל זאפט פון לניב די בלום קוועטשט אויס,
 א טרוים באהויכט דאָס אויסגעדארטע שטענגל.
 עס דוכט זיך דעם, אז פולע טראָפנס הענגען,
 און יעדער טראָפן — שווער אזוי און גרויס...
 צו הימלען וועט דעם בלימלס טרוים דערגרייכן,
 ווי עס דערגרייכט צו אים דער ראנד פון אַט דער ערד.
 אין די פארשטויבטע ווייטלען פון די הייבן
 וועט שטעלן זיך א וואָלקן, ווי א טרער...

דער מילכוועג

מיר האָבן דעם כינגאן מיט שאַרפֿן וועג, ווי מיט אַ זעג, געשניטן,
האַט דער פֿארטויבטער ריז געוואָרפֿן פֿעלדזן אַף זײַן הוילער וויגד,
ער האָט געוואָלט דעם דורכגעלייגטן וועג פֿארשיטן,
געטראָפֿן אין אַ מענטש —
און מיט אַ שטיינער־אויסברוך פֿונדערמיטן
אים אופגעהויבן אין דער הייך און אָפּגעשלינדערט פֿון זײַן גרונט.

דעם מענטש באַגראָבן האָבן מיר, ווען ס'האַט אַך בערג געלײַטערט,
דער טאָג האָט אפֿן קייווער אים די זון געבראכט,
דערנאָך געזעסן זײַנען מיר באַם אש פֿון שײַטער
און שטיל זיך צוגעהערט צו וואסערפֿאלן ווייטע...

אַ זאַקן האָט פֿון אָרט זיך אופגעהויבן שווער,
ער האָט געזאָגט, פֿארווישנדיק דעם אָפּגלאַנץ פֿון אַ טרער:
„אין דער מינוט פֿון וויי זאָל זײַן אַ טרייסט איך מײַן געשיכטע:
אַמאָל־אַמאָל, ווען ס'איז קײַן מוילעד ניט געווען נאָך אַך דער וועלט,
האַבן די שטערן זיך פֿאַרבענקט נאָך אזאַ ליכטיקײַט,
וואָס וואָלט אויך זייער וועג באהעלט.“

און פֿון דער בענקשאפט איז געבוירן די לעוואָנע.
נאָר ווען זי איז ארויס צום טונקלען הימל־ברעג,
האַט זי גענומען באַ די שטערן מאָנען —
„ווייזט אָן מיר אין דער פינצטערניש אַ וועג!“

ס'האָט דער געשמערן אָפּגעטראַכט א ווינטער־נאַכט,
ביזוואַנען עס האָט אָנגעהויבן גרויען,
און האָט באַטראַכט:
א נײַעם הימל־וועג פאַר דער לעוואָנע בויען.

אפּ מאָרגן האָט זיך זויבערקײַט מיט ערדישקײַט פאַרייניקט,
פּונקט ווי אַ קישעף אין די רוימען וואָלט געשען.
די שטערן האָבן זיך אוועקגעלייגט פאַר שטיינער,
א ברויטער מילכוועג, אזא ליכטיקער און ריינער,
איז פאַר דעם מוילעדס נאנג דאָרט גרייט געווען...

באַטראַטן גרינג האָט די לעוואָנע דעם באַשיינטן הימל,
און אונטער איר דער מילכוועג איז געלעגן שטראַלנדיק־צעהעלט,
און טשאַטעס יונגע שטערן זײַנען אין אַ גליקלעכן געווימל
איר נאָכגעשווימען, שמייכלענדיק צו דער באַנײַטער וועלט..."

דער אלטער האָט געענדיקט.
עס האָט קיינער
זיך ניט געכידעשט, גאָרנישט ניט געפרעגט.
נאָר איינער
א קוש געטאָן די ערד האָט און דעם וועג.

געלויבט זאל זיין

אין ברוסט געפילט האָב איך דעם ריר פון שניי,
מיט מידע הענט דאָס קריגל כ'האָב גענומען,
פון קוואַל פארשעפט...
און כיעסדיקע טרערן צוויי
פון מינע וועס זינען שווער אראָפּגערונען.

אן אויסשפירער — איך האָב מיין שטוב פארלאָזט,
געזוכט אן אָרט, ווהיין באזעצן מענטשן.
און דעם, וואָס האָט זיין קריגל מיר געלאָזט,
האָב איך דערמאָנט מיט בענטשונג:

— געלויבט זאָלסט זיין! געלויבט זאל זיין דיין האנט!
געלויבט זאָלסט זיין פאר יעדן פרישן טראָפּן!
די פאנזע האָסט פאר מיר געלאָזן אָפּן,
ווי גלייך מיר וואָלטן לאנג געווען באקאנט
און פריינט געווען,
און ברידער.
דו האָסט געוואָסט, אז קומען כ'וועל א מידער,
האָסטו מיט היי דעם דיל מיר אויסגעבעט
און פיש געטריקנטע געלאָזט...

אָ, אומבאקאנטער!
דערמאָנען וועלן דיר אָט יענע שטעט,

וואָס מירן אופהייבן אין אונדזער קאנט דאָ,
די מענטשן וועלן זײַן דאָרט מיט דיר גליקלעך...

* * * * *

פאלט צו די נאכט, אין וואלד ווערט גרוי און קיל.
ס'איז שווער פון טינגע דער צוריקער.
פאראן זינען דאָרט וועגן פיל,
פארדרייטע וועגן — דורך דעם פלאַנטער צו א ברעג...
ווי איז ער, ווי — דער אויסדערוויילטער וועג?

אן אָנגעבראַכן צווינגל הייב איך אופ,
און באלד
פארשווינדט דער אומרו פון מיין פאַנעם —
און דאָס האַסטו,
אָ, אומבאקאנטער,
מיר געלאָזט סימאָנים!

Sta, viator!

— שטעל זיך אָפּ, פארבייגייער!

איר שטעלט מיך ווידער אָפּ באַ אָוונט־ברעגן גלאַטע,
פארקילטע אופשריפטן אַף שטיינער באַם אירטיש.
כאַטש ס'האַט די צייט אייך שוין מיט וואסערן פארווישט,
רײַסט איר פון פעלדזן זיך אריין אין ווינט־געפלאַטער
און שטעלט מיך אָפּ מיט אויסרוף: Sta, viator!

ס'האַט אייך אַ קאמאַרושאַן, אין שיפל שטייענדיק, געקריצט,
מיט אַ שטיק אייזן באַ דעם אופלויכט פון אַ בליץ.

און ווען אַ כוואליע האָט פון ברעג אים אָפּגעטראָגן ווייט,
האַט ער נאָך לאַנג געשטרעקט צו אייך די האַנט די מאַטע,
אַז קעגן ווילן פון דעם טינד און פון דער צייט
זאָלט איר אין דוירעם אויסשרײַען דעם! Sta, viator!

דאָס שיפל איז ניטאָ שוין, דער פעלדז איז נאָך פאראַן,
ער שטאַרצט ארויס, אַן אויסגעבויגענע אַ גרויע גראַטע.
און כ'שטיי אַף אים און איך באַקוק דאָס לאַנד,
איך, דאָס אייניקל פון יענעם קאמאַרושאַן,
איך הער, איך הער דעם ווייטן! Sta, viator!

1939

אומקער
צום
לעבן

מילכחמע

די מורעשקע נאך האַרעוועט

ווען פלאמען בושעווען אף ברענענדיקן פעלד,
עס דוכט, אז כאַרעוו ווערט א האַלבע וועלט,
דין אייגן לעבן כאַרעוו ווערט,
נאָר אַט דערטראַגט זיך פון די גראָזן א געזאנג,
און בא דעם וואַרצל פון אן אָפגעברענטן זאנג
די מורעשקע נאך האַרעוועט.

אף גאנץ סמאָלענשטיגע עם ברענט דער טאַרף.
מיר האָבן היינט פארנומען דאָ א דאָרף —
פון הייזעלעך קיין שאַטן ניט.
נאָר צווישן די רוינען, בא א קוסט,
א יונגע מוטער האָט מיט ווייסער ברוסט
דאָס אָפגעראטעוועטע קינד געהאָרעוועט.

אין שלאכט פארביטערטער דאָס לעבן הויך מיר רופן,
בא מידע פים די ריינע קוואלן רינען.
איך ווייס: עס וועט דאָס קינד אף די רוֹנען
מיט מוטערס מילך א טראָפן בלוט פארזוכן...

1941

רוף צונויף מיט געזאנג די סטאדע

איבער וועגן די סטאדעם בלאַנקען,
מינדן אויס די צעטראַטענע לאַנקעם.
א בעהיימע, פון גרויל א פארשייטע,
טראַנט דעם הונגער אין ליידיקן אייטער,
און די שעפעלעך קורצע העלדזער
שטרעקן אויס פון צעשויערטע פעלצער.
דורך דעם פֿיער זיי לויפן האסטיקע —
די מילכאַמע איז זייער פאסטעך איצט.

ס'הערט די סטאדע אין שווארצער ווייט שוין
דעם נעקנאל פון די דייטשישע בייטשן,
בעט זי נאָט, אז דאָס גראָז זאָל וועלן,
פרעמדע הענט זאָלן זי ניט מעלן.
ס'שעפעלע ווארפט די וואָל אין פֿיער
און אנטלויפט, ווו דאָס פעלד נאָך פריי איז.

קום אין פעלד אריין, מיין ברודער,
הייב אופ הויך די פארקישעפטע דודע,
אף דער לאַנקע דער ברייטער, זאמער
רוף צונויף מיט געזאנג די סטאדע,
און אין פעלד, ווו די שלאכט איצט הילכט,
ברענג, מיין ברודער, א שעפעלע מילך...

1941

דער פאנטאן

די שטוב און דעם סאך האָט א פֿינער פארברענט,
די ביימער פארקוילט און די פייגל פארטריבן,
נאָר איינער אליין, ווי ס'וואָלט גאָרניט געשען,
אין כורבן, אין בראַך א פאָנטאן איז פארבליבן.

עס איז דער פאָנטאן דאָ אזוי אומגעריכט!
פאר וועמען מיט זיַלן געשליפענע ליכט ער?
באדארפט וואָלט ער בליַבן אזוי ווי א ליכטער,
אין וועלכן מ'האָט אויסגעלאָשן די ליכט.

זעט אויס, אז בעקיוון ער וויל, אין זיַן גלאַנץ
דערזען זאָלן אלע דעם גזאר פון רוֹינען,
צי עפשער איז ער גאָר אראָפּ פונעם זינען
און טאנצט אף דעם כורבן דעם לעצטן טאנץ?

ער טוט פון דער שטאַלענער הויט זיך א ריס,
די שטערן אין זילבערנע זיַלן פארפלעכט ער,
דערגרייכט צו לעוואָנע ווי צו א באשערטער
און פאלט מיט איר שנין צו די אייגענע פיס.

1941

נאטירמאָרט

אזוי לאנג ניט געזען כ'האָב קיין אויבס אף א טיש,
ס'איז פאר מיר איצט קיין טיש און קיין טישטעך ניטאָ מער.
אין א גאָרטן איך ליג, און ארום אין מילכאָמע,
כ'טרינק קאווענע-יויד, מיט ערד אויסגעמישט...

ווען פון וועלדל דעם גאָרטן באשיסט א האַרמאט,
פאלן אַגרעסן גרינע פון שטעכיקע שטענגלעך,
איך דארף איצט ניט מילד זיין, איך דארף איצטער שטרענג זיין,
כאָטש א טרוימער איך בין, נאָר איך בין א סאָלדאט.
ווען דעם מענטש טרעפט א קויל, ווען פון בוים פאלט א בלאט,
ווערט אין שוצגראָבן גראם און אין האַרצן מיר ענגער...

אף צעריימע בייטן — די אונגערקעס גרינע,
פון דער זון-רויז זיך שיטן נאָך ווינסע די יאָדערן.
עס פלאצן די אָדערן בא דער דיניע,
און אף מיין האנט ציען אָן זיך די אָדערן.

1941

דאָס רוסישע פעלד

די באשערטע ערד, די ערד די רוסישע,
וועל איך צודעקן מיט זיך אליין,
וועל איך צערטלען זי, מיט ווייטעק קושן זי,
אף אירע אומוועגן זיך לאָזן גיין.

דורך א פעלד, בא דערפער כאַרעווע,
דורכגיין ציטעריק, ווי פארשעמט,
מיט מנין לעבן פאר זיין שעפע אַרעוו זיין,
גרייט זיין ווארפן זיך אף קידעש-האשעם —

ניט ווייל ס'לעבן גרינג איז אָפגעבן
פאר א שטיק צעטראָטן פעלד,
נאָר ווייל ס'רוסיש פעלד דעם סוינע אָפטרעטן
הייסט אים אָפטרעטן די גאנצע וועלט.

1941

יוישער

דורכגעגאנגען דורך א פעלד איז די פעכאָטע,
מיט די שטיוול דעם פארזיי האָט זי צעטראַטן —
ווי איז יוישער? האָסט אליין פארזייט דאָס פעלד דאָך!

דורכגעגאנגען דורך א וואַלד איז אונדזער כאַל,
ניט געשאנעוועט די ביימער און די בנים —
ווי איז יוישער? האָסט אזוי געליבט די וועלדער!

פאר מיין כאווערס שטוב האָט זיך א שלאכט פארבונדן,
האָט מיין כאווער ס'אייגן הויז אונטערגעצונדן —
ווי איז יוישער? ס'איז ניט ליב דיר דיין געצעלט דען?

— פעלדער, וועלדער, פייגל אין די נעסטן,
זאנגען אָפגעשאַטענע — זייט וויסן:
ווען דער פּינט וואַלט בא מיין הארץ געזעסן,
כ'וואַלט מיין אייגן הארץ אונטערגעריסן!

1941

א סודע באם שײטער

א סודע באם שײטער, א סודע אין וואלד!
מע פרעגט ניט — פארוואָס, און מע פרעגט ניט — פאר וועמען,
דער שײטער — פאר אלעמען, וועמען ס'איז קאלט,
א קאפעלע ווארעמס קאָן יעדער דאָ נעמען.
ווער זײנען דאָ געסט, און ווער — באלעבאָס?
איין זאָרג נאָר בא יעדן: קיין גאסט ניט פארשעמען.
מע פרעגט ניט — פאר וועמען, מע פרעגט ניט — פארוואָס,
מע זעצט זיך אין קרײז, און עס רינט פון די ברעמען,
פון קעפ טריפט אראָפּ דער צעגאנגענער שניי,
בא ווארעמער זײט — די געזיכטער פארויטלט,
איין גלאַז אויב דו טרינקסט נאָר — מיר גיבן דיר צוויי,
אויב טרינקען דו וועסט ניט — מיר וועלן דיר נייטן!
מיר וועלן דיר זאָגן: — נו, פרוילעכער, היי!
די שלאכט איז פארטאָג, טאָר מען איצטער ניט זאָרגן,
דער גלויבן, וואָס איז אין די הערצער פארבאָרגן,
זאָל לינדערן פון די פארלוסטן דעם וויי.

פון בלעכענער קיילע דאָס ווארעמס מע שעפט
און פאָרכטיק די קווערטלעך מע טראָגט צו די ליפן,
אן עפן די מיילער, פארווארפט מען די קעפ,
א שטיקעלע ברויט צווישן פינגער צעריבן,
א שמעק געמאָן אזוי כּעסדיק־הויך, —
ס'איז ווייניק דאָס וואָרט און געזאלצן די ווערטלעך,

מע שטאָפּט זיך מיט וואָבלע, מע שטיקט זיך מיט רויך,
און ווידער מע טראַגט צו די ליפּן די קווערטלעך.

א סודע באַם שײַטער, א סודע באַנאכט!
אהער, גוטעברידער! ווער שלאָפּט נאָך? ווער פּרייט נאָך?
ווער האָט זיך פּאַרנייגט אַף דער ביקס און ער טראכט?
די נאכט איז א קאַלטע, דער וואַלד — א געדיכטער.
א טראַט פּונעם שײַטער — די ערד איז פּאַרנייגט,
און דאָ, אינעם קרײַז, איז אי וואַרעם אי ליכטיק,
און גיסטו א קוק אַף דעם זעלנערשן קרײַז,
דערזעסטו אזויפיל באַשיינטע געזיכטער.
איין זעלנער — דאָס פּאַנעם צום בוים ער פּאַרנייגט:
— די שלאכט איז פּאַרטאָג, טאָר מען איצטער ניט זאָרגן,
מיר וועלן איצט טרינקען פּאַר הײַנט און פּאַר מאָרגן,
אויב מאָרגן דאָס מויל וועט פּאַרלייגט זײַן מיט אײַז...

קיין גאָלדענע בעכער עם גלאַנצן דאָ ניט,
די קעסעלעך, קענטלעך, שוין לאַנג ניט געשײַערט,
און ס'פּרייט זיך דאָס אויג, ווען דעם וואַלד ניט א שניט
א טונקעלע שפּיז, אָנגעגאַסן מיט פּייער,
ווען ס'כאַפּט זיך מיט פּלאַם אָן א שטאַלענער העלם,
און ציט'ריקע פּונקען, פּאַרטראָגענע, פּרייע
זיך וואַרפן אַף צווייגן און ווערן דאָרט נעלעם
און מאַכן דעם רוים אַף דער סודע געשײַערט.

א סודע באַם שײַטער, א שאַ פּאַר דער שלאכט!
וועט עמעצער אָנשרײַבן מאָרגן זײַן ליבער:
„מיר האָבן די נאכט בא א שײַטער פּאַרבּראכט,
דערנאָך איז געשען...“
לאָמיר אויסטרינקען, ברידער!
ניט פּרעגן — פּאַר וועמען, ניט פּרעגן — פּאַרוואָס.
צי ווייניק אין אונדזערע הערצער איז ליבע?
צי ווייניק אויך סינע? צי ווייניק פּאַרדראָס?
איז שנעלער די קווערטלעך טראַגט צו צו די ליפּן

און הערט, ווי עס פינעט די סינע אין קאס:
— די שלאכט איז פארטאָג, זאָלט איר איצטער ניט זאָרגן!
טרינקט אויס, גוטעברידער, פאר היינט און פאר מאָרגן,
און הייס זאָל דאָס האַרץ זיין אין שלאכט און אין פראַסט.

1942

באם קוואל פון דער קינדהייט

ניט גערעכט די זון איז, וואָס באַגלײַך גילדט
צווייג און סוק, די צוויטן און דעם שניי.
אויב איך האָב געהאט אפילע גלײַכגילט,
האָב איך אים באַגראָבן אין טראַנשיי.

היי, איר ווייסט ניט, וואָס איך בין און ווער כ'בין,
ס'טרעפט אמאָל — פארטאָג, די שלאכט נאָך שאלט,
בייג איך אָן זיך צו א גרינער ווערבע
און זוך אָפּ לעם איר א פרישן קוואל.

מיטן קוואלעכל פון קינדהייט מײַנער
טרינקט די שטרענגע יוגנט אָן זיך זאט,
און כ'דערזע דעם ברייטן יאם דאָ שײַנען
אינעם שטרייט, וואָס איך בין זײַן סאָלראַט.

1942

ווען ס'הילכט אָפּ דאָס געשלעג

דעם זעלנער שווער באגרייפן איז: א יונגער גיבער,
ער הערשט איבער דער שלאכט, נאָר לעבט אין נאסע גריבער,
און האַבנדיק אין זין די שנין אין שויבן ווייטע,
ער פרייט באנאכט אין שניי און צינדט ניט אָן קיין שניטער,
דעם טרוים פון צוואנציק יאָר אפּ שפיז טראַגט ווי א טראַפּן —
און פונעם טויט איין אויגנבליק טיילט אָפּ אים.

די שלאכט באגרייפן, פריינט, איז אומגעהויער שווער,
עס מאַלט זי אָן דער מענטש מיט בלוט אפּ קרומער ערד,
אַט קומען זיך צונויף די קויכעס צוויי אין פעלד,
אפּ וועלכן ס'לייגט דער גוירל פון דער וועלט,
זיי שרייען אויס דעם קאם, און יענער בלייבט גערעכט,
ווער רייכער איז מיט הארץ און שטארקער איז מיט שווערד.
דאָס קליינגען פון מעטאל, פון מינעס דאָס געביל
איז ליב אונדז מיט זיין מין, ס'זאָל ווידער ווערן שטיל...

נאָך שווערער פון דער שלאכט באגרייפן איז די רעגע,
ווען ס'הילכט אָפּ דאָס געשלעג... א שווייגן. ס'גיסט א רעגן.
דער בארג איז ווי א טיש פון אויסגעטאַקטע שטיינער,
נאָך טויט־מאַלצייט מע ווארפט אראָפּ פון אים די ביינער,
און כאַטש דער טויט דאָ שוועבט, ער איז, מנין פריינט, פארגעסן —
מיט מאָס פון דעם ניצאַכן בלוט און וויי מיר מעסטן.

1943

דעם זעלנערס מוטער

וועסטו נעמען אים בארויערן און זשאלעווען,
אז געהאט האָט ער אין לעבן כּוּעס ווייניקלעך,
אין די שנייען קומט ער אָפּ, דיין זון, פאר אלעמען;
פאר די זיידעס, פאר די אייניקלעך;

וועסטו רופן אים, ווי קינדווײַז, וויסעכעוורעניק
און אים נאָכאמאָל און נאָכאמאָל בארויערן,
צו דער קויל, וואָס קערט ניט אָפּ זיך און פארקער'וועט ניט,
וועסט דאָס לעבן זינס באגלייטן — און וועסט טרויערן;

און זיין העמדל וועסט צעשפּיליען און פארשפּיליען עס —
ס'זינגע לײַב זינס איז צעריסן און פארנייט דערנאָך.
וועסטו מאכן זיך ניט זעענדיק, דערפילן וועסט,
אז דער אומעט ווי א שווארצע כּמארע גייט דיר נאָך;

וועסטו נאָכקוקן דיין ציטעריקן זינגעלע,
ווי עס שווינדלען אף אים אופרייסן, ווי שײַן־פלעקן.
ווען אין גרובן ער וועט רוען אין א ווינקעלע,
וועסטו קומען, אין שינעל אים זאָרגזאם אינדעקן, —

וועט ער אופהייבן צו דיר זיין שטאַלצן לייבע־בליק:
— כ'בין קיין קינד שוין ניט... דיין זאָרג פאר מיר איז איבעריק,
די מילכאָמע, מאמע, פּרוּווט אונדז און פארהארטעוועט,
ס'לײַב פארגרעבט ווערט — די נעשאָמע צארטער ווערט...

לידער אין מיין פעלד-ביכל

דער דיכטער אפן פראַנט

כ'ווארעם אָן די פארפרוירענע פינגער
בא דער הייסער רער פון האַרמאט,
אויב מיין האַרץ איז א האַרץ פון א זינגער,
איז א דיכטער אצינד דער סאַלדאט.

און אף מיניע סאַלדאטישע לידער
די שלאכט האָט מעמשאַלע געהאט,
ווייל דער שטויס פונעם שאָם גיט זיך איבער
דער האנט, וואָס צילט אָן דעם האַרמאט.

1944

שורעס, אָנגעשריבענע דעם 22 יון 1941 יאָר

א דאנק פאר דער לאסט,
א דאנק, וואָס דו גלייבסט אין מיין קויעך.
אזוי ווי ס'באלעסטיקן קערנער מיט רינפֿקייט די רויערד,
ווי יאס־ווינטן בייגן און קרעפטיקער מאכן די מאסט —
אזוי וועט דער אָל, וואָס דו לייגסט אף מיר, הימלאַנד, אוועק איצט,
די קראפט פון א גוואר אין מיין צערטלעכער יוגנט דערוועקן.

א דאנק פאר דער ביקס,
א דאנק, וואָס באשיצן דיך טרויסטו מיר אָן און דו הייסט מיר...

טאָוועטיש־דייטשישע גרענעץ, בעלסק

די פליג

אן אופרניס גיט די שטוב א הוידע,
די טיר א ריס, דעם דאך א הייב,
עס שיט דאָס זאמד זיך פונעם בוידעם,
און ס'פאלט אראָפּ א פליג פון שויב.

זי טוט א פאָכע מיט די פלינגל,
א ציטער אוף — און טויט זי ליגט,
ווען מענטשן פאלן ווי די פליגן —
איז מאָדנע, ווען עס פאלט א פליג...

1941

געמיטלעכער שטייגער

א זייגער אין טראנשווי.
א גלאַז אף טרינקען טוי.
פון ווייסן בלעך א שיסל.

די כעוורע זעלנער לאכן:
— ס'איז פול „די שטוב“ מיט זאכן,
אף נאכט עפשער פארשליסן?..

1941

גאלדענער אָסיען

גאלדענער אָסיען, צעשוויבערטער, ווינטיקער,
לאַמיר זיך בניטן: איך מערער, דו ווינציקער —
גיב מיר דיין כווישער, און נא דיר א פייערל,
נא דיר מיין אַטעם, און גיב מיר א פּרניערן.

וועסט היינט ניט רײסן קיין דעכער קיין בלעכענע,
רײסן דו וועסט מיין שינעל די צעלעכערטע.
וועסט ניט פארניסן מיט רעגן די נאנעקעס —
מיך אינעם שוצגראָבן וועסטו ניט שאנעווען.

גאלדענער אָסיען, די ערד איז א נאקעטע,
הייב איך אָן שיסן — די שלאכט זאָל צעפלאקערן.
ניין, דיך ניט כאנפענען און ניט אומארעמען,
נאָר מיטן בלוט פון מיין הארץ דיך דערווארעמען.

1941

דער ביקס פארטרוי איך

מיין יוגנט ווייזט אצינד אין שלאכט איר קויעך,
איר גלויבן פרוווט מיין יוגנט איצט אין שלאכט.
און אליץ, וואָס אף דער וועלט איך האָב געבראכט,
מיין ביקס פארטרוי איך.

דערפאר, ווען ס'איז די מידקניט גרויס,
איך וויל ניט אַפרוען, איך קען ניט שלאָפן.
נאָך יעדן שפאן פאָרויס,
נאָך יעדן אינגענומען פעלד
כ'דערזע פאר זיך אפסניי די וועלט,
וואָס ראכוועסדיק זי איז פאר מיר און אָפן.

1941

ווי צעלייגט מען א פייער

די פארפרוירענע גלידער ווי ווארעמט מען אָן?
מינע שוועבעלעך נאס... ווי צעלייגט מען א פייער?

כ'שיט דאָס ביסעלע פולווער ארויס פון פאטראָן
און א פונק טרייסל אָפּ פון ציגנייער —
גיט א הייב זיך דער פלאם און פארסמאליעט דאָס גראָז,
ווייל אוועק מיטן ווינט, נאָר א צווייגל כ'צינד אונטער...

און די יונגע סאָלדאטן באקוקן דעם ווינדער:
ווי דאָס לעבן איז הארב! ווי דאָס לעבן איז פראַסט!

1941

פאר וואָס דעם זעלנער זײַן מעקאנע

ווען כ'בין א קינד געווען, איך פלעג מעקאנע זײַן די זעלנער —
פאר שטאלטנעם אויסזען, פאר די שטיוול-„פלעשעלעך“.
און פאר דעם כאקיר-העמל, פאר א צייכן אף זײַן קעשענע,
פאר די עמבלעמעס מעשענע אף די אראָפּגעלייגטע קעלנער,
פאר שמאַלער פּאַרטופּיי,
פאר הויזן גאליפע —
פאר אלץ מעקאנע זײַן איך פלעג דעם זעלנער.

איצט קום, מיין קינדהײט, כ'וועל פאר דיר זיך אויך בארימען.
א זעלנער אף מילכקאָמע — אָט איז מיין פארמעגן:
א העמל, אויסגעווייקט אין שווייס, אין רעגן,
א העלם — דעם קאָפּ פארדעקן,
פון ברעזענט א רימען,
געראמע שיך — פאר דרייען,
שטאַלענע קליוזײַען...

1941

פאָרגעפיל פון אַנגריף

הינטער דער פלייצע — א ברייטע וועלט,
און פאר די אויגן צוויי מעטער ערד,
שפרייט זיך די פראַנט־ליניע, ווי א שוועל,
וועלכע ס'איז איבערטערטן פארווערט.

הינט וועל איך איבערטערטן די שוועל,
זיין זאָל אזוי, ווי דער מענטש האָט רעכט:
הינטער דער פלייצע — א ברייטע ערד,
און פאר די אויגן — א פרייע וועלט.

1941

א טרוים

ווען מיר וועלן זיך טרעפן ווידער
אונטער זון, וואָס אויך איצטער שנינט, —
וועלכע וועלן מיר זינגען לידער?
און ווי וועלן מיר אויסזען, פּרײַנט?

איצט איז שווער אונדז פון אומקער טרוימען,
פון באגעגעניש טרוימען איז שווער,
ווייל עס שפיגלען זיך טונקעלע רוימען
אינעם מאבל, וואָס פאלט אף דער ערד.

איצט איז שווער... נאָר דורך יאָרן האַרבע
זעט מיין אויג אונדזער גליק שוין דרייסט,
כאַטש איך ווייס ניט, ווער עס וועט שטארבן,
נאָר אז מיר וועלן זיגן — איך ווייס!

יא, מיר וועלן זיך טרעפן ווידער
אונטער זון, וואָס אויך איצטער שנינט,
ווי איך בענט איצט נאָך יענע לידער,
וואָס מיר וועלן זינגען, מיין פּרײַנט!

1942

ווינטערדיקער פייזאזש

פון קוסטעס דעם שניי טרייסלעך קיינער ניט אָפּ — ער פארפרירט.
די קוסטעס פארשנייטע ווי קופלען מיט שוימיקן ביר.

א ש'טערע יעל בייגט זיך אָן, מיט די נאָדעלעך זוכט,
זי טאפט און געפינט — און דעם לויטערן ביר זי פארזוכט.

איך ליג אין סעקרעט. מיט די קוסטעס איך רעד אפן ווונק:
ווען כ'מעג זיך א ריר טאָן, איך וואָלט אויך געגעבן א טרונק...

1942

זומערדיקער פייזאזש

די פיש אין טיך, אזוי ווי אף קאטאָועס —
נאָך יעדן אופרניס, וואָס דעם טיך צעבויטעט,
זיי ווארפן זיך ארויס אף קיווער-אָוועס
צום זאמד-ברעג, וווּ עס וואלגערן זיך טויטע.

די זעלנער צו דעם וואסער ניט דערלאָפן,
די פיש זינען צום טויט אליין דערשווימען.
און אפן ברעג ליגט א פארכאלעשטער דער זומער,
אזוי ווי ס'האָט די שלאכט אים דאָ געטראָפן...

1942

סאלדאטישער הארבסט

דער הארבסט קומט פלוצעם אן.
ס'באמערקט ניט דער סאלדאט,
ווי פון די ביימער פאלט אראפ דאס צירונג.
צושרשט דערזעט ער:
ס'פאלט אראפ פון דעם הארמאט
די בלעטערדיקע פארמאסקירונג...

1942

די וועטשערע

אליין כ'וועל א וועטשערע קאכן.
די הירושענע קאשע איז נימעס.
פון פרישער בערעזעווער קארע
איך קאך אפן שניטער א צימעס.

עס שוימען די זאפטן און שטינגן,
מיט ווייסקייט דאס פייער פארגיסן,
דעם צימעס איך מיש מיט א צווייגל
און פרוו אה די ליפן א ביסל.

צופרידן: געשמאק, א מעכניע,
איצט דארף מען פארטרינקען דאס עסן,
א פושקע פון קוילן א בלייענע
אוועקגעשטעלט בא דער בערעזע —

פון שטאם אין דער פושקע דער שמאלער
די זאפטן, ווי ביר אין א קופל.
דעם צימעס פארשטעק איך ווי טשאָלנט
אין סאָסנעס דערווארעמטן דופל...

דער שניטער וועט איצטער מיר שניגען,
און ווייך וועלן זיין מיר די גראָזן.
געוויינט שוין פון קינדווייז מיר זינגען
אה זיך אליין זיך פארלאָזן.

1942

גיט מיר אָפּ דאָס אויסגעבענקטע פעלד

וועלכער דראנג האָט מיך אהער געבראכט,
אף די פעלדער הארבסטיקע און וויסטע?
מיט דעם הארץ כ'בין זיך מעיאשעוו פאר דער שלאכט,
נאך דער שלאכט איך ניב אן ענטפער דעם געוויסן.

ניין, איך קאָן ניט זיצן אין געצעלט,
דאָרטן פאלט א שטויב אף מיין קלייזזיען.
גיט מיר אָפּ דאָס אויסגעבענקטע פעלד,
וואָס דער פינגט טיילט אָפּ פון מיר מיט פייער!

1942

„אָנזאַטלען“ א וועג

מיין אַרדינארען ווייסט ניט, ווי מע זאָטלט אָן א וועג,
פוננאנען זאָל ער וויסן עס, דער פּויער דער אלטייער? —
„מיט וועלכן זאָטל אָנזאַטלען?“ — ער פרעגט,
די אלטע זעלנער ענטפערן: „מיט פּויער“...

בא זיך אפן אלטי געזאָטלט האָט ער פּערד,
און דאָ פּאַרטראַכט ער זיך... עס נאָיען אים די פינגער:
ווי זאָטלט מען עס אָן א פּאַס פּאַרוויסמע ערד? —
דעם באַרג א צוים אין מויל אַרנינלינגן איז גרינגער...

— צום וועג וועסט צופּויען באהאלטן און געהיים,
און ווי מע כאַפט א פּערד, צעבושעוועט פון צאָרן,
און ווי מע האַלט עס איין מיט שאַרפּן קלאַפּ פון שפּאַרן —
דעם סוינע וועסט פּאַרהאַלטן בא דיין היים...

1942

די לעצטע קויל

דער דײַטש דערשפּירט: דו ביסט געבליבן איינער,
ער גייט אף דיר אין פולן וווקס — א גרויל...
און דו בלייבסט ליגן, ווי פארשטיינערט:
די לעצטע קויל...

א בלוטפול אָדערל נעמט קלאפן
אין שלײף, אונטער דער שטניפער הויט.
איבער דיין אַטעם טוט א צאפֿל
דער טויט.

דו ווייסט ניט, ווער עס זאָגט דיר אונטער,
אין אייגן לעבן דו פארגעסט,
שיסט אויס די קויל און בלייבסט פארווינדערט
און זעסט:

א ווױזאָד מיט שפיזן צו דעם הימל, —
ער גייט צו הילף דיר דורך דער בריק.
דו כאפסט זיך אוף, ווי פון א דרימל:
דו האָסט געזיגט!

1942

אין א נײַער דירע

אין טראנשיי אין לױמסקער און שמאָלער
זיצן מיר, ווי נאָך א שווערער ארבעט,
צינדן שוועבעלעך אונטער דער פּאַלע,
רייכערן ציגנערס אין די ארבל.
מיט א ביסל ספּירט, וואָס ברייט דעם גאַרגל,
אונדזער נײַע דירע מיר „באנעצן“.
אף פארבייסעכץ — צוויי סוכארעס לעצטע,
וואָס מיר האָבן אָפּגעלײגט אף מאָרגן.
גייט אריין דער סאניטאר פון ראָטע,
אונדזער ליבלינג, אונדזער ערשטער זינגער,
און איך הייס אים אויסשטעכן א בלאָטער,
וואָס האָט אָנגעריסן אף מיין פינגער.
מיין האסאָגע לויבן די סאָלדאטן,
און עס גיט א וויצל זיך דער שאָכן:
— זע, דער שטאָך פון נאָרל זאָל גיט שאטן,
ביז א שפיז האָט אים נאָך גיט דערשטאָכן...
זאלבעצוווייט, אין איין שיגעל פארוויקלט,
ליגן מיר — די מידע אויגן אָפּן.
וועמען וועט מען אין דאָזאַר הינט שיקן?
וועמען וועט פארבאָטן זײַן הינט שלאָפּן?

1943

אין דארף וואגניקא

ס'האט געהוידעט א טינפון מיין וויג,
נעמט מיך איצט קיין ווינט ניט און קיין פראסט ניט,
וויפל בלוט דער קריג זאל מיך ניט קאסטן,
ס'וויסני געווגען כ'וועל דעם קריג.

מארגן וועט דאס לעבן מיך דערמאנען,
אויב אפילע פאלן וועל איך טויט.
אף די ברעגן ליכטיקע בידזשאנער
אין א זאנג כ'וועל אופניין מיטן ברויט.

און באם דניעפער, אין דעם דארף וואגניקא,
וועט א מוטער, הוידענדיק די וויג,
שעפטשען עפעס וועגן מענטש פון טינגע,
וואס אף אייביק אין וואגניקא ליגט.

1943

אף א זאמדיק אַרט

אין אונדזערע פליאגעים — קיין טראָפּן ניטאָ,
עס גלאַנצן די ציין אין צעעפנטע מיילער,
מיר גראָבן א ברונעם שוין עטלעכע שאָ,
מיר שנײַדן אריין אין דער ערד זיך, ווי זײַלן.
די גרוב אין דער טיף איז שוין שמאַל ווי א האנט.
קיין קאפעלע וואסער — נאָר שטיינער און זאמדיק.

בלײַבט ליגן פארכאלעשט די צונג אפן גומען
אזוי ווי א פיש אפן ברעג, ווען ס'איז הייס,
און ס'וויילט זיך א לעק טאָן באם שאַכן דעם שווייס,
וואָס רינט פון די אקסל אראָפּ אינעם ברונעם.
עס טוט זיך מיין שאַכן צו מיר אויך א קער:
— א טרער אף רעפוע... א לעק טאָן א טרער...

מיר שטייען מיט לאָמען צו שטיין אָנגעלענט,
אריבער דעם קאַפּ הענגט די זון ווי א קויסע.
איך וואָלט זי פארדעקט מיט די אייגענע הענט,
פארצינען עס זאָל נאָר א וואָלקן דעם דרויסן.
מיט לאָמען מיר שטייען פארקלערט א מינוט,
און ווידער מיר גראָבן — גענוג שוין גערוט!

די זאסטעפעס גיבן א בלאנק צווישן שטיינער,
עס רײסט זיך א פונק פון די שטיינער ארויס,
און ווי א שאַלעך פון ווייטן גערויש,
דער פונק טראַנט זיך דורך צווישן זאמדין א ריינער,
און ווייל אף א טראַפן ס'איז ענלעך דער פונק —
איך בייג זיך שוין אָן אף צו געבן א טרונק...

1943

פראָסט

אין קעסל — פארפרוירענע קאשע,
אין פליאנע — פארפרוירענע וואסער.
עס שווינגט אין סעקרעט די „מאקסימקע“ —
דער אָפּקילער אירער וויל טרינקען.

בא וועמען אן אייצע דאָ פרעגן?
מיר גיבן אליין זיך אן אייצע:
אן עמער מיט שניי מיר פארדעקן
מיט פעלצן — אָט ערשט פון דער פלייצע.

דעם אָפּקילער גיבן מיר טרינקען,
אין איגענעם דאָרשט מיר פארגעסן,
עס שיסט אין סעקרעט די „מאקסימקע“.
געפרוירענע קאשע מיר עסן.

1944

א מאטאָנע

מיט קיסעטן קאַלערליי — רויטינקע און ראָזינקע —
א מאטאָנע־קעסטעלע מיין ראָטע האָט באקומען.
ווען באטיילט מע האָט די שיסער,
אפן דעק איך האָב געפונען,
טרעפט, וואָס כ'האָב געפונען דאָרט, —
א ראָזשינקע.

וועל איך בעטן בא כאווייריס, וועל איך בעטן א מאטאָנע זיך
די פארטריקנטע, פארדארטע — אָט די ראָזשינקע די פראָסטע,
וואָס אין קעסטעלע פארלאָרן האָט א מידע באלעבאָסטע,
א פארהאַרעוועטע, א פארטאָנענע.

כ'וועל פארקלייבן אין טראנשיי זיך, אין א ווינקעלע אן עקסטן,
ווי א קינד אף ווייכער קישן — אין זיין ברייט־נעראמען וויגעלע,
און די ראָזשינקע אף דלאָניע וועט א שמעק טאָן מיט געבעקסן
און מיט ראָזשינקעס און מאנדלען,
מיט א קלאָרווייס ציגעלע...

1944

די נאכט-אטאקע

ווען הויך אינעם הימל געשליפן און פייערלעך
פראזשעקטארן איינער דעם צווייטן די הענט דריקן,
שרייט אויס דער הארמאט דאָס צעגליטע, פארטיניעטע,
און ס'דוכט, אז זיין שאָס די מילכאָמע וועט ענדיקן.

נאָר ס'איז דער הארמאט דער מילכאָמעס באהעלפערל,
ער טרײַבט זי צום סאָף, נאָר ער לאָזט זי ניט גויסעסן.
ס'וועט דורכגיין די שלאכט, וועט ער קלוימערשט זיך אויסלעשן,
אזוי ווי באגינען — דאָס אויג פון א וועלפּיכע...

פונוואנען דער פיף און די קראפט אין די שפּליטערן?
וואָס וויל ער פון אונדז, אָט דער שאָס דער הארמאטישער?
עס לויפן אים ביקס-קוילן נאָך, ווי די פלאטערלעך,
און פלאטערלעך פאלן, כאלאָשעדיק ציטערן...

באווייזן זיך מענטשן אף ראכוועסן אָפענע
מיט פייערלעך האם אין די שפּיזן די בלענדיקע.
עס וואקסט די אטאקע, עס שטארקט זיך די האָפענונג,
אז אונדזער געוואגטקייט דעם קריג וועט פארענדיקן.

1944

א שאַס

כ'האַב זיך צוגעזעצט צום בוים,
אַפּגיין זאָלן מידע גלידער.
פּלוצעם פּיל איך: עפעס ציטערט
אין דער הייך דאָרט, אין דער קרוין.

ס'איז געוואָרן שווער די צווייג,
ביז דער ערד איר לאסט וועט קלעקן.
אַטעם איך ניט און איך שווינג —
ס'פייגעלע נאָר ניט דערשרעקן...
שטילער, שטילער, וואלד און גראַז...

נאָר עס טוט א קנאל א שאַס!

1944

דער סאַף פון שלאכט

די שלאכט קלאפט ווי א טיר זיך פלוצעם צו,
און באלד איז רו...

זאָל איין מינוט נאָך דויערן די שלאכט.
כ'וויל איבערלעבן ווידער די מינוט,
ווען ס'האַט געדאכט:
דער סויגע ווערט דערטרונקען אין זיין בלוט.

איך וויל קיין רו.
"Есть упоение в бою".

1944

אָרױפֿגעטראָטן אָף דעם סױנעס ערד

דאָס װאַרעם װײַנטער־לאַנד,
װאָס האָט אײַן װײַס־פאַרשנײטע דלאַניעס פֿון די טאַלן
מײַן אָטעם, װײַ אן אָנגעצונדן שװעבעלע, געהײט,
כ'פאַרלאָז, און שטעל די ערשטע שטראָפּנדיקע טרײַט
אָף סױנעס ערד.

װײַ גוט עס אײַז צו װײַסן:
מײַן װאַרעם װײַנטער־לאַנד
אײַז אײַצטער װײַט אײַן דער מײַלכאַמעס הײַנטערלאַנד.

סאָװעטיש־דײַטשישע גרענעץ, 1944

פּאָנטאַנען

די ערשטע גייט איבער די בריק די לעוואָנע,
די צווייטע — די שטילקניט. דערנאָך טוט א ריס
די נאכט און די שטילקניט א זאלפ פון קאנאָנען —
די בריק עם צעטרייסלען דאן זעלנערשע פיס.

די לעצטע עם בלייבט בא דער בריק די לעוואָנע,
זי זעט, ווי סאפּיאָרן צעבינדן די שטריק
און שלעפּן ארויס אפן ברעג די פּאָנטאַנען,
ווייל קיינער עם טראכט דאָ ניט וועגן צוריק...

1945

אין וואלד אף אַפּרו

וואָס נענטער צו דעם ביוואק, אלץ מידער כ'ווער,
און אָט איז שוין דער וואלד...
איך ר' ניט סטאם:
אז ווערן זאָל דאָ היימישער, געמיטלעכער —
א צוויאָק פארקלאפ איך אין א שטאם
און די שינעל הענג אוף, טו אויס די אמוניציע
און פלעכט די צווייגן איבער — ס'זאָל פון ווינט און קעלט
דער זיכערער שאלאש באשיצן מיך.

און בלעטער געלע ברענג איך אין געצעלט
און שפרייט מיט זיי א ברייט און ווייך געלעגער אויס,
צינד אן א שיטער —
ווארעמקייט און ליכט...

מיין שטוב איז פארטיק. קוק איך אף דעם וועג ארויס:
פארבעטן עמעצן אף נאכטלעגער צו זיך.

1945

אזוי ווי די דעמבן אין שטורעם

דער דעמב אין א שטורמישן וועטער —
ניט קלאָגן ער וויל און ניט דייגען,
דעם רעגן פארטרויט ער די בלעטער,
אף ווינטן פארווארפט ער די צווייגן.

ווען גרויזאם די צווייגן פארהייבט ער,
עס סוידען זיך זאנגען אף פעלדער:
צי איז ער דעם שטורעם פארגלייבטער,
צי עפשער דעם שטורעם באפעלט ער?

די פיוגל מיט ראש און געפילדער
פארלאָזן די קרוינען דערשטוינטע:
צי מאכט ער דעם שטורעם נאָך ווילדער,
צי עפשער דעם שטורעם גאָר צוימט ער?

וואָס שטארקער די ווינטן, אלץ פעסטער
פארקניפט זיך די צווייג מיט די בלעטער.
דער דעמב, פון די ווינטן געפעסטעט,
ער וואקסט אין דעם שטורמישן וועטער.

און ס'לייטערט דעם דעמבס נעשאַמע
דער שטורעם — מיט פרייד און יעסורים...

.

מיר לעבן אין דער מילכאָמע,
אזוי ווי די דעמבן אין שטורעם.

מיין געמיט

בין איך פריילעך אין דער שווערסטער נויט,
זינג איך מיר אזוי אן אינדערוואָכיקס —
אף צעפוקעניש דעם טויט,
דער מילכאָמע אף צולאָכעס.

די מילכאָמע קלוימערשט איך דערקאָן ניט,
בא א סרויפע, בא אן אופרייס בלייב איך שטיין:
דאָס ביסטו, די אכזערן מילכאָמע,
וואָס דו קאָנסט אָן בלוט זיך ניט באַגניין?
וואָס דו קוויקסט זיך, ווען יעסוימים וויינען,
קאָנסט די זון ניט לַיַדן, ווען זי שײַנט?
ביסטו, אויב אזוי, א ווילע זקיינע —
אזא פינצטער לעבן אף די פּיַנט!

אין אַקאַפּ איך קניע אלטגעבאקן ברויט,
לֹסטיק, פריילעך אין די שווערסטע צאַרעס —
אף צעפוקעניש דעם טויט,
דער מילכאָמע אף צולאָכעס.

כ'וואש באם קוואל דאָס פאַנעם און די הענט,
און ווי ס'איז דער מינהעג בא סאַלראטן,
טו איך אָן אף זיך א זויבער העמד,
איידער ס'נעמען רעווען די האַרמאטן.

אַט איז שוין די לופט פארפולט מיט בליץ,
כ'פאל אנידער. טויט צי נאָר פארווונדערט?
און איך גלייב ניט, אז איך בין פארבלי, .
און מיין טרוים איז גרויס, ווי א יאָרהונדערט...

כ'ווער בלויז טרוקן, שווארץ און שטרענג, ווי שרויט,
און אין בליק עם ליכט אלץ די נעכאָמע —
אף צעפוקעניש דעם טויט,
אף צולאָכעם דער מילכאָמע.

בינד איך איבער שנעל די ווינד, און ווידער
די געטרייע ביסס אין האנט איך דריק,
און וואָס מער דער קריג איז מיר דערווידער,
אלץ אנטשיידענער איך גיי אין קריג...
ס'לעבן מינים איך קליאנטשע ניט בא קיינעם —
ניט בא דיר, מילכאָמע, ניט באם פּינט.
א סאָלדאט אין קריג — איך פאסקן היינט:
דיר א ניכן סאָף, פאסקודנע זקיינע,
און א וויסטן אומקום אף די פּינט!..

ליבע אין טראנשיי

א.

שוין לאנג זיך צעשיידט — וויפל יאָרן פארשווומען?
דער צינט אונדזער ליבע מיר האָבן פארטרויט.
און איצט אין די שלאכטן זיך ווידער געפונען —
צום לעבן? צום טויט?

מיר האָבן באגעגנט זיך אין א טראנשייע.
מילכאָמע. געפארן. סרייפּעס. בלוט.
מיר היילן פון שווערע פארלוסטן די ווייען
מיט ליבע. מיט מוט.

דערמאָן ניט די פריידן. פארגיב מיר די ליידן.
עס ענבערט דער טרוים, וועלכן איך האָב געהאט.
כ'וואָלט אָפּגעגאָן צען מאָל מיט בלוט, זאָלסט, מיין מוידל,
ניט זיין קיין סאָלדאט.

בלוט וויל פרייד פון ניצאכן פארומערן,
אוי, ווי טייער מיר האָבן באַצאָלט!
דריַסיק וועלן צוריק זיך ניט אומקערן,
פופציק זיַנען אוועק אין שפיטאַל.

הער איך, ווי די האַרונגים טרויערן,
און עס פאַלט אַף מיר זייער לאַסט...
אַף דער ליבעס גינגאַלדענע טויערן —
מערער שטעכיקן דראָט פון האַס!

א קינד בין איך געווען ערשט פאר דעם קריג,
 מיט זויבערקניט באהויכט געווען מײן ליבע.
 אצינד איז זי אריין אין טיפע גריבער,
 אף הארטער ערד אין כאקיהעמד זי ליגט.

דאָס זעלבע פעלד — מיט בלומען און געזאנגען,
 כאָטש הייב זיך אופ און ליב דאָ פראַנק־און־פּרײַ,
 נאָר ס'ווייזט דיר אפן ווונק א שטיקל בלײַ,
 אז דו זאָלסט נידעריקער זײַן פון אָט די זאנגען.

איך קאָן עס ניט, איך קאָן עס ניט פאַרשטײן,
 און ס'וועט די שיסערײַ בא אונדז ניט פּויל'ן,
 עס זאָל די ליבע אין דעם הארץ פאַרגײן,
 ווײַל די מילכאָמע האָט אזוי באפוילן...

צי ווייניק כ'וויל, צי כ'וויל א סאך,
ווען מאקריוו זיין איך וויל די רו,
מיין אפרו און מיין שלאף ביסטו
אין ערד־שטיבל, אין טכילעם נאכט.

כאָטש ס'האָט די שלאכט אונדז שוין פארקנאסט,
נאָר ביסט קיין ווייב מיר ניט אצינד,
דאָס וואָלט געווען א ליכטער שפאס,
דאָס וואָלט געווען א שווערע זינד.

אין אונדזער ליבע וויפל כוין,
און וויפל מוט, און וויפל וויי.
איך ווייס: אף ניט בארירטן שניי
א כ'עס און א שאָד צו גיין...

א געוויינלעכער מילכקאמע־טאָג, א מיטוואָך,
 אין די וויינגערטנער מיר רוען נאָך א שלאכט,
 ווען־ניט־ווען צו אונדז א פֿייער־קנויל דערפֿליט נאָך,
 קוקט מען רויק, ווי מע וואָלט אָף אים געווארט.

עס איז גוט אזוי — אָן קאסקעס און אָן שטיוול,
 אלע רימענדלעך צעבונדן און צעלאָזט,
 די גראנאטעס און די ביסן — ווי בעקיוון —
 האָבן מיר באהאלטן אין דעם גראָז.

אָף די בלעטער לויכטנדיקע טוי־שפרענקלעך
 פֿרישן אָפֿ דאָס אויג און דעם געמיט.
 צו מײַן קאלעם גרין־געשליפֿטע אוירינגלעך
 ווי צו ריפֿע וויינטרויבן מיך ציט.

עפֿשער גאָר נאָך א שפּאציר א לאנגן
 יונגעלניט פֿארברענגען א פֿארנאכט...
 נאָך מע פֿירט פֿארביי דורך א געפֿאנגענעם —
 א דערמאָנונג פֿון דער שווערער שלאכט.

שוין דעם צווייטן מעסלעם, אז מײן קאלע
 איז אין אויסשפיר אוועק — און פארפאלן...
 אין זעמליאנקע איז שטיל, אלע שלאָפן,
 און די טיר צו דעם פעלד איז נאָך אָפן.
 איז מײן קאלע שוין עפשער דערגאנגען?
 צי זי גייט שוין צוריק? צי געפאנגען?

כאָטש עס שלאָפן דאָ צוואנציק סאַלדאטן
 און זיי עטעמען שווער און פארמאטערט,
 דאָך איז פוסט אָן דעם מיידל די ענגשאפט.

אירע גרויע מאלבושים דאָ הענגען,
 אפן טישל — א פליאגע, א לעפל,
 אירע בריוו פון דער היים און א העפטל.

איז מײן קאלע שוין עפשער דאָ נאָענט?

נאָר עס ציען זיך לאנגזאם די שאַען.
 אין זעמליאנקע איז שטיל, אלע שלאָפן.
 און די טיר צו דעם פעלד איז נאָך אָפן.

אינעם שאָטן פון די ווינגערטנער,
 אף א טעפּיך אף א וואלדיקן,
 ליגט מיין קאלע א פארפּיניקטע,
 א פארשעמטע, א פארגוואלדיקטע.

— טרויבן הארטינקע און צארטינקע,
 אָנגעגאַסענע און זויערינקע,
 נעמט מיין קאלעם גרינע אוירינגלעך,
 הענגט אף צווייגן און זיי פארטיקע!

כ'וועל דאָס פלאס־פּיער פארלעשן נאָר,
 וועל איך קומען צו אייך וויין טרינקען,
 אין דעם קווערטעלע דעם מעשענעם
 הייסע ליפּן וועל איך אינמאנען.

גלייך דערפילן, אז ס'איז ביטערלעך...
 וועל איך זוכן אין די טרויב־הענגלעך
 און געפינען א פאָר אוירינגלעך
 און וועל בלייבן א דערשיטערטער.

כאוויירים מיניע! זעלנער פונעם שטרײַט!
 די פינף און צוואנציק יאָר פון אונדזער יוגנט —
 זיי ווערן היינט געפרוּווט מיט נאָך איין טויט.
 די ערשטע ליבע אונדזערע זיך שפּיגלט
 ניט אינעם פּרישן קלאָרוואסער פון טײַך,
 ניט אין אַ טראָפּן טוי אה פּיכטע גרעזער,
 נאָר אין צעגליטן אייזן פון דער ביסקס.

מיר זיפצן ניט אונטער די פּלייצעס פון די מאמעס און די טאטעס,
 אליין די שלאכט אונדז שטעלט א כופע אה דער ערד,
 און אין דעם פּייער לעבן מיר דאָ דורך אַ לעבן
 אין איין מינוט, ווען אייביק איז די ליבע.

כאוויירים מיניע! זעלנער פונעם שטרײַט!
 אין טיפע שוצגראָבנס מיר זײַנען נעענטער צום הימל,
 דאָס הארץ געלײטערט איז און דאָס געפיל איז הייליק.
 די פינף און צוואנציק יאָר פון אונדזער יוגנט
 פארהארטעווען זיך אינעם פּלאַם פון טויט.

עס לעבט דער באטאליאָן

דער זיקארן

פון דעם פעלדז א שווערער שפּליטער
פאלט אין טיכל — זינקט, פארשווינדט.
און דאָס וואסער רינט און רינט —
אויסגעגלייכט דעם טיכלס ציטער.

בלויז דער מענטשלעכער געמיט
א באשענקטער מיט זיקארן —
פונעם ווייטעק, פונעם צאָרן
אף זיין הארצן בלייבט דער שניט.

1944

**א שמועס מיטן טויט
בא די דראַט-פארצוימונגען**

בא דראַט-פארצוימונגען איך ליג, און דו — מיט מיר.
די ערד — מעין גרויסע וויג — איבער א טהאָם זיך הוידעט...
ווען נאָר צו דיר דער וועג פון שלאכטפעלד פירט,
איז וויפל, מיינסטו, האָב איך פון דיר סוידעס?

איך האָב פון דיר איין אויסגעהיטן סאָד,
דעם מאָרגעדיקן טאָג פון אים מיר שעפן:
א טראַט און נאָך א טראַט צום לעבן,
און זעסט: דער טויט דאָך אָפגעטראַטן האָט!

1941

Moritur

ארופגעוואָרפן אפן קינד האָט זיך דער „כײַנשעל“,
און אומגעוואלנערט האָט דאָס קינד א קויל,
דאָס בלוט א שטראָם געמאָן האָט פונעם מויל,
און אויגן אויסגעלאָשענע פארגייען שוין.

דער דאָקטער האָט געפרוווט באם קינד דעם אָטעם,
און moritur געזאָגט מיט שטילער שטים,
נאָר ס'האָט דאָס קינד א הייב געמאָן די אייגעלעך צו אים,
גלײַך וועגן טויט ער וואָלט אים טראכטן אויך פארבאָטן.

און עס האָט ווידער זיך דער דאָקטער אָנגעבויגן,
דורך טרערן איינגעקוקט זיך אין דעם יונגלס בליק,
און ס'האָט א יאָג געמאָן דעם דאָקטערס הארץ צוריק,
און ער האָט אויסגעשריגן: „ס'לעבן זײַנע אויגן!“

1941

אין פעלד-שפיטאל

א פולן קרוג האָט זי געטראָגן צו זײַן בעט,
מיט גיכע, פעסטע טריט — קימאט געלאָפֿן.
דעם צימער דורכגעגאנגען אָפֿ איין ברעט,
ניט אויסגעגאָסן אפֿן די'ל קיין טראָפֿן.

א שאַ צוריק איז ער געזעסן אפֿן פֿערד,
פֿונקט ווי צונויפֿגעגאָסן מיטן זאָטל,
און אזוי שנעל געפֿאַכעט מיט דער שווערד,
אז ניט געפֿאלן איז פֿון איר אָפֿ דר'ערד קיין שאָטן.

נאָר ווען ער האָט דעם קרוג גענומען פֿון איר האנט,
און זי האָט נענטער צו אים זיך אָנגעבויגן,
האָט זיך די פֿליסיקייט א גאָס געטאָן איבערן ראַנד,
און טרערן האָבן זיך געשטעלט אין ביידנס אויגן...

פעלד־שפיטאל, יול 1942

אליין אנטקעגן טאנק

דאָס לעבן, דער נאטורס געשאנק,
אין שטארקן מענטש איז שוואך פארטיידיקט.
ער גייט ארויס אנטקעגן טאנק
אליין, אליין אף וויסער שניידעק.

דעם טאנק צו אָפּשטעלן ער האָט
נאָר צוויי גראנאטעס, פול מיט סינע,
און ס'ברומט דער אייזערנער מיט שפּאַט:
— היי, נעפעש, ביסט גערירט פון זינען?
מיט מיר פארמעסטו זיך, מיט מיר?
קראַץ מיטן פויסט מנין פעל, מנין פאנצער!
ארום די רויפעס מנינע טאנצסטו,
ביו כ'גיב זיך צאָרנדיק א ריר...

דאָס לעבן, דער נאטורס געשאנק,
אין שטארקן מענטש איז שוואך פארטיידיקט.
מיט צוויי גראנאטעס קעגן טאנק
ער שטעלט זיך אָפּ אף וויסער שניידעק.

1942

אומקער צום לעבן

ס'האָט רעכט זיך פארגונען די בלאַנקע, די אייביק פארהויבענע
שווערד

א רענע באהאלטן די שאַרפֿקײַט אין טונקעלער טיף פון דער שײַד...
מיט אָפּענעם מויל, ווי א פויגל, איך לייג זיך אוועק אף דער ערד,
כאַטש ווייט איז די שטילקײַט פון רו נאָך, דאָס האַרץ איז באַרוקט
מיט פרייד.

דערפילט מיך די ערד, און עס טײַעט אין זיסער האַנאַע איר ברוסט,
פון טײַנעג באַדעקן מיט טוי זיך דאָס בלימל, די צווייג און דער קוסט.
א שאַטן פון בלאַט, ווי א קוש, פאלט אף רויטן געזיכט
פון דער בלום,
דעם וואַלד וועקט א כײַע פון דרימל מיט ווילדן געהויל און געברום.

פארנעמען די ערטער שוין בינען אין לוסטיקן ראש פונעם גראָז,
עס שפילן אין קרוינען די פייגל מיין כאסענע מיט דער ערד,
און פון א צעבראַכענעם שטערן צעשיט זיך אף ביימער
דאָס גלאָז...
א, ערד מינע, ערד מינע, ווילסט מיך? — די ליבע נעמט דורך,
ווי א פראַסט,
און כ'שײַד שוין ניט אונטער פון טויען די וואַרעמע, מענטשלעכע טרער.

„קער אום מיר דעם קוי'ך פון א זעלנער!“ — איך מאָן בא דער
ערד און איך בעט.

די ערד — מיט די הענט, מיט די פינגער, מיט נעגל מיט מינע
איך קנעט.

דעם סימען פון ליפן און ציינער איך קוועטש אף איר דאָרשטיק אויס
און הייב זי לייכט אופ אין די אָרעמס, כאָטש מעכטיק זי איז און גרויס.
הער, ווארעמע, פייכטע, צעשאַטענע: די גלעקער רופן צום שלאכט,
עס שטייט פאר די אויגן דאָס שלאכטפעלד... עס פאלט פון די
אויגן די נאכט.

עוואקאַָ-שפּיטאַָל, ארזאמאט, 1942

טרויער

ווען אפן דיל א בארמינען פלעגט ליגן,
אין שטוב פארהענגען פלעגט מען אלע שפיגל.
אצינדער ליגן אפן פעלד אזויפיל מייסים.
דער טאָג — א ליכטיקער, א הייסער.

וואָלט כאַטש א וואַלקנדל די זון פארהאנגען.
וואָלט כאַטש א ווינטעלע א נייג געטאָן די זאנגען.

1942

וואלד

דאָס אָרט איז ווערט דעם נאָמען „וואלד“ —
ניט נאָר ווייל ס'גרינען דאָ
סיי ביימער קליינינקע, סיי ביימער גוואלדיקע,
נאָר ווייל די לופט איז דאָ א וואלדיקע,
די ערד — א וואלדיקע,
ווי ס'וואַלט די גאנצע וועלט געווען א וואלד.

די גראָזן זיינען דאָ מיט זאפטן זאט,
אין דינעם גרעזעלע דערשפיר איך טיפסטן שאַטן
לויט דעם, ווי גליטשיק ס'איז און גלאט,
לויט דעם, וואָס קיינער האָט אף דעם נאָך ניט געטראָטן...

ווען באטארייעס
רײסן אויס פון וואלד די קרוינענדיקע לאַקן,
און ביימער שטייען הויף:
א שטאם — א פלאַקן,
א קוסט — אן אשיק-גרויער קנויף,
איז דעמלט אין דעם גראָז ניט שווער דערקענען
דעם וואלד,
וואָס אומעגלעך איז אים פארברענען —
ווייל גראָזן זיינען איצטער אויך מיט זאפטן זאט,
פון דינעם גרעזעלע עם פאלט א טיפער שאַטן.
ווי זאפטיק-גרוין, ווי גליטשיק ס'איז און גלאט,
די שלאכט אפילע האָט עם ניט צעטראָטן...

1942

דאָס לעצטע וואָרט פֿון א רײַטער

פֿון פֿערד אראָפּפאלן — דאָס הייסט נאָך ניט פארשפּילט!
ווער גראַבט די ערד דאָרטן? אוועקוואַרפֿן די קאָפּעטעס!
מיין פֿערד אליין וועט אויסגראַבן א גרוב מיט זײַנע קאָפּעטעס,
ווען צו דער גרײַווע איך וועל צופאלן פארקײַלט.

אוי, לאַזט ניט בלאַנדזשען אָן א רײַטער דאָס פארווונדעט פֿערד,
פֿון פֿעל זײַנער וואַשט אָפּ דאָס בלוט ס'פארזאָטענע.
אוי, לײַגט אוועק, כאַווייריִם, אפֿן זאָטל מיך,
וועל איך אליין דערלאַנגען צו מיין שווערד...

פֿון פֿערד אראָפּגעפאלן? ניין! א ליגן! הערט:
די שפּאָרן קלינגען נאָך און זוכן ווי זיך אָנשפּארן.
דער טױט דער ביטרעניק — ער וועט מיך איצט ניט אָפּמארן,
מיכ בלוט כ'וועל אָפּניין דאָ,
נאָר בלייבן אפֿן פֿערד!

1942

עס לעבט דער באטאליאָן

פּרײַנט! ס'איז אומגעקומען אונדזער באטאליאָן,
נאָר איך און דו — מיר אָטעמען און שיסן.
און ס'טאָר דער סוינע אונדזער סאָד ניט וויסן —
איז העכער, פּרײַנט מינער, הייב אוף אף בארג די פּאָן!

די היישעריקן מיינען,
אז עס באשיצט די הייך
אן אויסגעפרוּוטע מייע,
א פעסט געשטאַלטער קויעך.

פּרײַנט! בא אונדזער קוילנוואַרפער לעבט דער באטאליאָן!
מיט אויגן אָפענע די טויטע שפירן,
ווי מיר, די לעבעדיקע, אין געפאר זיך פירן —
איז העכער, פּרײַנט מינער, הייב אוף אף בארג די פּאָן!

די היישעריקן פּויען...
דאָס שווינגן פון דער נאכט,
איך שווער דיר, מוז זיי אויסזען
נאָך שרעקלעכער פון שלאכט.

פּרײַנט! נייסט אָפּ מיט בלוט, נאָר ס'קעמפט דער באטאליאָן!
דער בארג איז אונדזערער! איך וויל, זיין הייסער שטיין זאָל

צו רוימען אופהייבן א דענקמאָל
דעם העלד, וואָס ניט ארויסגעלאָזט האָט אונדזער פּאָן!

די פּאָן אין הימל וויגט זיך,
זי פירט, זי רופט, זי מאַנט,
זי רימט די טויטע קריגער —
עס לעבט דער באטאליאָן!

1943

דער אומבאוויסטער זעלנער

דער באטאליאן גייט אָפּ אין שלאכט מיט בלוט.
שוין ווייניק זעלנער, נאָר מיר שלאָגן זיך אנטשלאָסענער.
געקומען הילף — און צוגעקומען מוט...

דער יונגסטער צווישן זיי, א „ניט־באשאַסענער“,
האָט ניט באוויזן אפן ברוסטווער אָנשפארן די רער,
ווי לעבן אים האָט א גראנאטע זיך צעריסן...

ער ליגט א טויטער אף דער ערד —
קיין איין מאָל אויסשיסן אין סוינע ניט באוויזן.

און איך — אין הארצן קלאפט ווי מיט א האמער:
„דעם נאָמען ניט געפרעגט בא אים
און ניט דערוויסט זיך, ווו עס לעבט זיין מאמע“.

1943

דער דענקמאָל

אינמיטן שטאָט א דענקמאָל שטייט — א טאנק,
אן אלטער טאנק, וואָס איז פון שלאכט פארבליבן,
די רער די אָפענע פון זײַן האַרמאט — זי בלאַנקט
מיט דער געשליפנקײַט, וואָס נאָר א שאַס לאַזט איבער.

און פריש איז אף דער רויפע נאָך דער ריס,
ער שטייט, דער טאנק, פארקילט אינמיטן זומער...
און אונטער אים — דער קיווער פון טאנקיסט,
וואָס האָט באַם פּינט די שטאָט צוריקגענומען.

ווער ס'איז געווען אין יענער שלאכט, האָט אים דערקענט
אף פלאץ אף כאַרעוון, דעם טאנק, און אף די הענט
אים אופגעהויבן העכער פון די היזער —

ניין, ניט געשמעלצט קיין דענקמאָל מ'האָט פון אייזן,
דעם טאנק נאָר אופגעהויבן אף א פאַסטאמענט,
קעדיי פאר קומענדיקע דוירעס אים באווייזן.

1944

פעטערהאף

אין פוסטן פאלאץ — גלאַז פון ליוסטערעם מאטאָווע,
און קופעם מיסט, און אָפּגעקלאַפּטע ווענט.
און דער קאמין דער קאכלנער צעבראָכן...

פארהיט האָט זיך נאָר אפּראָדיטעס סטאטוע,
און ס'דוכט: עס וואקסן אָפּ בא איר די הענט
און זי האָט זיי אין גרויסן צאר פארבראָכן.

1944

קיווער-אָועס

די אומגעקומענע יידישע דיכטער

ווען ס'וועקט מיך און דער ווייטעק אין די ווונדן,
איך לאָז זיך גיין און פעלדער צו די פריינט.
איך זוך די שיין, וואָס איז מיט זיי פארשוונדן,
פון זייער אויסגעזונגען לעבן כ'זוך די שיין.

כ'שטיי און באנאכט. צום שלאכטפעלד ציט דאָס הארץ מיניס,
און ווידער ווער איך דאָ געפרוּווט מיט וויי:
א קיווער — כאשטשעוואצקי... נאָך א קיווער — הארצמאן,
און זעלדין דער מאטראָם פארגראָבן ליגט אין שניי...

מיין פריינט אַליעווסקי קומט צו אונדז ארויס
פון יענע ווייטקייטן, ווו ס'ווערט דער מענטש פארלאָרן —
„מיר זינען קליינינקע געוואָרן גרויס,
און ווייסט דער רו'ך, ווו זינען זיי, די יאָרן“...

איר זעט אוואדע איצטער יענעם אָונט,
די מאטע שניין, דעם אומעט אין דער מיט,

ווען ס'האָט דער גרויער קאָפּ באַ קושניראָוו
אַראָפּגעלאָזט זיך אַף מיין לעצטער ליד.

נאָר איך האָב אויסגעלעבט אין וויען שטארקע,
און איידער מ'האָט מיט מאָרפי מיך פאַרוויגט,
האָב איך אַ טראַכט געמאַן: אין פּלאַם איז אַרסקע,
און עזראָ פּיננבערג אין סאַמע פּייער ליגט.

און איצט עס טרעפט: דער ווייטעק אין די ווונדן —
ער וועקט מיך אַוּף, און כ'גיי צו מיניע פּריינט,
און איך דערקען אין דער צעגליטער זון דאָ
פון אויגן אויסגעלאָשענע די שניין.

איצטער זינגען מיר מילדער

איצטער זינגען מיר עלטער און מוטיקער,
הייסע הערצער געלויטערט מיט לייד,
עס איז שווערער א שווערד א פארבלוטיקטע
פון דער שווערד, וועלכע ליגט אין דער שייד.

איצטער זינגען מיר מילדער און אידעלער,
צארמע ליבע איז אונדז ניט פארווערט.
ס'מאָנט באם זעלנער די שלאכט די אנטשיידענע,
שארף און זויבער זאָל זיין די שווערד.

איצטער זינגען מיר זיכערער, גלייביקער,
און ס'פארגינט ניט דער פינגט אונדזער שעם.
לויב דער שווערד דער אנטבלויזטער, פארהויבענער,
וואָס דער סוינע באווייזט זי ניט זען...

1945

דער גוירל

מע פלעגט מיר איינטיינען: דער גוירל איז א שטריק,
איין עק זיינער איז אף דעם מענטשנס האלדז פארצויגן,
און פאר דעם צווייטן האלטן זיך דער אומגליק און דאָס גליק,
וואָס פירן אום דאָס מאזל הין און צ'ריק
און טוען עס באם מענטש הינטער די אויגן;
דער גוירל, פלעג איך הערן, פירט דעם מענטש צום טהאָם,
און ער, דער שוואכער מענטש, וואָס קאָן ער טאָן?

און איינמאָל האָט געזאָגט מיר א סאָלדאט א ריז:
— דעם גוירל מיינעם טראָג איך אפן שפיץ פון שפיץ...

1945

דער וועג צום זיג

שניט-ציט 1941

שניט-ציט, בייגן זיך די שניטערס צו די פולע, שווערע זאנגען,
ניט קיין סערפן, ניט קיין קאסעס — שפיוזן, ביקס-רערן און העק,
און די שניטערס — ניט האלב-נאקעט, נאָר פארגארטלט און באהאנגען,
אין דעם גרויען כאקי-אַנטאָן, גלייך זיי קלייבן זיך אין וועג.

נעמט א גראַביזן איין שניטער, בא די וואַרצלען גראַבט דעם קאַרן —
וואַלט ער דען אזוי געשניטן? צי ניט זינער — דער פארזיין?
די מילכאַמע וויל ניט וויסן: שטרוי צי בלומען, זאנג צי דאָרן,
דער סאַלדאט בעט אויס מיט זאנגען זיין געלעגער אין טראַנשיין.

קיינער טרייבט פון פעלד די פייגל — זאָלן זיי כאַטש קערנער פיקן,
און עס טוט דאָס האַרץ א טיאַכקע, ווען א זאנג עס ווערט פארגעלט.
זוכט א שניטער אינעם זעקל, זוכט געבאקן ברויט א שטיקל,
און געפינט א שטיקל בליי דאָרט, און פארקוקט זיך אפן פעלד.

רניבט ער אָן א הויפן קערנער און צעמאַלט זיי מיט די ציינער,
ווארעם, זיס עם ווערט אין מויל אים פון ניט־אַפגעשניטן ברויט,
וועט ער ניין זיך איצטער שלאָגן, און אים אַפּשטעלן וועט קיינער,
און ניט אַפּשרעקן עם וועט אים — ניט דער סוינע, ניט דער טויט.

1941

הארבסט, לעוואָנע־שנין, זומפּ און וואַלד,
אין דעם שוּצגראָבן ערד און ליים,
עפעס וואַלנערט זיך, וואַקסט און פאַלט —
ניט קיין וואַסערפאַל, ניט קיין שטיין.

וויפּל טעג אדורך, וויפּל נעכט,
אמאָל הונגעריק, אמאָל זאַט,
נלײַך געבוירן אים האָט די ערד,
זיצט אין שוּצגראָבן דער סאָלדאַט.

הארבסט, לעוואָנע־שנין, זומפּ און וואַלד,
ס'ברעכט דער ווינט אויס פון בוים אַ רוט.
שווער דעם זעלנער איו, נאַס און קאַלט,
אין די אָדערן פּרירט דאָס בלוט.

דריקט ער פעסטער די ביקס אין האנט,
און דאָס פּניער אין ביקס אים פּאַלנט.
הינטער אים דאָס באַשיצטע לאַנד,
און איבער אים — דאָס פּאַלק.

1942

אין סוינעס הינטערלאנד

אין שפעטן הארבסט איז נידעריק דאָס פעלד און אָרעם,
אף הוילן רוקן זײַנעם כ'זע דאָס נאָענטע און כ'זע דאָס ווייטע:
פון דאָרף צום דײַטשם פּאָזיציעם עס פּאַרט א רײַטער,
פון דר'ערד, לעם עלנבויגן מינעם, קריכט ארויס א וואָרעם.

דער וואָרעם מיינט, אז קויעך האָט ער מײַעדײַע וויפל,
אז ער האָט דורכגעשרויפט די ערד, ווי קרויט א היפטל,
און דורכגעקראָכן שוין דורך אלע זיבן איילן,
וועט ער די ווערעם ווונדער איצט דערציילן...

ער ציט זיך אויס,
ער דרייט צונויף זיך ווידער, ווי א בויגן, —
ביז איך צעקוועטש אים מיט א ריר פון עלנבויגן...

אין שפעטן הארבסט איז נידעריק דאָס פעלד און אָרעם,
אף הוילן רוקן זײַנעם כ'זע דאָס נאָענטע און כ'זע דאָס ווייטע:
אף דר'ערד, לעם עלנבויגן מינעם, א צעקוועטשטער וואָרעם,
און פון מיין שאָם עס פאלט דער דײַטש — דער רײַטער.

1942

די וועווערקע

ווען ס'האט א קנאל געטאן די ארטיילעריע, האט זיך די וועווערקע
דערשראקן:
מע מיינט געוויס דאך זי, און אלע רערן זיינען אָנגעצילט אף איר...
אראָפּ פון צווייג און פּייל־אויס־בויגן זיך געטראָגן
און מיטאמאָל — א שפרונג אין שוּצנראָבן צו מיר.

אין שוּצנראָבן האט זיך די וועווערקע פארשלאָגן אין א ווינקל,
דעם רוקן אויסגעבויגן און דעם עק צעבעזעמט אף דער ערד,
דאָס שפיציק קעפעלע, די רויטע פיסעלעך אין ברוינעם פעלעכל
פארוויקלט.
און נאָר די אויערן ארויסגעשטעקט אין פאָרכטיקן געהער...

א נאריש כּייעלע... ווי קומט עס וויסן, אז די דונערן
פון די האַרמאטן
קיינ פליג, קיינ מורעשקע און אויך קיינ וועווערקע ניט רירן אָן,
און פונקט, ווי ס'וועט א שרויטעלע דעם העלפאנד דעם שווערליביקן
ניט שאַטן,
אזוי וועט א סנאריאד דער וועווערקע קיינ ביז ניט טאָן.

זי ווייסט אויך ניט, אז אין דעם שווצגראָבן, מיט איר אה איין געלעגער,
עס ליגט און קוקט אה איר פארכידעשט און פארבענקט
א טינגע-יונג, אן אוסוריער יעגער —
און ס'האָט דער יעגער איר דאָס לעבן שוין געשענקט...

1943

בענקשאפט נאך ביראָבידזשאַן

מיט א קויל כ'וועל דעם טויט דערווידערן,
מיט די ציין, מיטן בלוט, מיט דער האנט.
אך, ווי ס'בענקט שוין דאָס הארץ בא מיר ווידער
נאך א ליד וועגן ביראָבידזשאַן.

זאָלט איר וויסן: איך שמיי איצט אינמיטן
פון מיין שליכעם צום גליק אף דער ערד,
און איך גיי דורך אטאקעס צום פרידן,
וואָס איז, פונקט ווי די ליד, מיר באשערט.

אין מיִלִכאָמעס פארבלוטיקטע לידער
איז א ליכטיקע גרויסקניט פאראן,
נאָר עס בענקט שוין דאָס הארץ בא מיר ווידער
נאך א ליד וועגן ביראָבידזשאַן.

1943

א רעגן א גאָס

א רעגן א גאָס. אין די ריוון
איז פינצטער, און ליימיק, און ענג.
עס זינקען אין בלאָטע די שטיוול.
און ס'וואסער די ביקסן פארשווענקט.

די גריבער אָט די, די קאריערן
באם ראנד פון דער ווארעמער היים —
מיר פלעגן אין מי אין שווערער
דאָ גראָבן פאר ציגל די ליים.

און ליב איז געווען אונדז די ארבעט,
די ליימיקע ענגשאפט באכיינט.
ווי קאָנען מיר איצט דאָ שטארבן?
ווי קאָנען מיר דאָ פארניין?

עס זינען די פריידן, די זאָרגן
מיט שיין פון דער צוקונפט באשיינט:
אז פריי זאָל די מי זיין מאָרגן,
דעם סוינע מיר הארענען היינט.

1943

די לעצטע הונדערט מעטער

די לעצטע הונדערט מעטער זײַנען מיר געקראָכן,
באָם אויסגעשווענקטן ברעג צונויפגעגאָן זיך שטייל.
אצינדער ליגן מיר פארטניעטע און האָרכן,
און יעדערער לעם האַרץ דעם סוונעם נעגל פילט.

אין אופרייס מיר דערזעען: ביימער, מוטער-נאקעט,
ווי קינדער אין א היץ, זיי ווארפן זיך אין טײַך,
דער כוישעך שלינגט זיי איין. מיר גייען אין אטאקע.
א טראָט שטעלן איז שווער, דאָס לעבן דורכגיין — לײַכט.

פארהאלט אונדז א מינוט דעם קוילנווארפערס פײַער,
וועט עמעץ מיטן גוף פארשטאָפן אים דאָס מויל...
מיר לויפן צו דער בריק, און יעדער שפאן איז טײַער,
נעצייילט איז יעדער טראָט, ווי אין דער ביקס — די קויל.

און קיינער ניט באמערקט, ווי ס'גייט אוועק די נאכט שוין,
ערשט קוקן מיר זיך אום: ס'איז אונדזערע די בריק.
סאכאסל הונדערט שפאן אדורכגעגאָן מיט שלאכטן,
אף הונדערט שפאן נאָך נענטער צום זיג!

1944

פּרײַנטשאַפּט

געקאָוועט מיט פּראָסט און פּאַרנאָבן אין שניי,
אין שטיינערנער ערד, ווי אן אויצער באהאלטן —
דאָס ערד־שטיבל אונדזערס, אין אים זאלכעצווײט
מיר היטן די רו און די ראַכוועסן קאַלטע.

פּונדאַנען ווייט־ווייט, בא דעם סאַמע טיבעט
מײַן פּרײַנט איז געבוירן, און אײך — בא דער בירע,
נאָר איצטער מיר טײלן פון כוואָיע דאָס בעט,
אין קאַלטער זעמליאַנקע די־היים ניט פּאַרלירן.

מײַן כאַווער פּאַרשטייט ניט מײַן ייִדישע ליד,
נאָר גלײַביק ער הערט זי מיט נײַגער און קאָוועד;
און ניט די זעמליאַנקע אונדז פּאַנצערט און קאָוועט —
די וואַרעמע פּרײַנטשאַפּט באַשיצט אונדז און היט.

1944

צוויי דעמבן

בא אונדזער פאָזיציע — צוויי דעמבן, צוויי ריזן.
דער סקריפּ אין די שטאמען מיין בענקשאפט דערוועקט:
וואָס מער איך פארשטיי אין דעם שטאָך פון די שפיזן,
אלץ טייערער ווערט מיר דער שניט פון דער זעג.

ווי גוט וואָלט געווען איצט אריין צווישן צווייגן,
פארשניידן די זעג אין א דעמבענעם שטאם —
אזוי ווי איך פלעג עס טאָן אין דער טינגע,
בא ברענגן אמורער, אין ביראָבידזשאַן.

ס'איז שמאָל די פאָזיציע, נאָר ברייט איז מיין וועלט דאָ,
צי איז דאָס שוין וואָר, צי איך זע בלוז אין טרוים? —
צוויי דעמבן, צוויי ריזן. באם וואַלד־זוים — געצעלטן.
מיט האַלצהעקער כ'וואַלנער א בוים נאָך א בוים.

1944

זעלנער

פון צווייגן און כוואַיע געבויט האָבן מיר די געצעלטן,
און יעדער געבראכט האָט פאר זיך שוין א ביסעלע היי,
מיר רוען היינט, זעלנער, פארגעסן די מירקניט, דעם וויי,
אזא פארגעניגן מיר קענען פארגינען זיך זעלטן...

באם שניטער סאָלדאטן מיט ביקסן געלאָדענע זיצן.
אין פֿייער זיי ווארפן בערעזעווע צווייגעלעך דינע,
און איינער פארהייבט צו דעם הימל ס'געזיכט דאָס צעהיצטע,
דערמאנט זיך מיט יונגלשער בענקשאפט: «Сиджу у каміна...»

באשעפטיקט און ערנסט עם ווערן די מידע סאָלדאטן,
ווער ס'רייניקט די ביקס, ווער עם שניצט זיך פון האָלץ אויס א לעפל.
און ווער די צעריסענע שטיוול מיט דראטווע פארלאטעט,
און ווער מיט א מעסער א באנקע קאָנסערוון צעעפנט.

דער קעכער דעם שווייס ווישט און שרייט, אז ס'איז גרייט שוין
דאָס עסן,

די בלעכענע קענדעלעך שווימען ארויס פון דער פארע.
מיט שפיון צעברעכט מען די טרוקענע, דארע סוכארעס,
און ראשיק מע לאָזט זיך אוועק צו דער קיך, צו דעם קעסל.

נאָר פֿלוצעם — א שאָם און א צווייטער. די קענדעלעך פולע מיט קאשע
מיר פעסטיקן צו צו די רימענס — ווער וועט איצטער עסן באווייזן?

ס'ווערט ענג אינעם וואלד, עס צערוקן די צווייגן זיך ראשיק,
מע ווארפט זיך צום וואָפּן, און ס'הערט זיך א קלינגען פון אייזן.

פון גרינער באהעלט'ניש מע רוקט שוין ארויס די הארמאטן,
עס צילן זיך אָן צו דעם סוינע די טונקעלע רערן.
דער וואלד איז פארגליווערט, פארגליווערט אפילע די שטערן.
— א וועג אייך א גוטן, האצלאָכע אין שלאכט אייך, סאָלדאטן!

געהאט האָב איך מוירע

דו פרעגסט, צי איך שרעק זיך,
צי ווארפט די געפאר אף מיר אָן דאָ א מוירע?

דערמאָן איך זיך:
קינדווייז פלעגט טרעפן — כ'בין וואך ביז דער דריטער אשמוירע
און הער, ווי עס גייט עמעץ אום אפן בוידעם אין שטרויענע שטעקשיך...
די פלעדערמניז פלעגן מיך שרעקן,
די זשוקלעך, וואָס פאלן פארנאכט פון די טונקעלע ביימער,
אין כאשכעס געדוכט האָט זיך מיר א פארשטאַרבנער שאַכן
מיט שטארצנדע ציינער,
און אויסגעזען האָט מיר געהיים:
אינעם ווינקל א בעזעם, א צווייגל אין שויב און א שטעקן.

אן עמעס — געהאט האָב איך מוירע...

צי ס'טרעפט זיך אמאָל, אז איך ציטער?
צי ווארפט די געפאר אף מיר אָן דאָ אן איימע?

געדענק איך:
אין אָנהייב מילכאָמע — אריין אין די שוצגראָבנס ערשט פון די
ווארעמע היימען —
מיר פלעגן מיט שרעק זיך פארקוקן צום פלי פון א שפליטער,
און אָפטמאָל פארבייגן דעם רוקן,
באהאלטן די קעפ, ווען אן אופרייס פלעגט טרעפן בישכיינעם,

און ליגן פארגאפט בא א קוואל, בא א בלימל א קליינינקס
מיט מוירע —
שוין מער עס ניט זען, ווען דער טויט וועט פארצוקן...

אן עמעס — געווען איז אן איימע...

צי ווארפט די געפאר אה מיר אן דאָ א פאכעד,
ווען יעטווידער טראָט איז פארקניפט מיט סאקאָנעס?

איז גלייב מיר:
א סינע אזא צו דעם פינגט, אז עס שרעקט מיך קיין זאך ניט;
ס'פארהיילט זיך די וונגד —
גי איך ווידער אין שלאכט, ווי מע גייט צו דער שפיניז נאָך א טאָנעס.

שפיל, באיאניסט

איני, ס'איז גוט, איני, ס'איז וויל, איני, א ר'וך אין דיין ליב, באיאניסט!
שפיל די ליד פון געשלעג, דער אליארעם פון מעשענע גלעקער
זאל מיט בלני פון דער קויל און מיט בלוט פונעם הארץ זיין צעמישט
און די ליד פון דיין אומרו זאל שלאכטישן דאָרשט אין אונדז וועקן.

איני, ס'איז גוט, איני, ס'איז וויל, איני, א ר'וך אין דיין ליב, באיאניסט!
וואָס פאר שיידים אזעלכע באהאלטסטו אין לעדערנער ברוסט פון
הארמאָניק?
ס'האָט דיין שפילן מיט קלאנגען פון הייסן געפעכט זיך צעמישט,
ווי מיט זאפטן פון בוים אף דער קאָרע צעמישט זיך דער האָניק.

דייטשלאנד, אפריל 1945

פארבונדן מיט דער ערד

דאָס ערשטע מאָל כ'האָב זיך פארבונדן מיט דער ערד —
ניט ווען איך האָב זי ס'ערשטע מאָל באטראַטן,
נאָר ווען דערפילט איך האָב, אז אפן זאסטעפ איז זי שווער
און אין מיין האַרעוואניע גייט זי אוף געראַטן.

דאָס צווייטע מאָל כ'האָב זיך פארבונדן מיט דער ערד,
ווען אָנגערויט כ'האָב איר דאָס בלוט מיניס און דעם אָטעם.
ווען כ'האָב געמאכט פאר איר א שירעם פון מיין שווערד
און מיך זי האָט שוין שיר אף אייביק ניט פארשאַטן...

דאָס דריטע מאָל כ'האָב זיך פארבונדן מיט דער ערד,
ווען זי האָט ווידער זיך מיט פרוכט און ברויט באלאָדן
און אומגעקערט מיר דאָס, אף וואָס א מענטש האָט רעכט:
פאר מי — די ראכוועסן, אף אַפרוען — א שאַטן.

1945

אמאָל איז דאָ געווען די עקסטע גאס

גענאנגען שנעל, ווי פאר א זעלנער פאסט,
און גלייך באמערקט: דאָס דאָרף האָט זיך געביטן —
אמאָל איז דאָ געווען די עקסטע גאס,
און איצט איז פונעם ייִשעו דאָ דער מיטן.

די טינגע איז פון דאָרף העט־ווייט אוועק.
ער קוקט און קאָן דאָס אָרט זיך ניט דערמאנען:
אמאָל איז דאָ, בא דעם געדרייטן וועג,
א יענער־פאנזע אומעטיק געשטאנען.
און ער, א קינד נאָך, פלעגט מיט שטילער שרעק
א וועווערקע דערזען דאָ אין געבלעטער,
און ער געדענקט, ווי עלטערע מיט העק
געקארטשעוועט דאָ האָבן ווילדן צערער...

איצט שטייען הניזער ענגע אין דער ריי,
די סאָפּקע, וואָס פון הניזער ווייט געווען איז,
האָט איצט אוועקגעשטעלט זיך צווישן זיי,
און א באהאנגענע מיט שויבן איז זי שענער.
אין סאמע מיט אירער מ'האָט אָפּגערוקט א שטיין,
און רעלסן שטאַלענע אין שווארצן כאַלעל קלינגען,
עס דוכט: ס'האָט עמעצער אריינגעשטעלט איר ציין,
און זי, די סאָפּקע, איז פון דעם געוואָרן ייִנגער.

דאָס שנעלע טינבל, וואָס אין בירע נעמט זײַן לויף,
האָט פון דער טינגע שוין ארויסגעשווענקט דעם פּלאַנטער...
ער גייט דאָס בריקל דורך. און אָט איז שוין זײַן הויף.
און אָט איז שוין זײַן שטוב, דעם פּלויט דערקאַנט ער.
דער גאַנצע שפּאַרט זיך אָן אין ברייטע טרעפּ.
ער זעט אים דורך די שיטערע שטאַכעטן,
אף דינע דרענגלעך טריקענען זיך טעפּ,
זיי הענגען דאָ פון פּרי ביז אַוונט שפּעטן.
אין פּאַדערהויז ער גייט אריין צעמישט
און שלאָגט זיך דורך א וועג צווישן די אויפעס... —

די עלנבויוגנס אָנגעשפּאַרט אין טיש
און צוגעדריקט די אויגן צו די דויפעס,
אין לײוונטענעם העמד — ביז פּיאטעס לאַנג,
אין א פּאַטשיילע און אין שטעקשיך פּראָסטע
אף דער געשניצטער, אויסגעפּאַרבטער באַנק
דערזעט ער זי, זײַן יונגע באלעבאַסטע.

צי זי האָט אָקאַרשט זיך אין אים דערמאַנט,
צי ער האָט זי א רופּ געמאַן כאַם נאַמען,
צי עפּשער קלינגט שוין גאַנץ ביראַבידזשאַן,
אז ס'קערט זיך אום איר מאַן פון דער מילכאַמע —

זי גיט צו אים א לאַז זיך... און אים דאַכט:
פיר לאַנגע יאָר אין פּייער פון דער שלאַכט
אריינגעקוקט מיט שויבן האָט זײַן וווינונג.
די פּרוי ער דריקט צום האַרץ, ווי א באלוינונג...

אין דער היים

פארזוכט שוין דאָס ברויט פון דער אייגענער מיל,
דאָס פלייש, וואָס מיר האָבן געקראָגן אף יאנד עס,
די רויטע קעטא, די געפרוירענע מילך,
די ניסלעך פון צעדער, די ווייניקע יאגעדעס.
באפעלצט און מיט פוטערנע אונטעס באשוכט —
אין הירשענע פעלכלעך די פים זינען גרינגער...
— איז זינגט אונדז א יאגד-ליד, יידישע זינגער,
אויב אלע מיכאָלים איר האָט שוין פארזוכט.

פון אייגענעם וויינגארטן וויין שוין געפרוויט,
מיט זויער-געזייערטער קרויט שוין פארביסן,
א נאש געמאָן ביטערן בראנפן א ביסל,
פארשעפט אויך פון האָניק פון זיסן דעם דופט.
די קויסעס לעכאמדיק, בלענדיק זיך וויגן,
זיי גלאנצן מיט פארבן פון זון און פון פרוכט.
— איז שפילט אונדז, קלעזמאָרים, א יידישן ניגון,
אויב אלע מיכאָלים איר האָט שוין פארזוכט.

פארזוכט שוין די פיירעס פון שווייסיקער מי,
מיר זעצן זיך אויס אף דער ערד, ווי די פייגל.
מיר קומען פון שלאכטפעלד, מיר זינען שוין הי,
מיר קושן די ערד, וואָס איז ליב אונדז און אייגן.

ערשט נעכטן, באם זעלנערשן קרניז, האָט געדוכט,
אז ס'וועט די מילכאַמע מיט ערד דײך פארשיטן...
— איז ברויטער דעם קרניז, און די מענצער אינמיטן —
שוין אלע מיכאַלים געפרוּווט און פארזוכט...

אין טאג זיך צונויפגיין און ברויט זיך צעגיין, —
וועט סטייען אונדז פלאץ אף די הימישע ברעגן!
און נאכעם וועט קלייבן די יידישע געגנט
פון אונדזער פארברוינטן סאַלדאטישן כּיין.
היי, זינגער און שפּילער און מענצער, אהער!
די סימכע איז גרויס, און די ארבעט — נאָך גרעסער.
מיר קומען פון פראַנט אף דער טייגישער ערד,
זי מאכן נאָך שענער, און ליבער, און בעסער...

ביראָבידזשאנער דאָר

דער ערשטער יוד, וואָס איז געבאָרן אין דער טייגע,
איז אלט שוין צוואנציק יאָר. נאָך נאָר א פּיצל קינד
ער פלעגט ניט שרעקן זיך אין ווילדן וואלד אריינגיין,
ווי ס'האָט ניט מוירע שטיין א סטעפּיקינד אפן ווינט.
ער איז געווען געראַטן אין א יונגן צעדער,
וואָס ניט געבראכט מ'האָט אים פון ווייטסטער ווייט אהער,
נאָר ער איז אופגעגאנגען אף דער ערד דער פעטער
און פון א היגן נוס זיך אויסגעפיקט האָט ער.

צי ווייל עס האָט דער יונג שוין ניט געוויסט פון וואנדער,
צי ווייל ער איז געווען פון איבערוואנדערער א קינד,
איין היים האָט ער געקענט — אָט די, און ניט קיין אנדערע,
און זי געליבט, ווי ס'ליבט א סטעפּיינגל דעם ווינט.
דאָ האָט ער זיך געשפּילט, געפּאַקט דאָ און געמאַזלט,
בא דעם בערעזע־שטאם גענאשט די רויע קראפט,
פאר אים די ערד געשפּרייט האָט וויקעלעך פון גראָזן
און צו זיין מאמעס מילך האָט צוגעמישט איר זאפט.

די טייגע איז געוועזן אויך זיין גוטע באַכעשי —
מיט טערפּקייט אים געשטארקט די מילכיק־ווייסע ציין,

און אלע אינדערפרי א צווייגל, פול מיט טראָפּן־שניין,
זי פלעגט אים אויסשטרעקן און טרניי אים העלפן גיין.
געווען פאר אים דער וואַלד איז פול מיט פארנעניגן:
דאָס זינדנס פון דעם בלאַט, די פאלדן אין דער קרוין,
פון נעסט די טונקלקייט, וווּ עס פארציט א ניגן
א מאַזיק, פונקט ווי ער, א פויגלשער פארשויין.

כאם פליי פון דעם פאזאן, כאם שווערן שפרונג פון בערן
ער האָט געשפּאַרט פאר זיך דעם פלאַטער און דעם שווינג,
און בלייבן אייביק יונג דאָס קינד האָט זיך געלערנט
כאם וואַלד, וואָס איז געווען סני אלט אזוי, סני יונג.
ווען ס'האָט געפעלט אים רו — אין טאָל ער פלעגט אראָפּגיין,
ווען ס'האָט געפעלט אים דראַנג — כאם יאָגטייך זיך געשטעלט,
ווען רוים האָט אים פארפעלט — געשטיגן אר דער סאָפקע,
ווען ס'האָט געפעלט אים ראַכוועס — פריי ארויס אין פעלד.

זיין שטוב — געראם און ניי, ארויסגעהאקט פון וואַלד ערשט,
מיט האַניק און מיט זאפט געשמעקט די סאָסנע־וואַנט.
דאָס גאַנצע הויזגעזינד די ביימער האָט געוואַלגערט,
און ער — א קינד — האָט אויך דאן צוגעלייגט א האַנט.
און איצט איז ער א יונג — די פלייצעס ברייט צעוואַקסן,
אפּענעם געזיכט צעגאַסן ליגט דאָס גליק,
דאָס לייב פארברוינט פון זון, די האָר צעקעמט פון שלאַקסן,
א הירש — אין זיינע פיס, אן אַדלער — אין זיין בליק.

און ווייל עס האָט דער יונג שוין ניט געוויסט פון וואַנדער,
און ווייל ער איז פון גאָר דעם גרויסן לאַנד א קינד —
ער האָט זי ליב, זיין היים, מיט אליץ און מיטאנאָנדער:
די טייכן און די בערג, די וועלדער און דעם ווינט.

דו טו א קוק אף אים, און זאָל ער דיר א טרייסט זײַן,
אין אויג אים קוק ארײַן, און ס'וועט דיר ווערן קלאָר:
דאָס האָבן מאמעס ייִדישע אין לאַנד פון נײַעם בריישיס
דעם פּאַלק געשענקט א דאָר — ביראָבידזשאנער דאָר!

1947

פּוֹלֵן עֵרֶדִינֶשֶׁע נַעֲסֵט

דאָס האַרץ איז אַפּן

פאַעמע פון אלע פאַעמעס

פאַעמע פון אלע פאַעמעס:
דער עמעס.
דער עמעס.
דער עמעס.
די ליד פון אלע לידער:
דער עמעס
ווידער און ווידער.
דער הימן פון אלע הימנען:
דער עמעס —
פון דר'ערד ביז די הימלען.
ס'געזאנג פון אלע געזאנגען:
דער עמעס,
וואָס גייט אין געראנגל.
סימפאָניע פון אלע סימפאָניעס:
דער עמעס
אף אונדזערע פאַנען!

1964

טרעבלינקער שטיינער

וואַלד ... וואַלד ... וואַלד ...
גוואַלד! גוואַלד! גוואַלד!
א וואַלד פון שטיינער אף מענטשנס ביינער.

א וואַלד אָן סאַסנעס,
א וואַלד אָן טאנען.
א וואַלד פון כניקעס,
א וואַלד פון כאנעס.
א וואַלד אָן מאַכן
און אָן קוקאוועס,
א וואַלד פון פייגעס,
א וואַלד פון כאוועס.
ניטאָ קיין פייגל,
ניטאָ קיין צוויטשערס —
א וואַלד פון כאַימס,
א וואַלד פון איטשעס.
ניטאָ קיין קרוינען,
קיין אלטע דאָרנס,
א וואַלד פון יוינעס,
א וואַלד פון זאָרעכס.
א וואַלד אָן גראַזן,

אפילע אָן סאָוועס.
אונטער די שטיינער
לינגן שפינאָזעס.
א שטיין —

איינשטיין,
פון זיין מארך און געביין,
א שטיין פון זיין כייז,
פון זינע ציין,
פון זיין גיין, פון זיין שטיין,
פון זיין יאָ, פון זיין ניין —
א שטיין!

שטיינער, שטיינער,
וואָס טוט איר מיט זיך פארדעקן?
א שטיין — א שמעטל?

א שטיין — א שמעטל!
לוקאָו און זשארנאָו —
שטיין... שטיין...
ווערזשבינד און סארנאָו —
שטיין...

עפשער געבליבן פינטשאָוו? ניין...
עפשער — א סימען פון ראדזין? ניין...
פולאָוו — פארשטיינט,
ראדאָם — פארשטיינט,
לוקאָוו — פארשטיינט,
יודגריין!

געבליבן בלויז שטארצן
ניסראָפּיס-קווימענדלעך.
ניטאָ, ניטאָ שוין
די מוישעלעך, שלוימעלעך.
און דאָ, אין דעם וואַלד,
די שטיינער, פארוויינט,
שטייען געבויגן אף מענטשנס געביין.

וואלד, וואלד, וואלד...
גוואלד, גוואלד, גוואלד!

א וואלד שטייט פארגליווערט אה מענטשנס ביינער.
די שטיינער
אין הימל ווארפן שטיינער!

טרעבלינקע — ווארשע, 1964

אף צ'ריקוועגס פונעם טויט

כ'האָב אויסגעמיטן דעם ליובלינער רעזערוואט.
מאדאנאסקאר¹ איז ניט געוואָרן מיין בעסאלמען.
נאָר כ'האָב דעם באביריאר אף זיך געהאט,
און אויך די דושעגובקע — גלייך מיט אלעמען.

איך בין געהאנגען אף א בוים אין בעלאָוועזשער וואלד,
דאָס ליב מיניס האָט געצאנקט אף שטעכעדיקע דראָטן,
ווען כ'האָב זיך אויסגעטאָן לעס גרוב — געווען עס איז מיר קאלט,
געטאָן עס האָט מיר וויי, ווען מע האָט מיך פארשאָטן.

אף צ'ריקוועגס פונעם טויט ניט אויסגעמיטן כ'האָב
קיון איינציקן אָקאָפּ פון דער מילכאָמע,
און אומעטום געלייגט כ'האָב נאָכאמאָל דעם קאָפּ —
גענומען כ'האָב געקאָמע...

1959

¹ די היטלעראָוועגס האָבן פלאנירט פארשפארן אלע יידן אין דעם אויגערופענעם
ליובלינער רעזערוואט אף דער טעריטאָריע פון פּוילן, אָדער זיי ארויסשיקן אפן
אינדזל מאדאנאסקאר.

מיר זאל זיין פאר דיין קאפ

דערמאן זיך, מיין טאטע, אין קריג אין דעם וויסטן,
ווען אלץ איז געשטאנען אין קאן,
דערהארגעט אין שלאכט האָסטו וויפל פאשיסטן?

— ווייניקער פון זעקס מיליאָן...

ווי קומט עס, מיין טאטע, אז דו, אזא שטארקער,
זאָלסט צווען, ווי ס'לעבט אף דער וועלט
די כניע, וואָס האָט אונדזער מאמען דערהארגעט?

— ס'טוט זיך ניט, מיין קינד, אזוי שנעל...

פארשטעל מיך, מיין טאטע, פארשטעל פון באנדיטן,
וואָס לאָקערן אלץ נאָך ארום.
טאטעניו-טאטע, דו מוזסט מיך פארהיטן!

— ליולינסקע, שלאָף רויק, מיין זון...

איך שלאָף, נאָר די מאמע, זי קומט מיר צו כאָלעם —
אַט קומט זי אויך איצטער אראָפּ.
זי מאַנט, אז דער טאטע זאָל ברענגען דעם שאָלעם!

— מיר זאל זיין, מיין קינד, פאר דיין קאפּ...

1959

רעדע צו די פאריזשער אינווינער וועגן די פאריזשער טויבן

„די טויבן וועלן פארטריבן ווערן פון פאריזש“... „מע פארשלע“
פערט די פאריזשער טויבן“... „אלס ערשטער עקספערימענט וועלן
טויזנט פאריזשער טויבן ארויסגעשיקט ווערן קיין פאדעיקאלע“...
„די אַפּעראציע קעגן פאריזשער טויבן איז דורכגעפאלן. פיל טויבן
האַבן זיך צוריקגעקערט פון גאַלעס“... „שוין ווידער די טויבן“...
(פון פאריזשער צייטונגען)

בירגער פאריזשער אינווינער
אָן אונטערשייד פון ראסע און פון גלויבן,
גייט ארויס פארטידיקן
די אומשולדיקע
טויבן! —
די אומשולדיקע,
די פרידלעכע,
וואָס ערשט אצינד זייער צייט איז,
וואָס אָן זיי וועלן פאריאָסעמט זיין
די שטיינערנע געביידעס.

אין טיועלרי, אין שאנדעליזוי,
באם לוור און אין ליוקסעמבורגער נאָרטן —
וויפל מענטשישער קאס, וויפל פויגלשער וויי
קרייצן זיך איבער דאָרטן!

געקומען פון וואלד —
 פון בולאָז, פון ווענסען,
 צוגעוויינט פון די הענט דאָ עסן, —
 קאָנען די טויבן פארלאָזן די סען?
 אין אייפֿל־טורעם פארגעסן?
 פרוווט עס אליין,
 טוט א פרוווי, צי איר קאָנט
 אוועקווארפן אייערע היימען.
 פארוואָס זשע פירט מען קעגן דער טויב
 א קריג א געהיימען?
 ניסים אזעלכע
 וואָלט באוויזן מיט מי
 אפילע אליין דער באשעפער:
 אף שאַנדעליוזי, אין טיועלרי
 די טויבן מע פארשלעפערט.
 מע גיט זיי ברעקלעך
 מיט שלאָף־געטראַנק,
 מע ווייסט, אז זיי וועלן גלויבן...
 די זון אין זייערע אויגן צאנקט —
 שלאָפּט,
 שלאָפּט,
 טויבן...
 עס טוט א שאַפער דעם טאַרמאָז א צי,
 נאָר פּעדערן פלִיען...
 און ס'וויינען
 די לוסטיקע יונגען:
 פארי, אַ פארי,
 מע וויל דיך פון טויבן אנטוויינען...
 די פייגל,
 וואָס ס'האָט זיי געמאַלט פיקא'סאָ,
 די ווייכע,
 די אומשולדיקע —
 ווי קאָן מען אזוי זיי האסן?

מע וועט זיי, פארשלאָפענע,
א נעם טאָן, ווי סכוירע, פון זייערע ערטער,
צונויפלייגן זיי אין קאסטנס אָפענע
און צושטעלן צו יעדן
א וועכטער.

מע וועט זיי אוועקפירן
קיין פאדע-קאלע,
ברענגען זיי צו די שאכטעס.
א קוילנגרעכער וועט זיי דערזען
און זאָגן זיי ווערטער צארטע:
„בלויבט אין אונדזער שווארצן קאנט,
כ'וועל אייך האָדעווען פון האנט.
טראַגט די רו אף פליגל לויכט —
מיר זאָל זיין פאר אייך...
מיר זאָל זיין פאר אייך...“

נאָר ס'וועלן די טויבן,
אזוי ווי א שניי,
פון פאדע-קאלע, פון דאָרטן
א פלי טאָן צוריק
צו שאנדעליזיי,
צום ליוקסעמבורגער גאָרטן.

און ווידער וועט קלינגען מיין קאָל,
ווידעראמאָל,
נאָכאמאָל:

בירגער פאריזשער אינוויינער
אָן אונטערשייד פון ראסע און פון גלויבן,
גיט ארויס פארטידיקן
די אומשולדיקע
טויבן!

א טאָג פון אָפענע הערצער

ס'ווערט געמאָלדן א טאָג פון אָפענע טירן...
(פון די צײַטונגען)

איך מעלדע א טאָג פון אָפענע הערצער:
ווער עם וויל, זאָל אַרײַנגיין אהערצו,
אהער — אין דעם האַרץ, אין דער סאַמע נעשאַמע,
אַרײַן אַף אַ רענע,
אַדער אַף טאַמיר.
אַ גוטער מענטש וועט אַף לאַנג דאָרט פאַרבלייבן,
דאָס האַרץ אַלײן וועט אַ שלעכטן פאַרטרייבן.

— גיי נישט צום האַרצן פאַרשטעלט אין אַ מאַסקע.
פאַרהאַקן עם וועט זיך דאָס האַרץ ווי אַ פאַסטקע.
גיי נישט מיט קרומע און פאַלשע וועגן,
גיי מיך נישט כאַנפענען,
גיי מיך נישט שרעקן,
מיין נישט, אז אָפן מיין אָפן האַרץ איז
אויך פאַר פאַרשוּינען מיט הערצער שוואַרצע...

איינעם, א צווייטן אזוי כ'האָב געוואָרנט —
ס'האַרץ נישט פאַריאַסעמט פון דעם איז געוואָרן,
אזעק פון מיין האַרצן איז איינער, א צווייטער,

געוואָרן דער קרייז איז סײַ ענגער, סײַ ברייטער.
איך מעלדע א טאָג פון אָפענע הערצער:
ווער עס וויל,
זאָל ארײַנגיין אהערצו...

גיי איך ארום איבער פעלדער און וועלדער —
נישט קיין פארשטעלטער,
גיי, נישט קיין פארשטעלטער.
כ'קום צו די פריינט מינע — נישט קיין געהיימער,
רעד מיט זיי אָפן
אין גאס,
אין די היימען,
רעד אף די וועגן
און רעד בא א שידווענ:
— מענטשן! אָן אייך איז דאָס הארץ מינס ליידיק.
— מענטשן! כ'וועל אייביק צו מענטשן שטרעבן.
— מענטשן! איך קאָן אָן מענטשן נישט לעבן.
איך מעלדע א טאָג פון אָפענע הערצער:
ווער עס וויל,
זאָל ארײַנגיין אהערצו...

גיי איך אף פלעצער און גיי צו די סקווערן,
שוויים איבער יאמען און פלי צו די שטערן.
אומעטום קומען מיר מענטשן אנטקעגן.
„ס'הארץ דינס איז אָפן?“ — די מענטשן פרעגן.
— אָפן!

און ס'קומען אריין אין מינן הארצן
מענטשן מיט וויסער הויט און מיט שווארצער,
מענטשן מיט גרויע אויגן און בלויע —
קינדער און זקיינים,
מענער און פרויען,
קומען באשיידענע, קומען פארפוצטע —
קיינער פון זיי מיט קיין הערצער פוסטע,
אויך מיט פארדאָרבענע הערצער — קיינער,

אויך מיט א ווונד אין דעם הארצן — קיין איינער.
אלע מיט מענטשעלעך ליכט אין שווארצאפל,
אלע מיט הערצער, וואָס אומרויַק צאָפלען.

גיי איך ארום —

א געזונטער, פארשייטער,
כ'קום צו די ראכוועסן נאָענטע, ווייטע,
נעם אף די הענט דאָרט די קליינינקע קינדער,
גיי מיט די פאסטעכער פאישען רינדער,
דאָרט, אונטער אומבאקאנטע הימלען,
זינגט מען אויך שירים,
שפילט מען אויך הימנען.
יאוועט א מענטש זיך, מע זאָל אים בענטשן,
זאָג איך:

— זאָל לעבן דער מענטש אין דעם מענטשן.
פירט מען א צווייטן, מע זאָל אים שטראָפן,
זאָג איך:

— דאָס האַרץ

איז פאר שלעכטס נישט אָפן.
אויב ס'איז א טאָג פון אָפענע הערצער,
ווייל איך, אז ליכט זאָל אַרנינגיין אהערצן.
אהער — אין דעם האַרץ, אין דער סאמע נעשאַמע,
אַרנינגיין אף שטענדיק,
אַרנינגיין אף טאָמיד.

בענקשאפט

די בענקשאפט צו זײַן מיט א כאווער צוזאמען
איז פונקט ווי די בענקשאפט פון קינד צו זײַן מאמען.
ס'פלעג טרעפן אין שלאכט:

אף א פעלד, אין א רעגן,
כאָטש שוועבעלעך האָב איך געהאט, נאָר פארויכערן
געפויזעט צום שאַכן.

קיין קויל פלעג ניט שרעקן! —
אזוי האָט די בענקשאפט באוויזן דעם קויל'ך אירן...

כ'געדענק: אין דער טײַגע —

א יעגער, א שווייגער,
צו מיר פלעג ער קומען זיך האלטן אן אייצע —
דורכגיין א זיבעציק וויאָרסט אין דער טײַגע,
אוועקגיין צוריק מיט דער ביקס אף דער פלייצע...

די בענקשאפט צו זײַן מיט א כאווער צוזאמען
איז פונקט ווי די בענקשאפט פון קינד צו זײַן מאמען.

1953

דער וועג פון ערגעץ אנדערש

איז ענגלאנד איז פאראן א וועג, וואָס איז אָנגע-
רופן דורך דער אדמיניסטראַציע „דער וועג פון
ערגעץ אנדערש“.

דער וועג פון ערגעץ אנדערש — ווהין וועט ער פארפירן?
צו פרעמדע קארהאָדן? צו צוגעמאכטע טירן?
דער וועג פון ערגעץ אנדערש — א נאָמען אזא שיינער,
נאָר דאָרט,
אין ערגעץ אנדערש,
מ'וועט זיכער אים פארשטיין מער.
אלציינע, נאָר פארשיידן, אזוי ווי צווייט און לאַנדיש,
די אייגן-ערד
און יענע —
די ערד פון ערגעץ אנדערש.

כ'דערמאָן זיך די מילכאָמע, ווען כ'בין גענאן, געריטן,
די ערד אונטער סאָלאַטסקע פים האָט זיך געביטן.
די ערד געשמעקט האָט פויליש, די ערד געשמעקט האָט פלאַנדריש,
און אומעטום — כּוץ רוסלאַנד — אן ערד פון ערגעץ אנדערש.

געבראכט איך האָב פון דאָרטן די ראָסע אף די שטיוול,
קיין ערד נישט מיטגענומען, און עס געטאָן בעקיוון.

קיין פרעמדן וועג אינדר'היים איך האָב נישט אויסגעטאָפטשעט,
ווייל ביטער איז פון וועג פון הימישן דער אָפשייד.

דער וועג פון ערגעץ אנדערש — וויהין וועט ער פארפירן?
צו פרעמדע קאראהאָדן? צו צוגעמאכטע טירן?
אלציינע, נאָר פארשיידן, אזוי ווי צווייט און לאַנדיש,
די אייגן-ערד
און יענע —

די ערד פון ערגעץ אנדערש.

ערעוו א פאלקס-ציילונג

יאָרטוויזנטער פארצײַען שוין מיט גרויסקײַט מינע הויטן,
דאָרט, וווּ איך לײַג, איז ערד און לײַב ניט אָפּצוטײלן,
און ווײַל איך לעב אין לעבעדיקע און אין טויטע,
איז אומעגלעך מיך איבערצײלן.

כ׳לײַג, ווי א קינד, וואָס האָט זיך אויסגעבונדן פון די וויקעלעך:
אין בויבעריק אן אייווער, אין בוכענוואלד אן אייווער,
דער קאָפּ לײַגט אין וואָלן,
די פיס — אזש אָנגעשפארט קיין פראַג און קיין בערלין,
דאָס הארץ — אין וויגעלע,
דאָס געביין — אין קייווער.

איך בעט אייך רעכענען צווישן די לעבעדיקע אויך מיין מאמען,
איך בעט אייך רעכענען צווישן די לעבעדיקע אויך מיין שוועסטער,
איך בעט אייך רעכענען צווישן די לעבעדיקע אנה פראנק.
און ווײַל איר וועט ניט אויסמעקן אויך מיך — א דאנק.

1966

אין די שטערן כ'דריי ארויס די ליכט

פון בארג איך בייג אראָפּ זיך צו דער שלאָפנדיקער שטאָט,
ווי גלײַך איך וויל א טאפּ טאָן זי אין שטערן:
זי איז געזונט, די שטאָט, צי עפשער, באהיט גאָט,
געוואָרן קראַנק? צי מיד פון טאָג פון שווערן?

כ'שטעק אויס די האַנט, און די לעוואָנע רוק איך צו צו זיך
מיט היימישער באוועגונג, ווי א זעלצערל באם עסן.
דערנאָכדעם אין די שטערן כ'דריי ארויס די ליכט
און טראָג זיי איינציקווייז אוועק אין טונקלע געסלעך.

ווערט ליכטיק ווייט ארום. איך זע איצט יעדער הויז,
און אויב איך דארף אריין אין דעם און קאָן ניט,
נעם איך דעם גאַנצן הויף צו זיך אין שויס
און דאָס צענשטאָטיק הויז — כ'נעם אף דער דלאָניע.

אַלמעכטיק, זאָגט מען, איז אין הימל נאָר איין גאָט.
אַליין איך בין א גאָט איצט, מעג איך שווערן.
פון בארג איך בייג אראָפּ זיך צו דער שלאָפנדיקער שטאָט,
ווי גלײַך איך וויל א טאפּ טאָן זי אין שטערן.

1957

דאָס געזאנג וועגן קינדערשן געוויין

עס האָט מיך אופגעוועקט דער ערשמער הוסט אין שטאָט...
אראָפּ פון בעט, געטאָן א ווייכן טראָט —
און זיך דערמאָנט, אז ס'האָט א נאנצע נאכט
געקלעמט דאָס הארץ און שלאָפן ניט געלאָזט,
אפילע אין דעם כאַלעם כ'האָב געטראכט,
אז אין אזא מין קעלט, אין שניי און פראַסט,
איז בילעכער, איז בילעכער פון אליי,
אז ווארעם זאָל די קליינע קינדער זיין —
ניט צוקילן זיי זאָלן זיך דעם האלדז,
ניט וויסן אויך פון קאָפּווייטעק די פיין.

איך בין אין גאס אראָפּ פון הויכן שטאָק
און האָב דערזען: אין שטאָט קוויס-קוויס עס טאָגט,
גאס-איינן, גאס-אויס פארהוקעט איז און פוסט,
און דאָס האָט מיך באַרוקט און דערפרייט:
נן, דאנקען גאָט, קיין קינד האָט ניט געהוסט —
עס שלאָפט זיך גוט, ווען ס'איז די שטוב פארשנייט...

איך האָב געוואָלט צוריק אהיים שוין גיין,
נאָר פּלוצעם,
אין דער ווייט,
איך האָב דערהערט
א היילפלאָזן א הייליכקען געוויין
פון הונדערט קינדער אָדער עפּשער מער!

איך בין אוועק אהין, אין יענער זיט,
ווי אף א סרייפע, ווען פון פלאם מע שרייט.
די מיליציאָנערן אף דער גאס,
די סטרוזשן בא די גאָלד־קלייטן — אין טאָך
געקוקט אף מיר אָן כּשאד, אָבער מיט קאס,
פארוואָס איך לויף און קינדער לויפט ניט נאָך...

יאָ, אומזיסט געווען איז מיין דערשרעק:
אין הויז, וווּ קימפעטאַרנס ליגן, כ'בין אריין,
די אייפּעלעך צום זויגן דאָרט מע וועקט,
איז שרייען זיי פון זיין־אַדער־ניט־זיין.

אין דעם בעריישעס איז דער מענטש אָט דאָ,
אין סאמע אָנהייב, אין דער ערשטער שאָ,
אין נאָך ניט זיין אף קיינעמס, קיינעמס זיט,
אין נאָך ניט זאָגן יאָ, ניט זאָגן ניין,
אין ליגן בא דער מאמעס לינקער זיט,
אין זיין נאָך מיט דער קאָרע אומריין־ריין.
דער מענטש איז נאָך אין ערגעץ ניט געווען,
ער האָט אף זיך אליין נאָך ניט געקוקט,
ער האָט נאָך זיין באשעפּער ניט געזען,
ער האָט זיך נאָך פאר גאָרנישט ניט געבוקט...

און דאָך האָט ער שוין אויסגעוויינט זיין וויי,
אף צענטער גאס דערהערט כ'האָב זיין געשריין.
און ניט נאָר איך אליין. ניין, ניט נאָר איך.
פון אלע עקן שטאָט אהער מע גייט.
בא אלע פענצטער שטייט מען דאָ געדיכט,
פון קאָפּ און ביז די פיס פארווייט־פארשנייט,
און איינגעגראָבן שטייט מען — ניט פון אָרט,
מע הערט זיך צו: די קינדער זויגן גוט...
די קינדער שווינגן... וויינען מוז מען דאָך!
נו, וויינט! נו, וויינט! — און שפּילן זאָר דאָס בלוט!

אן אָפהילך אין די אויערן

א קורצער, שארפער פּינף ארויס איז פון אן ענגשאפט,
גלייך ווי א צווייאַק אין ברעט, איז ער אין רוים אריין,
און פּלוצעם — אויס, ניטאָ! געבליבן נאָר די בענקשאפט:
ס'קאָן, כלעבן, נאָר ניט זיין, ער זאָל שוין מער ניט זיין...

ער האָט דאָך ערשט פארהילכט דעם קלאפּ פון אלע הערצער,
געשטאנען ווי א זיגל אף דער פארטויבטער שטאַט.
און ס'האָט געדוכט: נאָר ער דאָס לאכן און דאָס קרעכצן,
דעם ראש פון אונדזער ערד דערטראָגן וועט צו גאָט.

איך האָב געוואָלט זיין גוירל פאסקענען מיט טרויער:
געדויערט האָט דער פּינף אפילע ניט קיין שאָ...
נאָר אָפּגעשטעלט האָט מיך אן אָפהילך אין די אויערן —
איך הער אים נאָך, דעם פּינף, כאַטש ער איז שוין ניטאָ!

1957

קרוינען הערן

נו, איז וואָס, אויב ס'האָבן נאָך פארהיט
קידער-ווידער-ווינטן דעם בייזווונדער?
פּרילינג, פּרילינג! צו דיין זון זיך ציט
יעדער גרעזל אין דעם וואַלד באזונדער.

אַט דעם וואַלד, וואָס קלעטערט ארום-בארג,
וועט קיין וואַלגער-ווינט דעם וועג שוין ניט פארלוין.
נו, איז וואָס, אויב ס'ציטערן דאָרט שטארק
סאָסנעס איינציקע — פארקוילטע, ווי ניסראָפּים?

אין דעם וואַלד מע טראכט ניט: גרינג צי שווער,
קיינעם ליגט אין זינען ניט צו וואַרטשען.
קרוינען הערן, ווי עס קרעכצט די ערד,
א פארכושטע פון די זויגנדיקע וואַרצלען.

1957

אַן א שטיין

די האנט האָט א כאפ געמאָן א שטיין! שוין פארפאלן...
עס קאָן זי ניט אָפּשטעלן ניט דער קאָפּ,
ניט דאָס הארץ אליין.
אך, בלוט וועט זיך גיסן דאָרט,
ווי דער שטיין וועט פאלן...

נאָר טוט א קוק,
טוט א קוק, וואָס עס טוט דער שטיין:
דער שטיין וויל וויסן, אין וועמען מע ווארפט אים,
דער שטיין איז אופגעשטאנען קעגן דער האנט!
ער וועט זיך פארהאלטן,
ניט דערפֿלוען א קלאפער,
ניט דערפֿלוען צום פארברעכן, צו דער שאנד.
די האנט האָט דערפֿילט, אז דער שטיין
איז שווערלעך.

זי טוט אים א ריב אין דער אייגענער הויט
און גייט אָפּ מיט בלוט:
דער שטיין איז געפערלעך!
פאר איר אליין שמעקט ער מיט טויט!
די האנט האָט פאמעלעך צענומען די פינגער,
אָנגעהויבן זיך קווענקלען,
געביטן דעם מוין.

און איצט —

אן א שטיין דער האנט איז גרינגער,

און איצט —

אח דער ערד ליגט דער שטיין ווי א שטיין.

1966

יאם-לידער

.א.

רו שוין אָפּ זיך, יאם, — א גאַנצן טאָג דו האָרעוועסט...
פון די ברעגן כלינען אָפּ פּאַרזאַמט
כוואליעס, אָפּגעקילטע פון ארומגיין באַרוועס
איבער דעם פּאַרנאַכטיק־קאַלטן זאַמד.

אויך די שיפן דינע נייען טריטוואסער פּאַמעלעכער...
כ'ליג באם ברעג און קוק אָף דיר און טראכט:
וועלכע ליידנשאפטן, טרוימען וועלכע
לאָזן ניט צורו דיך אויך באנאכט?

כ'ווייס: דיין אומרו — קיינמאָל וועט ער זיך ניט ענדיקן,
זיין וועסטו אי שוימיק־ווייס, אי פעכיק־שוואַרץ,
ס'איז דיין אומרו, וויל ער איז א שטענדיקער,
ענלעך אָף דעם אומרו פון מיין האַרץ...

1953

ב.

דו זע נאָר, ווי עס קאָכט,
ניט מוין — די כוואַליע שטיפט.
ס'האָט איינמאָל אף דעם אָרט
געזונקען שוין א שיה,
אוועקגעגאן צום דעק.
פארוואָס, פארווען — ווער ווייסט?
געלאָזט נאָך זיך די שרעק,
פארשלעפט מיט זיך די טרייסט.
מיר ווייסן עס — און דאָך
צעבויטען מיר די טיף.
ס'האָט איינמאָל אף דעם אָרט
געזונקען שוין א שיה.

1953

אויב ס'איז באשערט צו פאלן,
איז אף א טיפן אָרט,
געפאלן און — פארפאלן
אין יאם ארנין — פון באָרט!

און איידער איר וועט וועלפיש
א נישטער טאָן די דעק,
איך וועל שוין זיין א וואלפיש
און וועל פון איך אוועק.

איר וועט שוין ווערן קאליע
צי גאָרנישט ווערן סטאם,
און איך וועל אלץ זיך כוואליען
אין אויסגעשפרייטן יאם.

1957

דאָס האָט זיך אָנגעהויבן פון דעם דריטן וואָל...

געוואָרן קייל איז אפן יאם, ווי אין א וואָלד.
 מיט פּינכטקייט און מיט שאַטן האָט גענומען שמעקן.
 דערנאָך האָט זיך צעשפּילט דער פּערטער וואָל —
 א שפּאַר געטאָן אף זיך אליין פון אלע עקן.
 דערנאָך דער פינפטער,

זעקסטער,

זיבעטער,

און דאָן —

דער אכטער וואָל...

געשמעלט אף די שפּיץ־פינגער האָט דער יאם זיך,
 און ס'איז געשען! —

אין אופגעזאָרן מיט דעם וואסער האָט די שטילקייט לאַנגזאַם.

דער הויכער בארג פון דעם הארצן

דער הויכער בארג פון דעם הארצן —
ארופגיין אף אים איז שווער.
ארופגיין אף אים איז געפערלעך, ארופגיין אף אים איז א גליק.
נייסטו ארוף אף דעם הארצן — זוך ניט קיין טאָל שוין מער,
שווימסטו אריבער דאָס בלוט זינגס — קוק שוין ניט מער אף צוריק.

ווען דאָרטן, וווּ לוסטיק און ראשיק איז,
דעם שווערלעכן קאָפּ איך פארליר, —

פארגייען אין הארצן זאשפערעם,
די נעשאַמע מיניע פארפרירט.
און גוט איז דערנאָך צו וויסן, אז כ'האָב באם געפערלעכן אָרט
א וואָרף זיך געטאָן צום געוויסן
און פלִיען אין אָפּגרונט פארשפאָרט.

דער הויכער בארג פון דעם הארצן —
ארופגיין אף אים איז ניט לֵיכט.
ארופגיין אף אים איז א כּיָעס, אראָפּגיין פון אים איז א זינד —
ווייל דאָרט, אף דער הייך פון דעם הארצן, איך בין מיט דעם
אָדלער גלייך.

ווייל נידעריקער פון דעם הארצן
מיט אָפענע אויגן כ'בין בלינד...

קום ארײַן אין מיין וועלט

דער מענטש

דער מענטש איז פון זײַן שטוב ארום —
און האָט דערזען לעם זיך די וועלט.
דאָס גרעזל — קליין,
דער צעדער — גרויס,
דאָס אייזל — וויינט,
דער פילין — קוועלט,
און אלץ ארום איז פול מיט זין,
און ניט געצווונגען ס'לעבן גייט —
עס רוט דער אָקס,
עס טוט די בין,
און יעדער אה זײַן אָרט זיך פרייט.

און אלע זיי,
און אלץ ארום —
די גאנצע וועלט,

סני גרויס, סני קליין:
 דער בורונדוק, די בין, די בלום,
 די פאווע, וואָס איז מאָלע־כײַן,
 דער שטומער מאלעך
 און דער שער,
 וואָס רעדט און רעדט און רעדט און רעדט,
 דער אָדלער, וועלכער לעבט א סאך,
 די פלעדערמויז, וואָס לעבט באנאכט, —
 זיי כאפן אופ זיך, ווי פון שלאָף,
 און פאר דעם מענטשן בלייבן שטיין,
 און ווערן שטיל און ווייך, ווי שאָף:
 — דער מענטש איז שײַן...
 — דער מענטש איז שײַן...

מיט וואָס איז שײַן דער מענטש? מיט וואָס?
 מיט זיך אליין? אוואדע. שײַן.
 ער האָט אין זיך אַט יענע מאַס,
 וואָס נעמט צוריק די שארפע צײַן
 און שטעלט ארויס
 פאָרויס

דאָס אויג,
 דעם קלוגן קוק, די האנט, וואָס ווייסט,
 ווען זײַן א צוואנג, ווען זײַן א טרייסט...

אך, ווי ס'איז שײַן דעם מענטשם געשטאלט:
 דער הויכער קאָפּ, וואָס ער אנטבלויזט,
 דאָס ווייסע ליניב, וואָס ער באהאלט,
 די קליידער, וואָס ער קלייבט זיך אויס.
 אלץ אויסגעלייטערט איז אין אים,
 און אלץ אין אים די וועלט אנציקט:
 די דינע סטרונעם אין זײַן שטים,
 די טויזנט זונען אין זײַן בליק...

און דאָך —
 איז ניט אין דעם זײַן ווערט,

ווייל גוט געמאכט איז ניט נאָר ער,
און שיין
איז ניט נאָר ער אליין.
מיט וואָס פארדינט ער לויב? מיט וואָס?

ער איז א גוטער באלעבאָס.
ער שטעלט אריין א טאפליע דאָרט,
ווי די נאטור האָט ניט צעטיילט
פאר אים און פאר דער נאם דאָס אָרט.
און אלעמאָל, אין יעדן פאל,
ער ווייסט, וואָס טאָן מע דארף,
און טוט —
דאָס פי אף נאכט פארטרייבט אין שטאל
מיט „נאָ! אהיים!..“
צי מיט א רוט,
די קווייטן ווייזט ער זייער אָרט
און קלייבט אפילע אָפ דעם סאָרט,
און ניט פאר קווייטן ס'פעלד — פאר ברויט,
און ארום פעלד זיין היים ער בויט:
די ווענט, די פרויזבעס,
אויך א פלויט
דאָרט, ווי מע דארף, שטעלט אוף,
און אויך
בעסאלמענס שטעלן קלעקט אים קוי'ך...

ער איז א גוטער באלעבאָס.
און ניט נאָר דאָס,
ניין, ניט נאָר דאָס...
זיין וועג געפערלעך איז און שווער, —
דעם מענטש האָט קיינער ניט געקרוינט,
ס'האָט קיינער ניט באלוינט זיין טרער
און אויך זיין שמייכל ניט געשוינט, —
און ער — גענאנגען און געווען,
און ער — וועט גיין,

און ער — וועט זיין:
די הענט צו שווערער מי געווענדט
און גוט באוואַרנט מיט קלייזני'ן.

און ווען ער גייט פון שטוב ארויס,
איז אלע-אל
און אלץ ארום,
די גאנצע וועלט —
סיני קליין, סיני גרויס:
דער בורונדוק, די בין, די בלום,
דער שטומער מאלעך
און דער שער,
וואָס רעדט און רעדט און רעדט און רעדט,
דער אָדלער, וועלכער לעבט א סאך,
די פלעדערמויז, וואָס לעבט באנאכט, —
זיי כאפן אור זיך, ווי פון שלאָף,
און פאר דעם מענטשן בלייבן שטיין,
און ווערן שטייף און ווייך, ווי שאָף:
— דער מענטש איז שייך!
— דער מענטש איז שייך!

די וועלט

עס איז דאָ א וועלט מיט פּינגל,
עס איז דאָ א וועלט מיט פּלינגל,
עס איז דאָ א וועלט מיט נעסטן, —
איז די וועלט דען זייער וועלט?

עס איז דאָ א וועלט מיט קלאנגען,
מיט געשרייען און געזאנגען,
וועלט מיט רייכעם, וועלט מיט פארבן, —
וואָס זשע איז אזוינס די וועלט?

עס איז דאָ א וועלט מיט קינדער,
עס איז דאָ א וועלט מיט רינדער,
פּריינט און סאָנים — גאנצע וועלטן,
און א גאנצע וועלט מיט העלדן,
עס איז דאָ א וועלט מיט מענטשן, —
וואָס זשע איז אזוינס די וועלט?

עס איז דאָ א וועלט מיט גראָזן,
וועלט מיט וועלף און וועלט מיט האָזן,
עס איז דאָ א וועלט מיט פּאכער,
עס איז דאָ א וועלט מיט שוואכע, —
איז עס עפּשער זייער וועלט?

וועלט, אָ, וועלט מיט פרייד און זאָרגן,
וועלט פון היינט און וועלט פון מאָרגן,
עס איז דאָ א וועלט פון טרוימען,
וועלט מיט בערג און וועלט מיט טהאָמען,
מיט פאלאצן און געצעלטן,
עס איז דאָ א וועלט מיט וועלטן, —
וועלט! אָ, וועלט!

1960

א וואָרט צו ראַסייאַ

גענאנגען פון מירבער,
זיך אָפגעשטעלט אין גרענאדע,
אין פראנקפורט — און ווייטער,
און ביסקל דעם סלאווישן ברעג, —
איך וואָלט צו דעם איניז פון די טשוקטשן
דערנאנגען אוואדע,
ווען ס'וואָלט מיר, ראסייא, דיין ווארעמער סטעפ
ניט געשטעלט זיך אין וועג.

אף כאַגעס,
כאָדינקעס,
אף וואָס נאָר אַ פרייענישווייעניש,
צוזאמען געטאָפּטשעט
מיט שווערע שטיוואלעס די ערד.
געבראכט כ'האָב,
ראסייא,
אזעלעכע סארע מאַיסייעוונעס,
אז אונטער די בליצן פון זייערע אויגן
עס פלעגן דראגונער
זיך וואלגערן פון די פערד.

צעשטעלט האָב איך קרעטשמעס אף וועגן —
קאזיאָנע שעליכים אף נאכט צו דערווארעמען,

אויך קוזניעם
אף אונטערצוקאָווען די טראַיקעס
מיט שטאַל.
אמאָל פלעגסטו מיך פאר דער מי
אומארעמען,
אמאָל — מיט א קולעק,
פלעגסט אויך מיט א קולעק אמאָל...

דער בראנד פון דיין פראָסט
און דער שניט פון דיין ווינט
מינע בלוטן באלעווען.
לעס דיר בין איך עטוואָס קילער
און ווייכער,
בין שטרענג און געצאמט.
אין אונדזער געמיינזאם געזינד
זאָגט מען איידל:
— Добро пожаловать!
און דארף מען,
דערמאָנט מען איידל:
— Москва не верит слезам...

אף כאסענעס,
הוליאנקעס
און גלאט בא א זאוואלינקע,
ווען ס'קומט זיך צונויף די קאפעליע
הארמאָניקעס,
באלאליקעס,
דודעס,
און וואָס דען ניט? —
דו גיסט א זוך מיטן אויג:
— שטייט א וויילינקע,
און די יידישע קלעזמער ווו זינגען?
רעב פידעלע,
קום אריין אין דער מיט...

געווען בין איך
אפן וולאדימירער טראקט,
אין די שנייען סיבירער.
מיין פום
צו דיין פום
צוגעקייטלט אין קאטאָרוזשנעם גאנג.
דו האָסט זיך, ראסייא,
ניט געלאָזט
פון ניקאָלקען פארפירן,
מיר האָבן,
ראסייא,
אין דער זיבעטער ריפ אים דערלאנגט.

גענאנגען פון מירבער,
זיך אָפגעשטעלט אין גרענאדע,
אין פראנקפורט — און ווינטער,
און ביסקל דעם סלאווישן ברעג, —
איך וואָלט צו דעם אייז פון די טשוקטשן
דערגאנגען אוואדע,
ווען ס'וואָלט מיר, ראסייא, דיין ווארעמער סטעפ
ניט געשטעלט זיך אין וועג.

אין אייגן פעלד

ווי קום איך אף דעם פעלד?
צי איז דאָס פעלד פאר מיר שוין לאנג א היים געוואָרן?

— איניינעם מיטן קאָרן,
וואָס גייט דאָ און און נרינט און ווערט פארגעלט,
איניינעם מיט די ווערעמלעך און מיט די בלומען
בין איך אין פעלד — ניין, ניט געקומען!
אין פעלד אין שטעכיקן איך בין געבאָרן.

און כ'ווייס ניט, צי פון דעם איז אויסגעשפילט מײַן בלוט,
און גרויסהאלטן איך וויל זיך ניט מיט דעם פאר קיינעם.
איך וואקס אין אייגן פעלד.
און שווער איז מיר. און גוט.
און שווער איז מיר און גוט מיט זאנג און גראָז איניינעם.

וואָס נעם איך בא דעם פעלד?
צי איז פאר מיר דאָס פעלד א ליבליכע, א גוטע מאמע?

— מיט אלעמען צוזאמען
איך האָב דאָ סײַ מײַן נעסט, סײַ אויך א גרויסע וועלט,
איך טרינק פון קוואל און ברענג אים ניט קיין שאָדן,
איך בין דאָ אף דער זון און בין דאָ אין איר שאָטן.
און כ'ווייס ניט, צי פון דעם איז אויסגעשפילט מײַן בלוט,
און גרויסהאלטן איך וויל זיך ניט מיט דעם פאר קיינעם.

איך וואקס אין אייגן פעלד.
און שווער איז מיר. און גוט.
און שווער איז מיר און גוט מיט זאנג און גראָז איניינעם.

וואָס ברענג איך אף דעם פעלד?
צי גייט דאָ אופ, אין פעלד, מיין שאפנדיקער קויעך?

— באם אופהייבן די רוייערד
געפונען שפורן כ'האָב פון א געצעלט,
וואָס איז פון אוראלט א פארטרויטער אידעם,
און דאָרט האָבן געמיט זיך מיניע זיידעם.

איך ווייס ניט, צי פון דעם איז אויסגעשפילט מיין בלוט,
און גרויסהאלטן איך וויל זיך ניט מיט דעם פאר קיינעם.
איך וואקס אין אייגן פעלד.
און שווער איז מיר. און גוט.
און שווער איז מיר און גוט מיט זאנג און גראָז איניינעם.

א פארגעסן וואָרט

גרילצט אין אויער:
„אױרעך“ ... „אױרעך“ ...
„עסן טעג“ ...
וואָס איז עס, וואָס?
איך פארשטיי ניט אָט די טױרע, —
מאָרעשכױרע
און פארדראָס.

עפשער בין איך גאָר א פױלער?
עפשער ביסטו רײך, ווי קױרעך?
דו — דער פּניי?
און איך — דער אױרעך?
זאָג — פארוואָס? פארוואָס?

כ'האָב אפּ אױבױס שױן געשווירן,
אז דאָס וואָרט אָט דאָס פארלוירן
און פארגעסן האָב איך פּראָסט.
ס'גרילצט אין אויער:
„אױרעך“ ... „אױרעך“ ...
„עסן טעג“ ...
וואָס איז עס, וואָס?

1964

אין וועג

ווינט, אזוי ווינט צו א נאכטלעגער,
ווינט צו א קאלטן טרונק.
מיין פריינט איז א מענטש אין די אכציקער,
און איך בין אזוי נאך יונג.

מיר גייען פון דער גנילאַפּיאטעווקע,
באם דניעפער עס ליגט באבי-יאר.
און ס'צייט זיך די צייט ווי פאטעקע,
און מיר איז מיין פריינט דערפאר.

מיר גייען שוין לאנג מיטן וואַלגע-ברעג,
די בירע מיר זיינען פארבני.
אין הימל אזויפיל וואַלקנדרלעך,
דער טינד איז פון וואַלקנס פריי.

אונטער די פיס — הרודעס הארטלעכע,
ברייט איז די וועלט — טו א שפרונג.
באלד וועט שוין זיין א נאכטלעגער,
זיין וועט א קאלטער טרונק.

1965

קום ארנין אין מיין וועלט

קום ארנין.

קיל זיך אָפּ אין מיין היץ, ברי זיך אָפּ בא מיין קעלט.
אין מיין וועלט קום ארנין.
קום ארנין אין מיין וועלט.

שיקער ווער פון מיין ווינט, ניכטער ווער פון מיין וויין.
קום ארנין אין מיין וועלט.
אין מיין וועלט קום ארנין.

פראנק-און-פריי דיר מיין וואלד, און געדיכט דיר מיין פעלד.
אין מיין וועלט קום ארנין.
קום ארנין אין מיין וועלט.

זאָל דיר גרינג זיין מיין אָפּ, שווער מיין לייכטזין דיר זיין.
קום ארנין אין מיין וועלט.
אין מיין וועלט קום ארנין.

קום ארנין.

1968

אפילע

אפילע ווען איך זיך
און טיף אין זיך איך בין פאריגלט, —
אפילע דעמלט זיך איך אף א דונער מיט א בליץ,
און אויסגעשפרייט בא מיר זינינען די פליגל.

אפילע ווען איך פלי
און ווינט און בלוט — ארום און אין די שלייפן, —
אפילע דעמלט בין איך שטיף, ווי אינדערפרי
אן אייפעלע.

1963

וועט קומען דער טאג

א שלאָפלאָזע נאכט מאכט ניט לענגער דעם טאָג —
בלויז זיך און דעם אומעט מאכט לענגער, מאכט גרעסער.
כ'וועל בעסער שוין ביישטיין דעם טרוים, וואָס מיך טראָגט,
דעם אומרו דערשטיקן אין ברוסט וועל איך בעסער.

וועט קומען דער טאָג, וועל איך זאָגן: שוין צייט!
ניט שלאָפן! ניט רוען! ניט זוכן קיין שאַטן!
אליין זיין דאָס ריטמערד, אף וועלכן איך רייט,
אליין זיין די ערד, וואָס מיין טרוים האָט באַטראָטן!

1957

שפיל, סאלאָווייטשיקל

שפיל, סאלאָווייטשיקל, שפיל,
א סאלאָווייטשאר ניט וויינען,
און זאָל דער ניטגוטער מיינען,
אז ניט איך ווין, נאָר איך שפיל.

דאָס האַרץ — עם מעג זיך פאַרגיין,
אזוי ווי א קינד אין געיאָמער,
נאָר מאַכן אן אַנשטעל לאָמיר,
אז קיינער עם האָט ניט געוויינט —
מאמעניו-הארצעניו, איילעך.
קעצעניו-ליובעניו, פריילעך.

שפיל, סאלאָווייטשיקל, שפיל,
עמעץ וועט קומען און הערן,
וועלן זיך שטעלן אים טרערן,
וועט ער צעוויינען זיך שטיל.

דעמלט כ'ועל שרניען: איר הערט?
דעמלט די טרער וועל איך לויבן.
שפיל, סאלאָווייטשיק, דיין גלויבן
בלויבן זאָל אייביק גערעכט.
ס'ארט מיך ניט, אויב וועסט זיך מאַכן:
לאַכן און לאַכן און לאַכן...

שפיר, סאלאווויטשיקל, שפיר,
א סאלאוווי מעג דען שטומען?
איון סאלאוווי מאכט זומער! —
שפיר, סאלאווויטשיקל, שפיר.

1966

וויטשעגדא

ס'איז באשלאסן געווארן צו אויסקערעווען אין דער
קעגניבערדיקער ריכטונג, דה. אף זאָרעם, צום קאספישן
יאם, די צאָפנדיקע טיכן פעטשאַרא און וויטשעגדא.
(פון די צײַטונגען)

ווען געפלאָסן וואָלט די וויטשעגדא
אין אן אָדער אף מינין האַנט,
ווען זי וואָלט פון האַרץ אַרויספליסן און זיך יאָגן צום פאַרשטאַנד,
וואָלט איך ערנעציוו זי אָפגעשטעלט אף א קורצינקער מינוט
און באַלויבטן מיט מינין ווילן זי, און דערוואַרעמט מיט מינין בלוט, —
אז דאָס גליק זאָל אף דער וויטשעגדא זיך צעשפילן דאָס געגאַרטס:
פון פאַרשטאַנד זי זאָל אַרויסשטראָמען
און אַרנינפאלן אין האַרץ.

1966

א ווינטש

אָנגעשפארט די האנט די לינקע אין דער ערד,
מיט דער רעכטער האנט פארווארפט ער א פיאטאק א מעשענעם,
און די אויגן זוכן אומרוק: באשערט, צי ניט באשערט?
— אָדלער?
— רעשעטע?

ס'איז א קינדערשפיל — דאָס באַכערל האָט זיך פארווילט,
נאָר אף דעם פיאטאק ארופגעלייגט א טרוים אזא געהיימען,
אז ווי א פליט האָט די מאטבייע אים פארטראָגן אף א מייל,
און קומען וועט ער, דאכט זיך, צו א ברעג צוריק שוין קיינמאָל...

כ'ווייס ניט, וואָס אף דעם פיאטאק ער האָט פארטראכט,
און צי גלייבט ער טאקע אף אן עמעס דער מאטבייע אָט דער.
ווען ער שפילט זיך, קוק איך שטרענג און ווינטש אים צארט,
אז דאָס לעבן זאָל אים פאלן אפן אָדלער...

1958

צוגאסט בא די גראָזן

און אויב פון היימלעכקייט א מינדסטער זייכער
האַט ס'פעלד דאָס הארבסטיקע דאָך ניט פארפעלט,
וועט אויך געפעלן מיר, וועט אויך זיין ווייך מיר
באנאכט אף הארטלעגער באם הוילן פעלד.

און איידער ווארעמען די טיי די נעכטיקע
קאיאָר, ווען הימל־ראנד צום טאָג ווערט גרוי,
איז בעסער זיצן אף דער ערד דער שטעכיקער,
צוגאסט בא גראָזן אף א גלעזל טוי...

1956

הינטישע רעציכע

כ'לויב דעם הונט, וואָס אַרויס־דאַרף, באַם ראַנד
איינזאָם בילט, דערפילנדיק אַ צאַרע.
מיט קימאַט אַ מענטשלעכע פאַרשטאַנד
טרייבט ער אָפּ אַ וואָלף — זיין ווילדן קאַרעוו.

נאָר עס רופט אַרויס פאַרדראָס באַ מיר
יענער מענטש, וואָס האָט אין שניי, אין וויכער
פאַר אַ צווייטן מענטש פאַרהאַקט די טיר
מיט קימאַט אַ הינטישער רעציכע.

1957

דו שטייסט מיטן קאָפּ אראָפּ?

כ'האָב אופגעהאנגען בא דיר איבערן קאָפּ
מיין מענטשיש געשרי,
הענגט עס און פאלט ניט אראָפּ,
דאָס קנילעכל ווינדר־און־וויי.

ווען דיין לוסטיקייט, דיין פארגעס
ווי א קעצעלע קריכט ארויס,
מיטן לאפקעלע זיך פארמעסט
און דאָס גרוילעכל טוט א שטויס, —

טראכט איד:
צי ס'קעצעלע האָט
דערלאנגט אזש העכער דיין קאָפּ,
צי עפשער גאָר — גאָט מיין גאָט! —
דו שטייסט מיטן קאָפּ אראָפּ...

1966

א הונדערט-איינ-יאַריקער
האַט געפרוווט באַגייַן זעלבסטמאָרד

אויב אָפּלייגן
אָף אַ באַזונדער שעלעכע
די הונדערטמיליקע,
די הונדערט קיילעכיקע,
ביסטו ערשט איין יאָר אלט,
קינד וואָס דו ביסט, —
וואָס זשע דארפסטו זיך נעמען דאָס לעבן?

און אויב צונויפלייגן
דאָס יאָר מיט די הונדערט יאָר,
איז דער עלפטער צענדליק שמאַל
און ס'איז צען מאָל צען דער אָל, —
וויאזוי זשע וואַנסטו זיך נעמען דאָס לעבן?

1966

אויב ס'קומט דער טרויער, אויב ער קומט

סטארע זיך ניט זיין אין טרויער שוין,
זאָל אליין דער טרויער רייסן קריע,
זאָל די הענט פארברעכן — ער אליין,
ער אליין זאָל כאלעשן און קניען,
וויינען אף א קאָל צי כליפען שטיף,
שרייען אויף צו גאָט צי שעפטשען אפן אויער.
זאָל ער טרויערן, דער טרויער, ווי ער וויל.
סטארע זיך ניט אויסזען שוין אין טרויער.
פרוּוו ניט מאכן אים נאָך גרעסער, ווי ער איז,
טו אף אים ניט אָן קיין קרוין, קיין פאנצער.
בעסער, ער זאָל זיין ניט שוין, ניט מנעם,
בעסער, אז ניט זיין ער זאָל אינגאנצן.

1959

און דאך, אַ גרויסער בארג

„ס'פארגייט אף מיר די צײַט, די צײַט אף מיר גײט אױף,
איך קרייך פון זיך אראָפּ, איך קרייך אף זיך ארויף.
איך בין א באַרג! איך וואַקס אף העלפּט פון זיך ארויס,
מײַן צװײטע העלפּט — זי ליגט באַם ערד־קײלעך אין שױם.
דו מענסט זיך זײַן א טאַל, דו מענסט א פעלדו זיך זײַן —
פון מיר דו וועסט ארויס, אין מיר דו וועסט ארײַן“.

„און דאך, אַ גרויסער באַרג... זײַ מױכל פאַר די רײד:
אַלײן דו גײסט ארײַן אין אונדזער באַרג־קײט“...

1962

ניטאָ קיין נאכט

איך ווייס ניט, וואָס אזוינס איז נאכט:
ביז צוועלף עם דויערט מײַן פארנאכט,
און שפעטער שוין, נאָך צוועלף אזויגער,
א נײַער טאָג קומט, ווי דער שטייגער.

1966

די צײַט לױפֿט

א מאָדנער האַרבסט געווען —
דער דעמב האָט אויסגעטאָן זיך פֿרױער נאָך פֿאַר דער בערעזע,
א כּוצפּעדיקער ווינט
האַט פֿאַר דער צײַט אַרײַנגעבראַכט דעם וואַלד אין העזעק.

דער האַרבסט — א בלאָז געטאָן און ניט געוואָרן אומגעריכט:
דער בושל — ניט באַוויזן אָפּפּלײַען מיט זײַן געזינדל, קיין אײַנהאַרע,
און ביזן בוך אין שניי
דער בער אַרײַן איז — ניט באַוויזן אויסבעטן די נאַרע.

אַך, אויב עס וועט זיך בײַטן אזוי גיך דאָס יאָר —
איך קאָן נאָך שטאַרבן, איידער ס'וועלן גראָוו ווערן די האַר...

1956

זאל קומען דער ווינטער

די זון פארגייט אף א שניי. באנאכט וועט ער אויספאלן,
ליגן ביז אינדערפרי.
און אין מינע אויגן דער זויי
וועט ביז דעם הארצן דערגיין און עס אויסווייסן,
ניט לאָזן שלאָפן ביז אינדערפרי.

די ביימער הינטערן פענצמער — אין שפעטסטן הארבסט,
די קעלט קריכט זיי אונטער דער קאָרע.
דער הארבסט וויל זיך איבערקלײַבן אין מיין הארץ,
בא מיר איז א דינע הויט —
ניט קיין קאָרע.

וועל איך בעסער גיין מיט דער זון, און אויכעט פארגיין אף א שניי,
און דער וויי מעג דאָס הארץ מיננס אויסווייסן,
און זאל קומען דער ווינטער,
אויב ס'איז זיין ריי, —
דער הארבסט וועט זיך בלויז מיר אויסווייזן...

1966

איד קוק צו דיר זיך צו

דו קוקסט זיך צו צום הארבסט
אָט פריילעך, אָט פארומערט,
דו הערסט צו אים זיך צו א שאַ און נאָך א שאַ.
ס'איז עפעס אין דעם הארבסט פארבליבן פון דעם זומער,
און פון דעם ווינטער עפעס איז אין אים שוין דאָ...

איד קוק זיך צו צו דיר,
פון דיר איד טראכט אצינדער —
אָט זאָנסטו: „כ'בין א גוואר“, אָט קלאָנסטו זיך: דו שטארבסט...
יא, עפעס אין דעם הארבסט איז דאָ שוין פון דעם ווינטער.
פון זומער איז פארבליבן עפעס אין דעם הארבסט?

1958

עלעגיע

איך האָב ראַכמאַנעם אַף דעם שלײַטן:
אין טיפּן אָסיען־טאַג, אין פעלד,
צוויי סטערטעס היי, און ער — אינמיטן,
ווי ס'וואָלט דער אָטעם אים פארפעלט.

און כאַטש עס איז ניט שולדיק קיינער,
נאָר זעען זעט ער אויס אצינד,
גלײַך ביזווייליק מ'וואָלט זײַנע ביינער
ארויסגעוואָרפן פאר די הינט.

איך קום אים טרייסטן, קום אים זאָגן:
ס'וועט זײַן אַ פּראָסט... ס'וועט זײַן אַ שניי...
נאָר פּרײַער דארף מען, ס'זאָל אַ וואָגן
פון פעלד ארויספירן דאָס היי...

1959

Alibi

כ'בין ניט געווען דערבני, איך האָב עס ניט געמאָן!
— איך שווער אינד, אז קאיאָר, ווען גאַרניט הייבט זיך נאָך ניט אָן, —
איך בין געשלאָפן נאָך,
— איך האָב אפילע ניט געטראכט דערפון, —
האָט עמעצער צעשמעלצט דעם שניי,
מע זאָגט — די זון... —

1965

מעסט ניט מיט איין מאָס

ווען אפן אופגעשוּימטן יאם,
פונקט ווי אף אויסגעשפּילטן ווּיין א פעסל,
ציילט דער פּרילינג
כוואַליעס שוּימיקע,
ווי הונדערטערס,

געניט און פלינק, —
דאן אף צעקנייטשטער דלאַניע פון א בלאַטיק געסל
מיט קליינגעלט פון די קאַליוזשעס ער קלינגט.
ס'טרעפט, ערגעץ־וווּ
די טראַפּנס ציט ער קוים ארויס פון דריבנעם רעגן,
און בישכינעס
טרינקט ער, טרינקט
פון גוסרעגן

מיט פולער קוואַרט.
ס'האַט דער פּרילינג שטאַרקע ווינטן אף צו אַנבלאַזן מיט זיי א זעגל,
נאָר עס טרעפט, אז אויך א שטרוי ער קאָן ניט אופהייבן פון אָרט.

זאַלסטו זינע קויכעס, זאַלסטו זינע ווינטן מיט איין מאָס ניט מעסטן,
זאַלסטו פאר זיין יונקנייט, זאַלסטו פאר זיין שוואכקייט האָבן אויך א
מעסטל...

1959

ווי פאלט דעם פויגל איין

אין גוסרעגן — ווי פאלט דעם פויגל איין
א טרוקענער ארויס פון אונטער הימלס זיפן!
ערשט פון דעם רוים, און אין מיין שטוב אריין, —
דעם הימלס מילך נאך ניט פארקילט אה זיינע ליפן.

איי פיינעלע, איי צוויטשערל, טיוראי...
כ'גיס אן דעם זינגער שטוב-וואסער א ביסל,
און צו דעם טרונק ער טוט זיך גלייך א צי,
און טאנצט אריין מיט ביידע פיס אין שיסל.

ער טרינקט און כאפט... אין דרויסן גיסט — א נאָס...
די שיסל הוידעט זיך, א כלייפ פארגיסט די ברעגן.
דאָס צוויטשערל פיטש-נאם מיין שטוב פארלאָזט
און פליט אוועק זיך טריקענען אונטער דעם רעגן.

1949

ווידער בא די קוואלן

איך — דער אזיאט

ס'געפעלט מיר, פריינט מיניע, וואָס פון געבוירן אָן איך בין אן אזיאט,
וואָס אף סיבירער ברייט־און־לענג כ'האָב אָפגעפרישט מיט קאלטן
ווינט מיין אָטעם.

און מאַלט איך אויס, אז כ'וואַלט מיין גוטן גוירל עפשער ניט געהאט,
ווען אף די שטעגעלעך פון אזיע מיין פום וואַלט ניט געטראָטן.

איך זאָג איך, פריינט מיניע: ווען פון געבוירן איך בין ניט קיין אזיאט,
ווען אף סיבירער ברייט־און־לענג איך וואַלט זיך ניט געכאָוועט,
איז מאַלט איך אויס, אז ניט געווען איך וואַלט אויך סינדוויז אזא
יאט,

וואָס אין געשלעג מ'האָט אים גערופן אזיאט מיט קאָוועד.
פון מיר מיט גוואַלדן „אזיאט!“ צעלויפן זיך ביז היינט נאָך
ברוינע טשאטעס...

איך בין אן אזיאט. איך רעד אין טייגע מיט די וועווערקעס אף
אזיאטיש.

1959

מע שיקט ארויס אים פון סיביר

אין סיביר דארף מען גיין לויטן
אייגענעם ווילן.
מ. ג א ר ק י. „אפן דעק“.

ער האָט כאַטאַים אָן אַ שיר:
ער איז אַ נאַנעוו און אַ שיקער,
מע שיקט ארויס אים פון סיביר,
וואָהין מע פֿלעגט אַמאָל פאַרשיקן.

צעוויינט ער האָט זיך, ווי פון שלאָף,
סיביר איז ליב אים פון געבורט אָן,
דעם קאַפּ פאַרבויגן פאַר דער שטראָף,
ווי פאַר דעם סאַמע שווערסטן אורטייל.

און איך — געפרייט זיך אָן אַ שיר,
כ'האַב אַזש אַ קוש געמאַן דעם שיקער:
מע שיקט ארויס אים פון סיביר,
וואָהין מע פֿלעגט אַמאָל פאַרשיקן!

1959

עקזאטישע טייגע

נעמט און פארפירט מיך מיט טיווע, מיט טיינעג,
פארבאָרגענע וועלדער — עקזאטישע טייגע.
נו, יא, כ'בין אוואדע דער יונג דער פארשייטער,
וואָס אָפּגעלעבט האָב איך א לעבן באַם שניטער,
באַם שניטער גענעסן, אין טייגע געזעסן,
אין וואלדברוך געקראַכן — די פיס ניט פארשטאַכן,
געשפּיזט זיך מיט פייגל — אַט ערשט פון דער שורע,
געבלאָזט, ווי אַף מילך, אַף די כניישע שפורן,
געגאנגען אַף מעסערס: דער טיגער — א וויכער,
און איך גיי אַף זיכער — מיט מאַלער־רעציכע,
מיט אלטן פארשטאַנד און מיט כאַכמע מיט נייער:
ניט זיין בא די כניעס א צארי־באלעכניים.
דער הונט — אָן א קייט, און דאָס פערד — אָן א זאַטל,
א גליק, וואָס די טייגע איז ווילד און עקזאטיש...

נאָר זעט, ס'איז געשען מיט דער טייגע א קישעף:
געזוכט כ'האָב א זומפ און געפונען א יישעוו!
אַט דאָ אַף א טיגער אמאָל כ'האָב געלאָקערט —
א סעצעלע הינט האָב איך איבערגעשראַקן.
אַט דאָרטן געפונען זשען־שען האָב איך דעמלט,
אצינד איז דאָס אַרט מיט א גאָרטן באַרעמלט.
דעם אוראלט מע האָט אין מוזייען פארטריבן,
פאַר אלעמען אָפּן פון עלעף ביז זיבן...

און שטעט און זאוואָרן, און שטעט און זאוואָרן,
און האקן די טינגע לעס שטאַט איז פארבאַטן,
א נאכלע פאר סויבלען אינמיטן דער טינגע —
מע טאָר גאָר קיין סויבל ניט נעמען פון שטינגל!..
דער הונט — אף א קייט, און דאָס פערד — מיט א זאַטל:
איז, הייסט עס, די טינגע שוין מער ניט עקזאַטיש?

עקזאַטישע ווילדקייט, עקזאַטישער כוישעך,
עקזאַטיש איז אויכעט א גאנדז אין א קוישל,
עקזאַטיש זעט אויס אויך א בוים פונדערווייטן,
געווען איז עקזאַטיש די הייל פון פארציטנס.
פון יענער עקזאַטיק ניטאָ שוין קיין סימען —
מיר לעבן שוין מער ניט אין אוילעס־האדימען.
מיר לעבן אין לעבן. מיט פרייד און מיט דינגעס.
מיר רייניקן אויס פון דעם לעבן די טינגעס.
א ביסעלע ווייטער פון אונדזערע היימען
זי ליגט נאָך, די אוראלטע וועלט די געהיימע,
זי איז נאָך עקזאַטיש.
און איך, דער פארשיטער,
איך בין שוין אויך דאָרטן, איך זיך בא א שניטער,
איך שפניז זיך מיט פייגל — אָט ערשט פון דער שורע
און בלאָז, ווי אף מילך, אף די כנישע שפורן.
אָט גייט מען צונויף זיך: דער טינגער — א וויכער,
און איך גיי אף זיכער — מיט מאַל־רעציקע,
מיט אלטן פארשטאנד און מיט כאַכמע מיט ניער:
ניט זיין בא די כניעס א צאר־באלעכנייגן.
דער הונט — אָן א קייט, און דאָס פערד — אָן א זאַטל.
היי, טינגעניר־טינגע, ביסט מער ניט עקזאַטיש...
1960

טייגע און דזשונגליעס

זיי זיינען ביידע — וואלד,
זיי זיינען ביידע מוירעדיק געדיכט און מוירעדיק פארטייט,
בא איינעם איז די ערד אונטער די וואַרצלען ניין כאדאָשים קאלט,
דעם צווייטנס ערד אף אָפּגייין פון דער היץ בלוז א כאדאָשים דריי
האָט.

בא דער סיבירער טייגע פרעגן דזשונגליעס אויס דעם סאָד,
ווי אָפּנעמען פאר זיך אזא מין זון, וואָס האָט
סיי שליטע אף דער קעלט, סיי אף די סארפענדיקע היצן שליטע,
א זון אזא, וואָס אונטער איר די אלטע וועלט
זאָל כאפן אויך א ציטער.

1955

אין וואלד

דעם געדיכטן באַר איך גיי אדורך אף דורך און דורך,
ווי א כניע גיי איך — אף גערוך,
אַן א וועג און אַן א שטעג און אַן א שפור,
די צעצווּנגסקייט, דעם געבלעמער
כ'בלעמער

מיט די הענט און מיט דער ברוסט:
אַט — א בוים, און אַט — א קרוין, און אַט — א קוסט...

ווי א פיש, וואָס אין דעם שטראָם מע האָט אראָפגעלאָזט אפסנני,
זשעדנע אַטעם איך און פיל זיך פראנק-און-פריני.

צו די טשאטעס, צו די סטייעס אף דעם וואלד-לאָשן איך שריי:

— היי, צעפליט זיך ניט, צעלויפט זיך ניט, ע-היי!

האַט ניט מוירע פאר מיין טראַט, פאר מיין געשריי,

צעפאַלאַכעט זיך ניט, רעוועט ניט אף מיר,

בא דעם וואלד בין איך דאָך פונקט אזא ווי איר.

נאָר די קראפט — בא איך געיאַרשנט — אין מיין האנט

איך באוואָרן מיט מיין מענטשלעכן פארשטאנד.

ווען איך אַרבעט — פרוו מיר שטערן,

ווען איך גיי — פרוו שטעל א צוים:

אַט — א קוסט, און אַט — א קרוין, און אַט — א בוים...

אין א צווייטן, אין א דריטן באַר איך גיי אריין דערנאָך.

אַט דערפיל איך: אונטער מיר טוט קוים א שאַרף.

אַט דערהער איך: עפעס טוט זיך אין דעם גראַז א וואַרף...

דאָס איז די נעשאַמע פון דער טינגע, — וואך,
אומרוק און נייגעריק, פונקט ווי א סטרוזש באנאכט:
צי געקומען בין איך נעמען,
צי איך האָב עפעס געבראכט?

די צעצוווינגטקייט, דעם געבלעטער
כ'בלעטער
מיט די הענט און מיט דער ברוסט:
אַט — א בויס, און אַט — א קרוין, און אַט — א קוסט...

מעכילע בא דעם פוקס

מע דערציילט, אז אין אפרעל, מי, יוג, אין די
לעצטע פיר שצ פון טאג, יאווען זיך פוקסן אף
דעם רוף פון מענטשן.

כ'בין שטיין געבליבן א מעהאלעך פאר דעם זון־פארנאנג —
א שצ פאר אים, און צוויי, און דרני, און פיר,
און האָב צו זיך אליין געטאָן א שמייכל:
ס'איז נאָך א פראגע, צי דער פוקס האָט סייכל,
דער פוקס איז נארישער פון מיר...

און בין אריין צום פוקס אין זינע גיטער,
און זיך שאַשטי'ל פארטייעט, פונקט ווי א ניטגוטער.
דערנאָך א רוף געטאָן...

און ניט גענילט דער פוקס האָט זיך געיאוועט.

איך האָב געשעפטשעט: — בראוואָ...

און —

אויסגעשאָסן!

און דער פוקס האָט ברייטהארציק באנעצט מיט בלוט די גראָזן.

פארמאטערט פון אזא ניצאָכן,
האָב איך אראָפגעלאָזט דעם קאָפּ
און מיטאמאָל דערהערט אין גראָז א שאַרכן,
און בין ווי נאָכאמאָל טיף אין דעם וואלד אריין,

אין זיין וועלט אריין,
אין זיין הארץ אריין —
מיט דער ערד דאָרט זיין, מיט גאָטס באשעפענישן דאָרט זיין:
מיט די מורעשקעס,
מיט די פליגעלעך,
מיט די ווערעמלעך,
און ס'האָט זיך מיר געדאכט, אז איך און זיי —
אלציינע אין דער גרויס און אין דעם אויסזען
ווערן מיר.
און זיי
פאר מיר —
זיי שפילן אויס די סצענע,
ווי ברוט פארהייבט דאָס מעסער,
און —
„ברוט, אויך דו!“ —
עס שרייט אויס צעזאר...

מעכילעדיק כ'האָב צוגעפויזעט צו דעם פוקס, צו זיין געלענער,
און ס'האָט דער טויטער פוקס צו מיר גערעדט:
„אויך דו! אבי איך האָב געמיינט, דו ביסט א יענער...“

באלאדע וועגן מעדוועזשי באָר

ווען די מישפּאַכע איז געקומען אָפּ דעם ווילדן אָרט,
איז אלעם ערשטן פון דער פּוּר אַראָפּגעקראָכן דער מיזיניק
און אין דעם וואַלד, וואָס יענער רופן אָן מעדוועזשי באָר,
אַראָפּגעבראַכט אַ בער אַ פּליושענעם — פון מאַנאַזין ערשט.

די ווינטן אין דער טינגע האָבן זיך פאַרכידעשטע צעשאלט,
פון אומגעריכטקייט האָט די טינגע זיך דערשראָקן,
עס האָט אין איר געטאָן אַ טיאַכקע דער בייקאַל,
אַ צעדער האָט מעוויגלוול זיך צעשאַקלט.

געשען איז עס אין יענעם כוידעש, ווען סע שלאַפט דער בער,
און כאַטש מעדוועזשי באָר געווען איז שטאַרק פאַרשלאָפּן,
דאָך האָט די טינגע אָנגעהויבן רופן: — בערן, הוי! אהער!
און אלע בערן זיינען זיך צונויפגעלאָפּן.

מע האָט געקוקט, געשמעקט, געקראַצט מיט לאַפּעס זיך די פעל
און שטרענג געפאַסקנט, אַז עס איז דער פּליושענער קיין בער ניט,
און אַז אין טינגע איז געוואָרן קרום די וועלט,
און אַז ס'איז גלייכער פון דעם באָר זיך אָפּטראָגן פּיפטערנע.

פון דעמלט אָן איז אין מעדוועזשי באָר דער בער דער איינציקער —
אַט דער,

וואָס בערן האָבן ניט דערקענט אין אים קיין בער...

1958

צוויי באנען

צוויי רושיקע באנען אין וועג זיך באגעגנט,
זיי שטייען דאָ ווייט פון א מענטשנס געצעלט.
דאָס סאמע פארוואָרפענע אָרט אין דער געגנט —
דאָס סאמע באפעלקערטע אָרט אין דער וועלט!

וואגאָנען — צעפראלט און גרויסשטאַטיש באלויכטן,
אין ענגשאפט, אין בענקשאפט מע שלאָפט און מע עסט.
ארום די וואגאָנען — קיין פענצטער, קיין רויכל,
קיין שפור פון קיין מענטשן, קיין מענטשישע נעסט.

לענגוים די וואגאָנען,
ווי אין סעויליע,
אן ענגע, א שמאָלע, א רושיקע גאס,
פארפולט מיט סאָלדאטן, מיט מענטשן ציווילע,
מיט קלונג און געלעכטער, מיט שפאס און מיט קאס.

נאָר אַט כאפן אור זיך די דאמף-ווערגעלעצן,
זיי שלעפן די גאס — דער אהין, דער אהער.
צוויי פינערלעך ווינקען פון טאמבורן לעצטע:
מיר וועלן זיך שוין ניט באגעגענען מער...

און איך — ניט געהאט קיין פארדראָס און קיין טינגע,
געקוקט אף דעם ליכטיקן נעם און געוועלט:
דאָס סאמע פארוואָרפענע אָרט אין דער טינגע
קאָן ווערן ס'באפעלקערטסטע אָרט אין דער וועלט!

1959

פויגל-הייך

ניט קיין שטיינערנע — מיט וואלד באפעדערט ווייך
און צעשויבערט אף דעם העלן גראָז, —
שטייען סאָפקעס אונטער פויגל-הייך,
פונקט ווי פיוגעלעך אף א פראָסט.

און אין שנירעלע, אין בלויען פאסיקל,
וואָס מנין מינדסטער פינגער דעקט עס צו —
אין דעם שנירעלע כ'דערקען דעם האסטיקן,
דעם אומענדלעכן טינד אמור!

הינדלעך טוליען זיך איינס צום אנדערן,
יעדער הינדל — ווי א נאָדל־שטאָך.
אך, ווי קליין דאָס דאַרף, וואָס איבערוואנדערער
האָבן אויסגעבויט פאר לאנגע יאָר!..

גרויס געזען די טייגע האָב איך געכטן נאָך,
אין איר מעכטיקייט געזען איר כייז,
איצט פארשעם איך זיך פאר דער מעכטיקער,
וואָס דערזען איך האָב זי פלוצעם קליין.

איך דערצייל עס דעם פילאָט, און ער דערנענטערט
קרייז נאָך קרייז די ערד צו מיר. באשיינט

ליגט זי א פארטייעמע און א פארשטענדלעכע,
אויסגעקערעוועט צו מיר די שענסטע זייט.

קוק איך ווידער איין זיך ציטעריק,
און א נאנצע וועלט דערזע איך גלייך,
ווי אראָפּגעבויגן כ'וואָלט זיך נידעריק
פון א בריקל — צו דער טיף פון טינד...

1958

כִּהְאָב
גַּעְהַעֲרִט
דַּעַם
גְּלוֹכְאֵר

קער מיר אום צוריק מיין פיפּל

פון אלעף ביז טאָף

פון אלעף ביז טאָף,
פון אָנהייב ביז סאָף,
פון זען דינע אויגן ביז זען זיי אין שלאָף —
א וועג אזא ווייטער, א שווערער מעהאלעך:
דער סאָף ווערט אן אָנהייב, דער טאָף ווערט אן אלעף...
דו טראכסט דען פון קאָוועד, דו מאכסט דען א שעם זיך,
ווען גייסט אום צו כאָלעם, מיין ליבע, מיין מוזע!
דער סאָף איז קיין סאָף ניט. דער סאָף ווערט א העמשעך.
און קורץ דער מעהאלעך — פון וועלן ביז מוזן.
איז גיי צו די הערצער! איז קום אף די ליפּן!
איז גיי אום צו כאָלעם, מיין מוזע, מיין ליבע...
זאָלסט גאָרניט פארבינגיין,
זאָלסט גאָרניט פארשווינגן —
פון אָנהייב ביז סאָף,
פון אלעף ביז טאָף.

1953

קער מיר אום מיין פיפל

כ'וועל דיר אַרוועס־געלט באַצאָלן — קער מיר אום צוריק מיין פיפל,
ליפן האָב איך, לונגען פולע און א הארץ מיט לידער רינפע,
און דער הימל, פול מיט שמערן,
ווייל מיך הערן, ווייל מיך הערן.

ניט פארלאָרן כ'האָב דיין בראַכע, ניט צעטרענצלט, ניט פארשווענדעט,
אין דעם נאָרגל שמעקט דער ניגון, וואָס איך האָב אים ניט געענדיקט.
„אָדער זינגען, אָדער שטארבן! — שרייט ארויס פון מיר דער פויגל, —
טו א קוק : מיין נעסט איז ווארעם — איך בין ניט אוועקגעפלוניגן“.

וויילסט קיין אַרוועס־געלט ניט נעמען — נא מיין הארץ
מיט די געזאנגען,
היים מיר לעבן, היים מיר פלען, היים מיר זינגען און זיך ראנגלען.
ווייל דער הימל, פול מיט שמערן,
ווייל מיך הערן, ווייל מיך הערן...

1956

נאך א שטורעם

אויסגערופן מיט די וואָרצלען, ליגן ביימער פונקט ווי רעטעכער,
נאָר די קרוינען (זע, זיי לעבן!) מיט די בלעטער נעמען בלעטערן,
און עס הייבן אָן צו רוישן די פארקניפטע פולע צווייגן:
— מירן שטינגן... מירן שטינגן...
פלען אָן פון ערגעץ ראָבן, זעצן צו זיך לעס די סאָוועס:
— ניין, די שטאמען בא די סאָסנעס
וועלן אינגעשפארט ניט שטיין מער,
ווייל די ביימער, די, וואָס ליגן,
זינען מער שוין ניט קיין ביימער... —
אַט אזוי די ראָבן קארקען, שיטן אש אף גרינע שעטעכן.
— ס'איז א סאָסנע דען? — ס'א צעדער?
— ניט שוין ניט! ס'איז פוילע רעטעכער!...
קום איד אָן, און שווינג, און קוק נאָר, און איד שטיי, און שווינג,
און טרויער:
וויי איז מיר! דער בייזער שטורעם האָט א נאכט, ניט מער, געדויערט, —
קאָן ניט זיין, עס קאָן ניט זיין, און ניט איד גלייב און כ'ווייל ניט הערן,
אז דער שטורעם זאָל דעם וואלד, ווי מיט א בעזעם, ליניכט פארקערן!
— נעמט זיך אָן מיט קויכעס, ביימער!
ס'איז דאָס גראָז איינך ביז די אקסל,
נאָר ס'איז דאָ אף וואָרצלען ערד נאָך — וועט איר וואקסן, וועט
איר וואקסן!

1957

אפסני

כ'האָב אויך, ווי דו, מיין אייוועלע,
געווארעמט פרעמדע אייוורימלעך...

פון פלאם געוואָרן פאָטער שוין?
פארשטעקט זיך מיט א פאָקרוישקע?

אָ, ניין! אין ברוסט שוין אָפגעברענט,
פון מיר פארפלוין — אָפגעווענדט
אזויפיל פלאמען — שוועלבעלעך,
אז ס'איז גענוג א שוועבעלע,
א פונק צי גאָר א ציגל-קלאפ —
און ס'ברענט! און ס'טירל צוגעקלאפט!

אפסני, ווי דו, מיין אייוועלע,
איך ווארעם פרעמדע אייוורימלעך.

1956

א דאנק

קום איך אין דעם וואלד מיט האק־און־פאק,
מיט א האק און מיט א רוקנזאק,
און דער וואלד איז אופגעברויזט, ער שוימט:
— פּרִיעַר זאָלסטו ליב האָבן דעם בוים,
און דערנאָך ערשט אופהייבן די האק...

טרעפט אמאָל — דאָס וואָרט איך שניין און שמיר
און איך טו עס אומגערן א שניט,
ווערט די זעל בארויגעז און צעקאָכט:
— פּרִיעַר זאָלסטו ליב האָבן דאָס וואָרט,
און דערנאָך עס שניידן פאר דער ליד...

אלע מאָל איך טראכט מיר איין געדאנק:
פאר דעם מוסער, פאר דער וואָרעניש — א דאנק.

1956

טוט א נעם די פידעלעך

היי, ברידערלעך קלעזמאָרימלעך,
א רועך אין אייערע ביינער! —
טוט נאָר א נעם די פידעלעך
אלע ווי איינער.

גענוג זיך געווארעמט בא פייערטעפ,
זעצט זיך אויס ארום שיטערס,
צינדט אָן אין די אויגן פייערלעך,
דאָס בלוט זאָל א יאָג טאָן פארשיטער.

א ביסל, זעט אויס, זיך אויסגעבענקט,
די אויגן פארלאָפן מיט טרערן.
ווער ס'איז געוואָרן אויס שפילפויגל,
וועט שוין צוריק ניט ווערן...

גענוג שוין, גענוג געזעסן
קורד-קורדאך אף נאסידעלעך,
קומט צו די מענטשן באווייזן זיי,
וואָס סע שטעקט אינעם פידעלע!

פון אלע עמעסן העכער,
טיפער פון טיפסטער כאַכמע —
דאָס ליד, וואָס איז ברויט פאר עמעצן
און פאר עמעצן — נאָך מער.

היי, ברידערלעך קלעזמאַרימלעך,
א רועך אין אייערע ביינער! —
טוט נאָר א נעם די פידעלעך
אלע ווי איינער.

איך ווייס ווהיין צו גיין

מיין הארץ האָט שוין געקלאַפּט, ווען כ'בין נאָך ניט געבוירן,
ווען מיט דער מוטערס לײַב פאַרקניפּט איך בין געווען.
דאָס קלאַפּן פון מיין הארץ וועט נאָך מיין טויט געדויערן —
איך ווייס עס אף געוויס, כאָטש כ'האָב עס ניט געזען.

און כ'ווייס: עס וועט מיין נײַסט אריבער אין מיין אופטו.
און כ'ווייס, אז ביזן סאָף אין הויכן וואַלד כ'וועל שטיין:
די וואָרצלען. — אין דער ערד, די קרוינען — אינדערלופטן.
איך ווייס, פּוננאָנען כ'קום,
און ווייס, ווהיין צו גיין.

1958

פארגעסט ניט

פארגעסט ניט, אז אין אייער מענטשן-קייט
איז אויך א זינגער דאָ — פארגעסט ניט,
און אויב איר ווילט, האָט האנט פון מענטשלעכקייט
אף אים אוועקגעלייגט די לאסט די גרעסטע.

פארגעסט ניט, אז דעם זינגערס טאָעסן
איז דער נעשאַמע פונעם פאָלק זיך געסטן,
און אויב דער זינגער וועט צוויי מאָל זיך טויע זיין —
אים זאלבן מיט זיין שטראַף פארגעסט ניט.

נאָר אויב דאָס האַרבע וואָרט אף עמעצן,
צי אף א קלאַל ער וועט פארמעסטן, —
זיך צוהערן צום זינגערס עמעסן,
אים אָפגעבן גערעכט — פארגעסט ניט.

1957

איך גיב זיך א ניידער

איך רו ניט באטאָג און איך רו ניט באנאכט,
די ליד איז מיין לייטער — דעם הימל דערלאנגען.
איך בין, מינע פריינט, ניט פאר איך געדאכט,
א פויגל — געשטראַפט און געקרוינט מיט געזאנגען.

איך האָב מיר מיין אייגענע ערדישע נעסט,
און טיף איז דער וואַלד און די ליד איז דאָרט הילכיק,
און אָפט — מיט א שטרוי אין די נעגל פארפּרעסט —
פלי איך אוועק אוש אהין, צו דעם מילכוועג...

ווען דאָרטן איך בין, ווען איך בין אין דעם רוים,
ציט מיך צוריק, און די ליד איז א לייטער.
איך גיב זיך א ניידער ניט ווארפן דעם בוים,
ניט פלען צום מילכוועג איך גיב זיך א ניידער.

נאָר ווידער איך רו ניט באטאָג און באנאכט,
און נאָכאמאָל וויל איך דעם הימל דערלאנגען.
איך בין, מינע פריינט, ניט פאר איך געדאכט,
א פויגל — געשטראַפט און געקרוינט מיט געזאנגען.

1958

צום דיכטער

וויש אויס די שויבן פון דיין ליד,
אזויפיל אויגן — ווי מיר, ווי —
מיט נייגער דורשטיקן צעגליט
וועלן אריינקוקן אין זיי!

באלויכט די ליד מיט פרייד און פנין, —
אז די, וואָס בא די שויבן שטייען,
זאָלן דערזען אין העלער שנין
סיי דיר, פּאַעט, סיי זיך אליין.

1956

*

א מאזל אזא

ס'איז פארהיט אין דער וועלט
די פארשווומענע וועל,
און דער הילך פון דער האק,
און דעם האַלצהעקערס „הא!..“

אין דער וועלט ניט פארהיט —
איז דער בלייז (ווייל ניט הי,
ניט לעם דיר, ניט לעם מיר,
איז דער קוואל פון זיין מו),
ניט דעם פוילעהעלצלס פונק
(ס'איז ניט ליכטיק דערפון).

און דעם דיכטערס געזאנג
האַט א מאזל אזא:
קעדיי רעגן די וועלט,
דארף ער זיין ווי א וועל,
וואָס פארשוומען — פארבלויבט,
וואָס מע פילט מיטן לייב...
דארף אויך קורץ זיין און שטארק,
ווי דעם האַלצהעקערס „הא!..“,
וואָס איז פלינק ווי א פונק
און איז היים ווי די זון.

1956

אויב דו דארפסט מיך זוכן

— אויב דו דארפסט מיך זוכן, ווילסט מיך אויסזוכן —
גיי אהין, ווו האסט מיך קיינמאל גיט געזען.
זאג גיט צו קיין גליקן און קיין אויסזוכטן,
גיב מיר צו נאָר קויעך ווען-גיט-זען.

אין דעם מאָרגעדיקן טאָג כ'ווייל טאָגן-נעכטיקן,
צו דעם מאָרגעדיקן טאָג דערגיין איך וויל.
זיך אליין איך רופ ארויס פון טאָג פון נעכטיקן,
זיך אליין איך טראָג מיט גלויבן צו מיין ציל.

פאר די קומענדיקע אופגאנגען געראַטענע
איז די גרעסטע לאסט מיר אופהייבן גיט שווער,
כ'גיב דיר אָפ א גאנצן הויף מיט ערד צעטראַטענער
פאר א הויפן נאָך גיט אָפגעזוכטער ערד.

1959

מיין ליד

די ליד, וואָס אָט ערשט כ'האָב פארענדיקט,
זי נעמט מיר מיט כוצפע דערווידערן.
מיין אייגענע ליד מיך פארבלענדעט,
די אייגענע ווערטער — דערשיטערן.

ארויסגעלאָזט האָב איך דעם ניגן
אזוי ווי דעם שפארבער דעם הארבסטן:
א שטילער אין הארץ וואָלט ער ליגן,
ארויס — און א פיק מיר אין הארצן.

נו, מיילע, פארפאלן — ס'איז שטענדיק
אין לעבן אונדז עפעס דערווידער...
די ליד, וואָס איך האָב ערשט פארענדיקט,
אף אנדערע ליפן שוין ציטערט!

1956

הארמאָניקעס

אף דער הארמאָניקע, וואָס רופט זיך „סאראטאָווער“,
קען מען שפילן נאָר פריילעכע מאַטיוון.

ווען זײַן אײך וואָלט אזא, ווי די סאראטאָווער הארמאָניקע:
ניט קענען זינגען אומעטיק, נאָר פריילעך און נאָר האָפּערדיק,
איז זיך אליין זײַן צוקערדיק, צו זיך אליין זײַן האָניקדיק,
עך, ווען אײך וואָלט זײַן ווי די סאראטאָווער הארמאָניקע —

דאן וואָלט אײך זיך צעצויגן אף דער ברוסט פון מיין געזאנגען-וועלט,
צעצויגן און צעגאַסן זיך ווי פונעם שלאָף א לאנגע וועל,
געשאַטן כ'וואָלט אָפּצאסנווייז די קורצע, גיכע קלאנגעלעך,
די שטענדיקע די זוניקע,
די קיינמאָל ניט לעוואָניקע —
און זײַן וואָלט אײך אזא, ווי די סאראטאָווער הארמאָניקע...

ניין, כ'ווייל ניט. ניין, אײך ווייל עס ניט.
ניין, כ'דארף ניט. ניין, אײך דארף עס ניט.
אויב שפילן — איז סײַ פידלדיק, סײַ פויקנדיק, סײַ הארפעדיק,
סײַ טרויעריק, סײַ יובלדיק, סײַ ביטער און סײַ האָניקדיק,
זיך בעטן און זיך אמפּערן, זיך אויסטיינען און מאַנען אויך, —
און ניט נאָר טרויליא-ליא, ווי די סאראטאָווער הארמאָניקע.

הארמאָניקעס, האַרמאָניקעס... כ'האַב ליב אַיַך הייס און אָרנטלעך,
פאַרנעסט מיך ניט, אוי קומט צו מיר. ס'איז אומעטיק, אוי ראַטעוועט,
קומט בענקענדיקע, פריילעכע, פאַרליבטע און באַצאָרנטע,
נעמט מיט אויך יענע שטימפערקע,
אַט יענע — די סאַראַטאָוער...

1956

גלין-גלאַן

דער גרויסער גלאַק האָט ניט געקלונגען,
די קליינע גלעקעלעך — גלין-גלאַן! גלין-גלאַן! —
גערופן אומרויט,
געוועקט, געמונטערט
דעם שווערן שוויגער: הייב שוין אָן!

דער גרויסער גלאַק האָט אלץ געשוויגן,
גלייך ניט געהערט, אז אים מע רופט.
די גלעקעלעך — מיד פון לאנג זיך וויגן...

נאָר ס'האָט זיך שוין צעוויגט די לופט:
דער גרויסער גלאַק האָט זיך צעקלונגען!

די קליינע גלעקעלעך — געוואָרן שטיל.
און נאָר געשעפטשעט, אז עס איז געלונגען,
אז מ'איז — גלין-גלאַן! גלין-גלאַן! — שוין בא דעם ציל...

1961

זאָלן מענטשן ריידן ווי זיי ריידן

עסקימאָטן ריידן אָן 32 לעשוּינעט

אין הארצן מײַנעם צינדט זיך אָן א קאס און אומגעהויער דער
פארדראָם איז, ווען עמעז זאָגט, אז ייִדיש־לאָשן קלינגט שוין עסקימאָסיש.
איך ווייס ניט, וואָס מע מיינט מיט דעם:
צי מיינט מען, אז מײַן ייִדיש איז פארלאָשן,
צי אז עס איז דאָס לאָשן ס'דרייִ-און־דרייִסיקסטע באַ עסקימאָסן...
אך, לאָזט צורו זיי בידן. לאָזט צורו זיי בידן.
זאָלן מענטשן ריידן ווי זיי ריידן.

1966

כאפ ארויס דאָס פּישל

צי ארויס די ווענטקע!
צי ארויס זי גיכער!
ניין, ס'איז ניט קיין ווירבל און ס'איז ניט קיין וויכער,
ס'האָט קיין שטראָם דעם פּאָדעם דאָרטן ניט פּאַרוויגן —
ארום האַטשיק — לײַסקעס און צוויי רויטע אויגן...
פון דעם גרויסן וואסער, גליטשיקן און פרישן,
צי ארויס די ווענטקע,
כאפ ארויס דאָס פּישל!

ביידע אין איין אָטעם האָט איר זיך באַגעגנט:
דו — פּאַרגאַפּט פון פּישל,
ס'פּישל טויב א רעגע.
דורשטיק איינס אין צווייטן האָבן זיך פּאַרוויגן —
דיינע אויגן שוואַרצע און די רויטע אויגן.

צווישן ערד און היכּן,
צווישן האַרץ און סייכל
איז ארויס א ניגן
אף פּאַרשניטע פּליגל...

1959

גייט א מענטש אפן וועג

גייט א מענטש אפן וועג, גייט פארטראכט און פאוואָליע,
זוכט אן אָרט, וווּ קיין פּוס האָט געטאָן נאָך קיין טראַט,
נאָר ער גייט מיטן וועג, נאָר ער גייט מיט דער קאָליע,
און ער קומט צו דער לאַנג שוין באַטראַטענער שטאָט.

קערט ער נאָכאמאָל אום אף דעם וועג זיך באַצאָרנט,
און ער קלאַפט מיט די פיס, ווי מיט שווערן געוויכט:
— ווי פארדרנייאָרן כ'ניי, ווי פארצווייפאראיאָרן,
נאָר די זעלביקע שטאָט זע איך ווידער פאר זיך...

ס'וועט ניט העלפן דיר, מענטש, ניט דיין מו, ניט דיין קלאַע,
האָסט געפאטערט אומזיסט סני דעם קווי'ך, סני די טעג.
גיי אראָפּ פונעם וועג, גיי אראָפּ פון דער קאָליע,
נעם אף רעכטס צי אף לינקס — קלאַפּ אַליין דורך א וועג!

1957

די סאָווע

מיט די מיר-ניט-דיר-ניט-אויגן
קוקט אראָפּ פון דעמב די סאָווע,
ניט געשטויגן, ניט געפלוין
סיי איר שטעל און סיי איר קאָוועד.
זיצט און שווינגט לעפישעוואטע,
לאנג זי איז מיר נימעס-מאָוועס.
נאָר מע שמועסט אין דער טשאטע,
אז א וואלד דארף האָבן סאָוועס.
היי, אין אייער טאטנס טאטן,
כאפט אייך אויס דער מאלכאמאָוועס!
ס'וואָלט דען, ביימער, אייך פארשאטן,
ווען געצוויטשערט וואָלטן סאָוועס,
ווען געפינטלט מיט די אויגן,
ווען זיי וואָלטן הויך געפלוין?
ענטפערט אָפּ דער דעמב בעקיצער,
טוט א פינף מיט אלע שנאָבלען:
ניין, מע דארף א סאָווע האָבן
פונקט אזא, ווי זי איז איצטער...
און ער שטייט, ווי אויסגעקאָוועט,
פאר מיין קאס זיך ניט פארבויגן,
קוקט אזוי ווי יענע סאָווע,
מיט די מיר-ניט-דיר-ניט-אויגן...

1958

גלוקאר

כ'האָב געהערט דעם גלוקאר
אין די טאָלן, אין וואַלד
שטשוקפאקטויער.
איך געדענק נאָך ביז איצט,
ווי געקרעכט האָט דאָס האַרץ
פון ניט־מענטשלעכער פרוייד און ניט־מענטשלעכן טרויער.

אָ, באהיט מיך, מיין גאָט,
פון דעם קאצן־געשריי
אף א דאך, בא א טויער,
פון דעם שטשערען פון וואָלף,
ווען מיט איינזאמען ברום
צו א ווארעמער וואָלענער סטאדע ער לױערט.

אָ, באשענק מיך, מיין גאָט,
מיט דער ליד פון גלוקאר
צווישן שטשוקפאקטויער־בערג,
ווען פון גרויסן געפיל
און פון שווערן געזאנג
איז דער זינגער — א טויבער...

1956

סיועט אלצדינג זיין

— האָן,
וויאזוי פארשטייסטו צו קרייען אף טאָג?
פארוואָס קרייעסטו ניט אף א רעגן?
צי אף א גאסט?
צי אף פרייד, צי אף פלאָג?

— מענטש,
דו זאָרג זיך ניט, וועסט האָבן פרייד
און פֿיין.
איך קרייע אף טאָג,
ווייל אין אים וועט אלצדינג זיין...

1966

שעפע

שענק מיר קויעך, איך זאל שטענדיק מיניע אויצרעם בלויז צעגיבן.
כ'וויל נאָר וויסן: מיניע רינדער אין א וועלכער שטאל פארטריבן?
צ'י זיי וועלן דאָרטן וואַסן? צי מע וועט זיי דאָרטן מעלן?
צ'י באַציטנס וועט א פאסטעך מיט א בייטש צו זיי זיך מעלדן?
אף זיי פענטען, מיניע רינדער, וויפל קוויך וועט מען באדארפן?
און צי קענען זיי א קלאפ טאָן מיט די הערנער מיט די שאַרפע?

אַפט איך שלאָף ניט און איך רו ניט ביז דעם מאָרגנליכט דעם טריבן,
און איך טראַכט, צי אלע רינדער כ'האָב אין גוטע הענט פארטריבן.

1958

א שיילע

פארוואָס ניט ברענגען אויך דעם סאַלאָווי צו קוואַרע?
פארוואָס ניט צודעקן מיט גרינגער ערד זײַן אויסגעשעפּטע גוואַרע?
פארוואָס ניט איבערלאָזן אויך נאָך אים א סימען פון זײַן ליד?

נו, ענטפערט מיר: עם קומט אים, אָדער ניט?

פאר מיר, דעם וואַלד־מענטש, האָט ס'פארטאַניק ליד פון סאַלאָווי
דעם זעלבן מײן, ווי פאר דעם פּויער האָט דער האָנענקרוי.
פאר מיר, דעם זינגער, האָט דעם סאַלאָוויס נעזאַנג
די זעלבע ווערט, ווי פאר דעם בלוט עם האָט א שטאַרק געטראַנק.
און אויב אזוי, איז דאָך די שיילע מײַנע פּול מיט זינען:
פארוואָס נאָך אים ניט איבערלאָזן פון זײַן ליד קײן סימען?

1957

ווערטער

עס טרעפט אמאָל:
די ווערטער לויפן,
ווי הענער אף א זשמעניע פראָסע,
ווערטער — גאלאנאנער, ניט קיין פראָסטע...
זיי שווימען, ווי די קרעם נאָכן ווינטער,
פון מויל —
אף דעם פאפיר
און דורך דעם טינטער.

פון אומגעריכטקייט שפרינג איך אור פון אָרט,
און איך דערמאָן זיך: כ'האָב געזוכט איין וואָרט! —
צעשרני איך זיך „אקיש“ אף די, וואָס בא דער פראָסע,
און טו א כאפ
דאָס הונגעריקע,
ס'פראָסטע...

1958

דער פידלער הערט זיך צו צום גריל

דער פידל האָט אים אופגעהערט צו פּאַלנן,
געוואָרן — האָלי, געוואָרן קאלט און שטיל,
פארצויגן אים דאָס פּאַנעם מיט א וואָלקן,
אכזאַריעסדיק געשעפטשעט: „ש-ש, א גריל!..”

געשטאנען איז דער פידלער ווי אַן לאַשן,
מיט ציטעריקע הענט באטאפט דעם סמיק,
געהערט, ווי ס'האָט אַן אופהער זיך געגאַסן
דעם שוואכן גרילס נאטירלעכע מוזיק.

כאָטש ס'איז אָט די מוזיק געווען צעשאַטן
אין פידלערס שפּיל, אין קלאַסישן נאָקטורן,
האָט אים דערפּרייט דעם גרילס מוזיק אַן נאָטן,
ווייל ס'האָט געשפּילט אליין זי, די נאטור,

ווייל ער, דער קישעפּמאכער, דער מאַעסטראַ,
דער מיניסטער פונעם קלאַנג און פון געפּיל,
דער ערשטער פידל אין אַרקעסטער! —
ער איז דער צווייטער פידל בא דעם גריל...

1957

ווי איז דער מענטש בא לעוויטאנען

ווי איז דער מענטש בא לעוויטאנען?

א גרויער וועג — מיט איינזאמקייט געבענטשט...
באם ברעג פון טינד בערעזעס טונקלע וויאנען...
א פערד, געשפאנט אין שליטן — אן א מענטש...

ניטאָ קיין מענטש בא לעוויטאנען.

איך גיי פארטראכט אין מאָלערס וועלט אריין,
און גלייך דערפיל איך, אז די פרייד, די פיין,
וואָס אויסגעגאָסן ליגט דאָ אה דעם ראכוועס,
דער אומעט און דער גלויבן און דער טרוים —
זיי קומען פון דעם מענטש און פון זיין טאכלעס,
כאָטש זעען זע איך זיי צעגאָסן בלויז אין רוים...

1958

מארק שאגאל

ס'האָט מאַרק שאַגאַל אַרומגעקריניזט די וועלט,
פאַרקניפט מיט פּרעמדע שטעט עס איז זײַן גורל.
נאָר, פּאַרנדיק פון היים צו היים, פאַרפעלט
ער האָט די שטאָט — די נעסט פון זײַן געבוירן.

און אין פאַרזוש ער הערט דער מאמעס קאָל,
געהיים אין האַרץ אין אייגענעם ער היט עס:
אף יעדן נייעם הימל, וואָס ער מאַלט,
דעם שטערן פּרוּווט ער אָנמאַלן פון וויטעבסק.

דער נאָטגעבענטשטער מאַלער מאַרק שאַגאַל
האָט צוגעוויינט זיך זײַן אין דר'היים פּונדוויטן,
פאַרגעסן בלויז אָט יענעם פּראָסטן קלאַל:
אפילע שטערן הימלשע זיך בײַטן...

1958

די טענצערן

זי איז קימאט שוין ניט קיין מענטש. קימאט א שוואַלב.
די הענט — כאַטש לייג זיי איר צונויף, ווי אָפּגעשוואַכטע פּליגל.
ווער האָט פון מענטשן-לאַנד צוריק אין פּוּיגל־משאטע זי פּאַרטריבן?
פּאַרוואָס אזוי באַשטראַפּט?
צי עפּשער נאָר געזאַלכט?

פון מנין באַצויבערטקייט מיט פּאַכעד מיט אומזיסטיקן אַף איר איך
קוק,
דערשפּירט מנין סאָפּעק, הייבט זי אַף אַף מיר די אויגן דאַנקבאַר,
און איך דערזע: ניט גרינג פון מענטשן ביז דער שוואַלב צוריק
דערלאַנגען...
און ניט די טענצערן פאַר מיר, נאָר איך פאַר איר זיך בוק.

זי רעדט שוין ווידער מיט די הענט. זי לאָזט אַראָפּ צו שוועסטער-
שוועלבעלעך די אויגן,
און ס'דוכט, די הענט אירע מיט פּעדערן באַוואַקסן שוין אַף האַלב.
זי איז קימאט שוין ניט קיין מענטש. קימאט א שוואַלב.
קימאט שוין ניט קיין טענצערן. קימאט א פּוּיגל.

1958

אפן טויט פון מוישע טייף

ווען מ'האט מיישקען פון שטוב ארויסגעטראָגן,
האָט בא אים געבעטן מעכילע די ארכיטעקטור:
די טיר איז שמאָל, און דער אָרן
האָט געלאָזט אפן דיל א שפור.

די פּאָעזיע

איבער פארשנייטן בעסוילעם
אף א שליטל געשלעפט האָט אים אוש
און געשעפטשעט: „זיי מויכל, וואָס ניטאָ איז
א שענערער עקיפאזש“...

ווען מ'האט מיישקען געבראכט צו קוורע,
האָט לייב פולווער געקלאפט זיך אלכעט,
וואָס קיין בעסערע ליד פון „איייל מאָלוי“
ער האָט ניט פארגרייט דעם פּאָעט.

1966

אויצער

אויצער, אויצער, דעק זיך אופ,
דעק זיך אופ און קום ארוף.
לאָז צו זיך דאָס אויג מיניס צו,
וועסטו געבן מיר די רו.
לאָז זיך צורירן צו דיר,
כאַטש אָט דאָ, אפן פּאַפּיר,
כאַטש א זייכער לאָז, א סימען —
כאַטש אין הארצן, כאַטש אין דימיען.
אויצער, אויצער, דו ביסט גרויס,
אויב דו ליגסט בא מיר אין שוים.
ווען איך האלט דיך אפן קארק,
ביסטו שטארק און איך בין שטארק;
און ווי איך אליין ביסט יונג,
ווען דו ליגסט מיר אפן צונג.
אויצער! וואָס איז דאָס — אן אויצער?
אָט געווען, און אָט שוין אויס ער...
אויצער, אויצער! קום און פּאַלג!
כ'וועל דיך אָפּגעבן דעם פּאַלק —
וועסטו זיין דאָ, אפּ דער ערד,
וועסטו האָבן רעכט און ווערט,
וועט דיך קיינער ניט פּאַרגראָבן,
וועסטו אויך אן אויצער האָבן.

1967

די ליד פארפלייצט האָט אלע ברעגן

פון קינסטלעכן ספוטניק פון דער לעוואַנע האָט
געקלונגען דער „אינטערנאַציאָנאַל“.
(פ ו ר צ י י ט ו נ ג ע ן)

אויב ס'איז געווען א מענטש אזא מין,
וואָס האָט די ליד נאָך ניט געהערט,
האָט ער געהערט זי איצט צוזאמען
מיט אלע מענטשן אף דער ערד.

און אויב געווען א קוויך אזא מין,
וואָס האָט גענארט זיך, אז ער קאָן
דעם וועג פאר אָט דער ליד פארצאמען, —
איז ער ארויס אויך פונעם קאָן.

די ליד פארפלייצט האָט אלע ברעגן,
זי לאָזט זיך הערן איבעראַל,
און ס'גייט די ערד
דער זון אנטקעגן
מיט דעם אינטערנאַציאָנאַל.

1966

א דאַר קומט, א דאַר גייט אוועק

כ'וועל זאָגן איך אזוינס,
וואָס קיינער האָט ביז מיר נאָך ניט געזאָגט, —
שוין אויסגעשפּרייט האָט זיך לעס אינער שוועל א ניער טאָג!
קיין אלטע ניס בא מינע פאָרגענגער איך וועל ניט לייען,
ווייל לעבעדיק דער דיכטער איז מיט נייעם,
ווייל צוויי מאָל געבן איינס דאָס זעלבע איז קיין כעסער ניט,
מיט נייעם
זיין איך אויבנאָן, ווי אה א העסעבעט.
נאָר אָט — עם קומט אן אנדערער אין אינער שטוב און זאָגט,
אז לעס דער שוועל שוין שפּרייט זיך אויס א ניער טאָג, —
און מיד, דעם ערשט געזאלבטן,
ער בעט —
זיך ניט פארהאלטן.

1966

ל' בע

איך ווייס אף זיכער

איך האָב ניט מוירע פאר דיין שיינקייט, כאָטש זי איז שטארק פאר
מיר געפערלעך.
איך ווייס אפרי'ר, אז זי וועט נעמען מיין רוי, מיין גלויבניגקייט אף די
הערנער.
זי איז א הייסע און א בלינדע, זי ווארפט ניט אָפּ און קלייבט ניט
איבער.
ווען כ'נעם אוועק פון איר די אויגן, איז פונקט ווי כ'וואָלט א יאם
אריבער.
איך האָב ניט מוירע פאר דיין גוטסקייט, כאָטש כ'בין איר שמענדיק
עפעס שולדיק.
איך ווייס אפרי'ר: מיין הארץ באצווינגען זי וועט פאמעלעך און
געדולדיק.
אצינדער ווייס איך שוין אף זיכער, ווער ס'וועט געווינען, ווער —
פארשפילן,
איך גיי אוועק פון מיין ניטגלויבן, איך גיי אוועק מיט גוטן ווילן.

1958

ספירא

מע האָט אָפּגעגראָבן די אוראלטע שטאָט ספירא

ספירא,

די גריכישע שטאָט,

איז פארשווונדן,

ארויסגעפאלן פון וועלטס זיקאָרן.
און איך האָב א ליימענעם קרוג דאָרט פארלאָרן
אין איינעם א ווייטן, העט־ווייטן יאָרהונדערט.

אצינד, אז מע ווייסט שוין, ווי ספירא געפינט זיך,
קער איך זיך אום אפ פארציניטיקע ראָגן.
איך זוך אין פארשאַטענער שטאָט אין דער פינצטער —
דאָס מיידל איך זוך, וואָס דעם קרוג האָט געטראָגן.

אינגאנצן ערשט צוויי מיט א האלבן יאָרטוויזנט
די גריכיש־עטרוסקישע שטאָט איז פארשאַטן.
הערט מען נאָך אלץ דאָרט אין אָונט, אין דרויסן
דעם היימלעכן סקריפ באם פארמאכן די לאָדן.

און זיכער איז נאָך ניט פארשטיינערט געוואָרן
מיין שעפטשען „געליבטע“, דאָס נאָכגיין פוסטריט איר,

דער קלאפ פונעם קרוג, ווען דאָס מיידל, פארציטערט,
פון אקסל פון רעכטן זי האָט אים פארלאָרן.

דערנאָכדעם מע האָט מיך אין ספירא דערהארנעט,
געווען איז א שווערע מילכאָמע, א שכיטע,
און כ'האָב ניט באוויזן די שערבלעך פארהיטן,
צעררויבלט זיי ליגן פון צייטן פון הארבע.

איז זני זשע מיר מויכל, מיין מיידל פון ספירא,
פאר דעם, וואָס געלאָזט כ'האָב פון טויט זיך פארפירן.

די פרוי

זי האָט געטרונקען פּרייד, זי האָט געשלאָנגען טרערן.
ס'באָנגענען זיך אַף איר פּאַנעם גליק און גרויל:
צוויי ניטגעדײַגעט־קניטשעלעך ארום איר מויל
און צוויי מאָל מערער צאָרעס־קניטשן אַף איר שטערן.

מיט וואָס האָט דען דאָס לעבן זי פּאַרטילט? —
די אויגן פּול מיט שנין און פּול מיט אָפּשנין...
פּאַרנאכט, ווען אלע קליינע דײַגעס זײַנען אָפּ שוין,
בלויז איר, דער איינציקער, פּון גרויסע דײַגעס איך דערצייל,

און כ'זע אַף איר געזיכט, ווי אין מינוטן שווערע
זי רופט צוהילף דאָס האַרץ, און באַ דעם האַרץ זי פּויל'ט:
די ניטגעדײַגעט־קניטשעלעך ארום דעם מויל —
זיי צײַען אָפּ די צאָרעס־קניטשן אַף דעם שטערן.

1958

ווינטער

די נאכט איז באלויכטן מיט דעכער שניי.
ניטאָ קיין לעוואָנע. די שטערן — פארשאַטן.
און איך — כאַם פארלאָשענעם פענצטער איך שטיי,
באלויכטן מיט שניי, וואָס אף אים כ'האַב געטראָטן.

ווען אַנצינדן וואָלסט אין דעם פענצטער די שניי,
איז גיב נאָר א טראַכט — ס'איז קערני עס צו וויסן:
אַן ערדישע ליכט אין דער נאכט וואָלסט צעניסן,
און איך אין דיין הימלשער ליכט וואָלט אריין...

1959

פֿאַעמע וועגן פרוי'ישע הענט

כ'וואָלט זיי ניט קאָנען אויסטראַכטן,
כ'וואָלט זיי ניט קאָנען אויסטאַקן,
ניט נאָכמאַכן,
ניט אויסמאַלן —
אזעלכע שיינע הענט.

כ'וואָלט זיי ניט קאָנען אויסקלעפּן
מיט אלע, אלע פּישטשעווקעס,
מיט כיינגריבלעך און כיינפּינטלעך,
מיט עלנבוּיגנס רונדיקע,
מיט אַקסל ווייכע, זינדיקע —
די גוטע, גוטע הענט.

כ'וואָלט זיי ניט קאָנען אָפּגיסן, —
ניט בראָנזענע, ניט גיפּסענע,
די הענט מיט פּולע אָדערן,
מיט ווייסע הערעלעך,
מיט דויפּעק, וואָס איז אומרויַק, —
די לעבעדיקע הענט.

איך קאָן זיי אויך ניט אויסמיידן,
פון האַלדז מיינעם ניט אָפּרייסן —
און כ'מוז דערפאר זיי אָפהיטן,
זיי אָפּגילדן, זיי נאָכגעבן,
און, אויב מע דארף, זיי אָפּגעבן
דאָס האַרץ מיינס אין די הענט.

1960

א שפעטע ליבע

כאס־וועכאַליע! כאַליע וועכאם!
אויסשטעכן וועל איך דאָס אויג באַם כאלאָס,
אַפנעמען ס'לאַשן כאַם שעד, באַם פארפירער,
איידער אַ קוס טאָן — זיך אַפקערן פּרײַער.

טאקע דערפאר, ווייל זי איז מיר געפעלן,
ווייל אירע אויגן איך קאָן ניט פארפעלן, —
כ'זעל זיך באשיצן מיט שפאס און מיט האַם,
כאס־וועכאַליע! כאַליע וועכאם!

אלט בין איך פּערציק, און זי איז ערשט אכצן,
שטעל איך א שוימער אוועק באַ מיין הארצן.
דאכט זיך, אראָפּ איז פון הארצן די לאַסט —
כאס־וועכאַליע! כאַליע וועכאם!

1959

דאָס מיידל שפיליעט צו דעם זאָק

שוין נאָענט בא דעם פליאזש, לעם אספאלטירטן וועג,
ווי ס'גייען מאנצבלען אָנגעטאָנענע ארום שפאצירן,
האָט זיך דאָס מיידל אָפגעשטעלט אין הויכער שרעק:
„א זאָק... זיך אָפגעשפיליעט... כ'וועל אים באלד פארלירן...“

און גלייך גענומען צושפיליען דעם זאָק...
די כאווערטע האָט זי פארשטעלט פון פרעמדע אויגן,
און זי — מיט צניעם, וואָס א מיידל נאָר פארמאָגט,
איבער דעם פוס דעם אייגענעם האָט זיך פארבויגן.

ווי זי וואָלט אָפגעדעקט א הייליקייט, צי א געניווע נאָר,
האָט זי געהיים און שעמעוודיק דאָס קלייד עטוואָס פארהויבן
און זיך אליין פארדעקט די אויגן מיט די האָר,
ווי גלייך געשראָקן זיך דאָס אייגן לייב בארויבן.

„מע קוקט, דאכט זיך...“ — געשעפטשעט, און א רעגע בלווי
געפאָרעט זיך באם זאָק סני פלינג, סני אויך באשיידן.
דערנאָך אראָפ פון וועג און אה דעם פליאזש ארויס
און גלייך גענומען זיך אראָפציען דאָס קליידל.

די זאָקן אויסגעטאָן און פון די אקסל שנעל
אראָפגעלאָזט דאָס העמד — געבליבן הויך אינגאנצן.
א קוק געטאָן מיט אומשולד אה דער גרויסער וועלט,
אריין אין יאם — אנטלאָפן פון די מאנצבלען.

1957

נייטערנס און מאנעקענשעס

נייטערנס זײַנען שענער פון מאנעקענשעס.
בא מאנעקענשעס די טאליע — ווי נעמאכט מיט א הובל.
פאר זייער שיינקייט זיי האָבן הונדערט רובל אין קעשענע,
און די נייטערנס פאר זייער ארבעט האָבן נאָר איין רובל.

און דאָך זײַנען נייטערנס שענער פון מאנעקענשעס.
איך זע אין דער שויב, ווי זיי זיצן און ארבעטן —
זיי זיצן פרויזש, זיי זיצן מענטשיש,
אין ווייסע קאָפּטלעך מיט קורצע ארבל.

די צעראטענע מעטערס אָנגעטאָן ווי קרעלן,
די פינגערהוטן בלעכענע ווי גאָלדענע פינגערלעך.
מע זוכט ניט קיין קוינים, מע דארף ניט געפעלן —
און ס'קוקן אין שויב אריין מאנצבלען ווי יונגעלעך.

עס צופט בא דעם הארצן, עס ציט צו דער ווארעמקייט,
צו דער היימעכקייט, צו דער פרויזשקייט, וואָס נארט ניט אָפּ קיינעם,
יעדער פארבייגייער האָט שוין דאָרטן זײַן הארנטע,
זײַן כיינעוודיקע נייטערן, זײַן טויב די שיינע.

די ארבעט — פארענדיקט. מיט בענקשאפט באַלאָדן,
מע קאָן שוין א רוף טאָן, באגלייטן מע קאָן שוין,
נאָר מאנצבלען פארקערעווען אין הויז פון די מאָדעס,
כאָמט זיי ווייסן, אז נייטערנס זײַנען שענער פון מאנעקענשעס...

1965

מיידל, איך האָב דײַך ליב

הונדערט געפארן אַרײַן!
הונדערט געפארן אַרויס!
מורמלט אַ מאַלעך: זײַן!
וואָרנט דער טײוול: אויס!

שרײַ איך אַף בײַדן: שא!
און איך פאַרלאָז די מיט...
ווי פאַר אַ שפּרונג, דאָס געמיט
שעפּטשעט: „בילאַ — גיע בילאַ“...

שטײ איך און שטײ און שטײל אײַן
ס'נאַרישע בלוט, וואָס ברויזט.
הונדערט געפארן אַרײַן!
הונדערט געפארן אַרויס!

איצטער, פאַרביסן די ליפּ,
עפּן איך אױף די טיר,
טו איך אַ שפּאַן צו דיר:
— מיידל, איך האָב דײַך ליב!..

1957

צארטקניט

דער הימל דעקט זיך אָפּ און זעט איצט אויס אזוי,
ווי ער — און גאַרנישט מער — געווען וואָלט יענע צארטקניט,
פון וועלכער ס'איז געמאכט דאָס לניב בא אָט דער פרוי,
וואָס ליגט דאָ לעבן מיר אן אָפּגעדעקטע. שטארקער
פון הימלס אלטן ווייזן איז נאָר דער ווייזן, וואָס זי,
די גוטע, שיינע פרוי, גיסט אָן אין מינע גלידער.

דער הימל דעקט זיך אָפּ — דאָס קומט דער אינדערפרי,
אָ, קער מיר אום די נאכט, אָ, קער מיר אום זי ווידער...

1957

וועגן "יא" און "ניין"

זאגסט מיר, "יא" און זאגסט מיר, "ניין", ווען כ'קום זיך אָנפרעגן, זיך אייצענען,

בידע ווערטער זינגען קלאָר מיר — "ניין" און "יא".
אין מיין הארץ זיי קלינגען הויך און שטרענג און רייזנדיק,
ווי עם קלינגען אה א שליטוועגס, "ניא" און "וויא".

"ניין!" — זיך איינהאלטן, נאָר זיך ניט אָפּשטעלן,
ניט אה דעם הארץ שטעלן, נאָר אה דעם קאָפּ שטעלן...
"יא!" — דאָס הארץ איז בילעכער,
נאָר דער קאָפּ איז אויבעט ניט קיין שפילעכל...

ווייס איך שוין פון "ניין" און "יא" דעם מיין,
ווייס איך ניט, צי מעג איך יא, צי כ'טאָר ניט — ניין.
ווייס איך ניט, צי איינגעשטעלט עם האָט זיך שוין א שליטוועגס
פאר דעם "יא",
ווייס איך נאָר, אז אלעמאָל דו טרניבסט מיך אונטער, "וויא!"

1958

די מאמע וויל ניט פאָרן אפן מארק

וואָס ענטפערן מיין קינד,
ווען ס'פרעגט זיך אָן, וויאזוי מע „קויפט“ א קינד?
פארענטפערן זיך וויאזוי פאר מינע אומשולדיקע און געהיימע זינד,
וואָס שווימען דאָך ארום, ווי בוימל אפן וואסער?
ווען כ'ווייס, אז ס'איז שוין צייט — כ'וואָלט זיך אליין געמאסערט.

— מיין קינד, דו ווילסט א ברודערל? איז טו א בעט די מאמע שטארק...
די מאמע לאכט.
די מאמע וויל ניט פאָרן אפן מארק...

1958

א שלעכטער געדאנק

הינטעלע, ביז הינטעלע,
בנים מיר אָפּ א שלעכטן געדאנק,
טו זיך א וואָרף אָפּ מיר פון הינטן-ארום
און מיט די ציין דעם שיגאַען דערלאנג,
ווייל א ווייב איז זי שוין,
א מאמע מיט ווינדעלעך —
אָפּ א פרעמדן פעלד א זאנג.
הינטעלע, ביז הינטעלע,
בנים מיר אָפּ דעם שלעכטן געדאנק.

1966

צעשיידונג

אומגעריכט, ווי א הירש אה א קרנע,
דיין געשטאלט איז דערשינען פאר מיר.
כ'האָב דערזען
די קרנע פּרנער
און דערנאָך
דערזען דעם הירש...

שוויים איך, שוויים איך, שוויים איך אָן אָטעם —
דיך אראָפּכאָפּן פּונעם אַניו,
און ווען זײַן וועסט אין שיפל אָט דעם,
וועל איך אָנזאָגן דיר די נײַם:
אז מיר זײַנען געראַטעוועט ביידע,
ווייל מיר קאָנען זיך שוין צעשיידן.

1960

צו א פרוי

דו דארפסט מיך עפעס פרעגן?

אין יעדער פראגע דינער כ'טו א פאל אראָפּ, ווי אין א טהאָם.
זיך אָנגעכאפט אין עפעס,

הענג איך,

ווייס ניט וואָס צו טאָן

און פרונו דייך אינאיינער, אז ס'איז מיין פאלן גאר פונדיגעטוועגן, —
דו זאָלסט מיך מער ניט פרעגן...

דו דארפסט מיר עפעס זאָגן?

אין דינע אויגן, ווי אין אומעטריטשקעלעך, איך קוק אריין,
בא זייער ברעג וועל איך שוין עפשער קיינמאל מער ניט זיין,
און זיי אליין וועלן שוין מער אזא מין שטראַף אין זיך ניט טראָגן.
דו ווילסט מיר גאָרניט זאָגן.

1966

איך ווארט אף דיר

בא אלעמען עם ליגט שוין דער מאצלעך אף דער צונג,
נאָר איך —
איך ווארט אף דיר, ווי אף דעם דריטן קלונג...

דערנאָכדעם, אז איך זיך אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ,
ארוּמגעלייגט מיט פעק אין אויסגעבעטן וואָגן, —
דאן ווארף איך אף דעם שלאך דיין פינגערל אראָפּ,
זאָלסט האָבן וואָס צו אופהייבן, אויב גיין וועסט מיך דעריאָגן.

געקומען אפן אָרט, געריכט זיך אף א נעם.
נאָר ניט געווען. דו ביסט אויך אין מיין נייער נעסט...

1960

אייפער

אך, ווי דער טיגער היט עס אָפּ זײַן וואַלד! —
אפילע פילעניצעס לאָזט ער דאָרט ניט קלײַבן.
פארקלאמערט אין דער טײַגע מיט געוואַלד,
דעם מענטש ער פרוווט צוריק פון דאָרט פארטרײַבן.
כאַטש איך אליין אים שיק א קויל אין קאַפּ,
דאָך נעם איך זיך א מאַס פון אים אראָפּ!
מיט פולן קויל פון שפרונג א פרעמדן איך באפאל,
און אָדער איך, אָדער דער פרעמדער וועלן טויט דאָ בלײַבן.
די ליבע מײַנע היט איך, ווי דער טיגער היט דעם וואַלד, —
אין שאַטן זאָל א זײַטיקער קיין פילעניצעס ניט קלײַבן...

1958

ווענערע

דער באַכער באַם ראַדאר, דער שעמעוודיקער יאט,
געשיקט האָט אַ סיגנאַל פֿון דר'ערד — אזש צו ווענערע:
— אַ, רוף זיך דאָרטן אָפּ!.. אַ, ענטפער מיר!.. איך ווארט...
אוועק א טאָג, און צוויי,
און וואָכן גייען שווערע...

אהינצו קילאַמעטערס — פּופציק מיליאָן.
לעם באַכער זיצט און שווינגט זיין כאווערטע, וואָס נעכט
ער האָט זיך איר דערקלערט אין ליבע,
און, פארטאָן,
זי ענטפערט ניט, זי קאָן ניט צוקלניבן קיין ווערטער...
אוועק א טאָג, און צוויי,

און וואָכן גייען שווערע.
דאָס ערדיש מיידל שווינגט... ווענערע שווינגט אין רוים...
און פּלוצעם האָט פֿון דאָרט, פֿון הימל, פֿון ווענערען
אַן ענטפער צום ראַדאר דערטראָגן זיך קוויטקוים.

דער באַכער האָט פּאַרשטעלט דאָס פּאַנעם אזש פֿון פֿרידן,
אַן איבערמענטשלעך גליק — געמאַכט קימאַט אים ווילד:
„די געטלעכע... זי הערט... זי רופט זיך אָפּ... זי פּילט...“
און שפעטער דעם מעהאלעך צו זיין ערדיש מיידל
אַ מעסט געטאָן —

און גלייך דערפילט אין הארץ א קעלט:
ווי אומדערנרייבלעך ווייט עס איז דעם מיידלס וועלט!

מאַרגנשטערן

ווענערע האָט ניט קיין באַגלייטער —
א בסולע נאָך, צי אן אלמאַנע?
איז לאָמיר אופהייבן א לייטער
און אָפּטראָגן איר א לעוואָנע.

ווענערע איז פון אונדז באהאַלטן,
מיט נעפלען צוגעדעקט דאָס פאַנעם,
זי איז נאָך יונג, צי שוין אן אלטע?
א בסולע נאָך, צי אן אלמאַנע?

איך גיי ארום אין איינע זאָרגן,
איך הער ניט אוף פון איר צו קלערן,
ווייל זי איז שטארק פון מיר פארבאָרגן
און ווייל מע רופט זי מאַרגנשטערן.

ווענערע דארף שוין א באַגלייטער,
אליין זי לאָזן — א סאַקאַנע,
איז לאָמיר אופהייבן א לייטער
און איר דערלאנגען א לעוואָנע.

1966

לידער, אָנגעשריבענע ניט אין דער היים

באם אראָפּשטייגן אין ניו-יאָרק

אין פינפטן אָקטאָבן דאָס איז זיך רירט.
דאָך שטעלט זיך אין דאָס שליטוועגס דאָס געהעריקע.
כאָטש ס'האָט קאָלומב געעפנט שוין אמעריקע,
איך עפן און זי נאָכאמאָל —
פאר זיך.

אין הימל — איבער הימלקראצערס — קרייזט
מיין שיה ארום דעם טראָן פון בוירע-אוילעם.
און אָט איז שוין די ערד.

עס וועט דאָס איז
זיך רירן אויך אפּ אונדזער ערד דער ווילער.

שטאָקהאָלט — ניו-יאָרק, 1963

מיט וואָס פאַרגלייכן דעם בראָדוויי

ס'איז גאָרניט נייטיק דאָפּקע מיטן שנין מיט ליכט.
אַט איז, לעמאַש, דער בראָדוויי מיט שנין באַצירט.
די שנין דאָ אָנעמען פאַר ליכט איז ניט קיין כיוון,
בראָדוויי איז דען א נאָם? בראָדוויי איז, אויב איר ווילט, א בריוו,
וואָס איז מיט בלענדיק-בלינדער שנין
געשריבן

און געכאסמעט
און געשטעמפלט.

איך שטיי
אף דעם בראָדוויי,
ווי אף א הערעלע פון אן עלעקטריש לעמפל.
די שנין
שלאַגט אין דער נאָז,
קלאַפט אין די אויערן.
זי גיסט זיך אויס, ווי וואסער פון א גלאָז,
זי רייכערט זיך אונטער די סטרעכעס פון די מויערן.
אַט איז זי געל,
אַט איז זי רויט,
אַט איז זי גרין...

אויב ס'איז ניריאָרק א טונקלע קווייט,
איז דער בראָדוויי א געלע בין,

אויב ס'איז ניויאָרק א גרויע וואנט,
איז דער בראָדוויי אפּ איר א גאַלדן העזל.

בראָדוויי דערמאָנט מיר אין א לעבעדיקן וועזן
מיט גערוון

און מיט געגל

און מיט ציין.

וואָס ליכטיקער זיין וואָרט,

אלץ פינצטערער דער מיין.

וואָס פריילעכער דער טאנץ,

אלץ מידער איז דער טענצער.

זאָל אייך ניט קימערן בראָדוויי...

ניט מער, פארהענגט אים, ווי א פענצטער.

די שיין א ביסל דרייט אריין. און זעצט זיך צו. ס'איז נאכט.

שוין צייט צו רוען.

און האָט ניט מוירע, אז ניויאָרק וועט אָן דעם צירונג פון בראָדוויי

פארבלייבן קרוע־בלוע.

ניו־יאָרק, 1963

איז א העליקאפטער איבערן אינדזל עליס איילאנד

דאָס טרערן־אינדזל עליס איילאנד האָט באַגאַסן זיך מיט טרערן.
די פּרײַהײַט־סטאַטוע האָט שיר איר פּאַקל נײַט אַרויסגעלאָזט פֿון האַנט.
געקוקט אָף מיר און שטיל געשטאַמלט: „זע, כ'מעג שווערן —
א ייִד פֿון רוסלאַנד... און מאַשמאַעס — נײַט קײַן עמיגראַנט...”

אַראָפּגעבױגן זיך פֿון העליקאָפּטער, כ'האַב א קלאַפּ געמאַן אין
אַקסל עליס איילאנד,
געזוכט און נײַט געפֿונען קעסלגאַרדן, דעם באַרימטן קאַראַנטײַן.
פֿונקט ווי א וואַלקן, הענגט נאָך אַיצט אַיבער אַמעריקע די
בענקשאַפּט און דער עלנט
פֿון מײַנע זײַדעס, וועלכע זײַנען פֿרום־פּאַרנאָלייבט אוועק אַהײַן.

דער העליקאָפּטער האָט געטאַפּט א דאָך אין עליס איילאנד אָף
זיך צוועצן א ווײַלע,
און אײַך בײַן גרײַט געווען זיך מעלדן — שױן אן אױרעך אָף דער ערד,
נאָר דער פּילאָט האָט זיך געכאַפּט, אַז ס'איז שױן שפּעט, מע דאַרף
זיך אַײַלן, —
ווײַזט אױס, אַז דורכגײן עליס איילאנד איז מיר נײַט געווען כאַשערט...
נײַ־אַרְג, 1963

מענטשן פון געטאָ

אָף אַ נאָם אַ ייִדישער —
ייִדן, ייִדן.

ייִדן באַ דער זײַט, און ייִדן אינדערמיטן.
פרעג איך זײַ: „עך בײַט אַך, זײַנט איר עס די מעכטיקע
נאָרד־אמעריקע?“
ענטפערן זײַ: כאַלילע! מענטשן פון געטאָ...
זע איך אין אַ געסל נאָר דאָמיניקאנער,
פרעג איך זײַ: „איר זײַנט עס די נאָרד־אמעריקאנער?“
ענטפערן זײַ: כאַלילע! מענטשן פון געטאָ...
קום איך צו דעם נעגער, און איך טו פארלאנגען —
„סײַ מיין דײַאר, טעל מיין:
אַר יו מיסטער יאַנקי?“¹
זאָגט ער, אַז אַ נעגער איז אַ מענטש פון געטאָ.
בלאָנדזשע איך און בלאָנדזשע אין די געטאָס אַלע,
כ׳ווער אין זײַ פאַרלאָרן, ווער אין זײַ פאַרפאַלן.
דאָרטן איך געפֿיין, ווען כ׳זוך אַמעריקאנער, —
געטאָ־איטאַליענער, געטאָ־מעקסיקאנער.

¹ הער אויס, מיין טײַערער, זאָג מיר: דאָס ביסטו דער פעטער סעם
(ענגליש).

נעם איך בא זיי בעטן,
פרווי איך בא זיי פוי'לן:
נייט אוועק פון געטאָ,
פון די געטאָ-גרוילן!

איך — לעם סלוטש דער שלוימע,
איך — לעם דניעפ דער מוישע —
האָב צעבראָכן צוימען
פון דעם טכום-האמוישעוו.

אָט אזוי איך בלאַנדזשע אין די געטאָס אלע,
כ'ווער אין זיי פארלאָרן, ווער אין זיי פארפאלן.
טרעפט אמאָל: א געטאָ מיט האמוינים פול ווערט,
און עס דוכט זיך אויס מיר, אז עס שמעקט מיט פולווער...

טשיקאגאָ, 1963

עמפייר סטעיט בילדינג

איך בייג זיך אראָפּ פון וואַלקנקראצער
איבער דער הויכער פּאַרענטש...

ניו־יאָרק, ביסט די פּרוכט פון קאָאָפּעראציע
צווישן נאטור און מענטש.
קעדיי איך זאָל זען דינע אלע שויבן
און הערן דיין גאנצן ראש, —
דו האָסט מיך מיט גוורע אופגעהויבן
אף הונדערט צוויי עטאזש.

פאר דעם נאָר אליין, פאר אזא מין קויעך,
פאר אזא מין דראנג —
איך בייג זיך אָן, ניו־יאָרק, צו דיין אויער
און זאָג א דאנק.

ניו־יאָרק, 1963

גאנגסטערס

עס איז, כלעבן, שטארק ציטאווע,
וויאזוי עס איז געשען:
אויסגעגאן כ'בין גאנץ משיקאגא
און קיין גאנגסטערס ניט געזען.

ווען צוריק איך בין געקומען
אין דעם האמילטאן-האָטעל
און דעם שליסל אָפּגענומען
פון מיין „נומער“ נומער צען,

און געוואָלט ארניין אין צימער,
דאָרט, וווּ איך אליין שטיי און,
האָט מיר, ווייניקסטנס, געקימערט,
וואָס אין צימער ברענט די שיין

און צוויי מאנספארשוונען פרעמדע
טרייסלען מינע זאכן אויס —
ניט די הויזן, ניט די העמדלעך,
די פאפירן מינע בלוזן.

האָב איך ניט געפרעגט קיין פראגן,
ווייל ס'איז גאָרנישט ניט געשען:
אויסגעגאן כ'בין גאנץ משיקאגא
און קיין גאנגסטערס ניט געזען...

משיקאגא, 1963

וויליאמסבורג

אף יענער זײַט ברוקלינער בריק — א ווױנדער! —
הייבט אָן זיך דער אכצנטער יאָרהונדערט.

לעם בריק האָט מאנהעטען זיך אָפגעשטעלט, פונקט ווי
אן אווטאָמאָביל מיט באלויכטענע פארעם.
אף יענער זײַט בריק שטייען געסעלעך טונקלע
פון וויליאמסבורג — אין א געהייליקטער אכדעם.

אדויני מעלעך, סאטמארער רעבע,
דער ניער וועלט זײַ מויכל, זײַ מויכל,
פארגיב איר די זינד און שענק איר דאָס לעבן,
און זאָל זי דאָרט שטיין,
מיט בליצן באלויכטן.

עס לויפן צונויף זיך די ווייסע זאָקן,
עס קלײַבן זיך אוף די קאפאָטעס איניינעם.
זיי קוקן זיך צו צו מיין הוילעך דערשראָקן,
און איך אף זיי קוק מיט כידעש מיט ריינעם.

בא מיר אין דער היים וועט מען טײַנען; ס'א ליגן,
אזוינס קאָן מען זען אין מוזיי בלויז ליגן...

נירײַאָרק, 1963

א דערמאָנונג

אוי, אייבי, א רועך אין דיין טאטנס טאטן אריין —
ווי קומט עס, דו זאָלסט פארגעסן, וויאזוי מע פלעגט מאכן אין
בערשאד וויין?

צוויי בערעקעס אין א סלוי און מעלעץ א האלבע גלאָז,
און טרינק געזונטערהייט. פארגעס ניט פארקוועטשן די נאָז.

אוי, אייבי, פארשטאָפּטער מויעך, האַלטסט א פאבריקע מיט א קאָנטאָר
און בראַקסט דערצו נאָך ענגליש, אף מינע סאָנים אזא יאָר —
איז ווי קומט עס, דו זאָלסט ניט קענען אויסברײַען, וויאזוי מע
פלעגט מאכן אין בערשאד כריין?

מיט טרערן פלעגט מען באנעצן דעם אייגענעם קריץ פון די ציין
און ארויסלאָזן פון דעם מויל אזויפיל קלאַעם מיט איין דעך,
אז דעם נאָגיד מיטן אוריאדניק איינינעם איז פון דעם געוואָרן שלעכט.

אוי, אייבי, מיין קאַרעו, איך האָב פון דיר ווארעמס און קאלטס.
צי געדענקסטו, וויאזוי מע פלעגט עסן אין בערשאד פירעשקעס מיט
גענדזענער שמאלץ?

אריינגעשמעקט האָט מען, אָנשטאָט טאבעק, א פּושקעלע מעל א גאַנצם,
און דערנאָכדעם, בימכילע, א פּאַטש געטאָן אין הינטן א פעטער גאַנדו.

פּרעגסט, פּאַרוואָס איך געדענק עס?
זאָג איך דיר קורץ־געפּאַסט:
איך טו זיך אין דעם דערמאָנען, זינט כ'בין בא דיר צוגאַסט.

קליוולענד, 1963

יונגע ווייבלעך

אין ניר-יאָרק
קענען יונגע ווייבלעך שיסן.
יונגע ווייבלעך
האַבן וואָס צו שיצן.
נעכטן האָט מען אַר דער פינפטער אוועניו
די מיסים בעל
פאָרגוואַלדיקט
(אזוינס האָט זי פאַר אירע זעקס און אכציק יאָר
נאָך קיינמאָל ניט געהאַט).
די געפאַר איז אין ניר-יאָרק
פאַר יונגע ווייבלעך
גוואַלדיק.
אַנטאָן צאַרעס קאָן אַ קלערק,
און אַ שאַפער,
און אַ סאַלדאַט.
איז אמעריקע קענען יונגע ווייבלעך שיסן.
יונגע ווייבלעך
האַבן וואָס צו שיצן.

ניר-יאָרק, 1963

זאג מיר א ביסעלע מוסער

זאג מיר א ביסעלע מוסער.
שטעל מיר ארויס פאר א מוסטער
דינע ראבאָנים, דאָיאָנים, דארשאַנים, כאַזאַנים, באַדכאַנים,
שאַדכאַנים, דאַלפאַנים, באַטלאַנים...

לערן מיר שׂעצן די אָוועס,
זע, כ'זאָל ניט לעבן אין טאָעס,
זע, כ'זאָל א יוד זיין,
פונקט ווי אין איסט־סייד, פונקט ווי אין איסט־סייד:

מאָזעס איז שוין, און מווישע — אלט־פרענקיש.
דראַשעס אין קלויז זאָנט איר אף ענגליש.
דינע ראבאָים מאַכן ביזנעס,
דינע צאָדיקים — אין פאַלשקייט פאַריזנעט.

לערן מיר, לערן מיר סייכל.
פיר מיר אַרײַן אין דיין הייכל,
ווייז מיר, ווי ניט אין א שפּאַס
שפּילט אין דיין טעמפל דער דושאַז.

זאג מיר א ביסעלע מוסער.
שטעל מיר ארויס פאר א מוסטער
דינע ראבאָנים, דאָיאָנים, דארשאַנים, כאַזאַנים, באַדכאַנים,
שאַדכאַנים, דאַלפאַנים, באַטלאַנים...

טאָן־פּראָנציסטקאָ, 1963

וועסט פארשטיין

די ליד איז אונטערגעהערט אין לאַט־אנדזשעלעסער פּי־ש־פּאַרט,
פּרײַ איבערגעזעצט פּון ענגליש

דער יאם איז גרויס, דאָס שיפל קליין.
איך בין אליין, איך בין אליין.
איך בין אליין, דער ברעג איז שיין.
די זון, זי האלט דאָרט כאַם פּאַרגיין.
איך ווייס ניט, מיט אוואָסער מיין
געבראכט אין שיפל מ'האַט א שטיין.

וואָס שטיין, ווער שטיין? צו וואָס א שטיין?
דו ווארט נאָר צו, וועסט אלץ פארשטיין.
די דעק פון יאם איז נאָנט און ריין,
נאָר שווער עס איז צו איר דערגיין.

לאַט־אנדזשעלעט, 1963

איך א וועלדל לעם וואשינגטאָן

פון וואשינגטאָן — ארויס
אויסער דער שטאָט שוין,
אינמיטן פון אמעריקעס פייזאזש,
געפין איך לעם א צעדערבוים א שאַטן
און שטעל מיר פאָר, אז כ'בין אין טינגע אזש.

א זשוקל כ'טו א כאפ, אין האנט פארקלעם עס.
דאָס זשוקל — ווי אין רוסלאנד ערדיש־פראָסט.
אמעריקע דערפילט כ'האָב אף אן עמעס,
ווען צוגעזעצט איך האָב זיך אף איר גראָז.

וואשינגטאָן, 1963

צוגאסט בא שאלעם-אלייכעמען

פאני שאלעם-אלייכעם, א ברייטן שאלעם-אלייכעם איך אין ניריאָרק
(אייגנטלעך, ניט אין ניריאָרק, נאָר הינטער ניריאָרק,
אפן בעסוילעם „קארמל“).
איך וויל בא איך בעטן, פאני שאלעם-אלייכעם, אף באָרג
א ביסל ביטאַכן —
אמעריקאניזירטן, קאָרגן.

דערום זיינט איר דאָך בא יודן א הומאַריסט,
אז באָרגן א שמיכל מע זאָל בא איך קענען
אפילע אף א בעסוילעם.
דאָס ביסל ביטאַכן צעגעבן איך וועל אומזיסט
דעם היגן אוילעם.

כ'וועל זאָגן:
אמעריקע, מיט שאלעם-אלייכעמען ביסט שוין פון לאנג פארקנאסט,
איז נעם

נאָך זיין טויט
דאָס דראָשעגעשאנק — דעם ביטאַכן,
און האָדי!

פאני שאלעם-אלייכעם, דאָס איז נעווען אינער מילדער שפאס —
קומען שטארבן אין קאנטן אָט די.
איך ווייס, וויאזוי ס'האָט פארטראָגן איך אזש אהער:

אין דעם אלטן פארשליימיקטן וואלד
מ'האָט געהאקט דאן דעם בוים,
און אויך איר אונטער האק —
ווי א שפענדל.

איר ליגט אף דעם „קארמל“ —
פון אייערע יידן וואָלינער ניט אָפגעצוימט,
א סוואַרע, זיין אייביקע רו
האָט אפילע געפונען דאָ
מענאכעם-מענדל...

די שיפסקארטע אייערע,
זי איז געווען א מוידאָע, אז ס'דויערט דער בלוטיקער שפאס.
אזוי צי אזוי, נאָר געווען איז זי אויך
אן אריינגאנגס-שיין
סיי אף בראַנקס, סיי אף „קארמל“, כ'מעג שווערן.
פאני שאַלעם-אלייכעם, איר אליין האָט דאָס וואָרט דאָך פארפאסט:
לאכן דורך טרערן.

געווען בין איך היינט אין „אייערע“ היימען — אין בראַנקס, אף
קעליסטריט,
אין הארלעם, אף לענאָקס — אויך דאָרט כ'בין געווען א רעגע.
איבער בראַנקס האָט געפירט מיך אף אייערע טריט א יוד,
איבער הארלעם — א נעגער.

פון דאָרט כ'בין געפאָרן קיין וויליאמסבורג, אזוי ווי איר — אף א
„פאָרד“-קאדילאק,
דאָס „פאָרדל“ — ווי א פערדל, לעהאוודל...
(אויב ס'איז עמעס, וויליאמסבורג, אז דו ביסט די קאסרילעווקע
באם פאָטאָמאק,

¹ שאַלעם-אלייכעם האָט אין ניו-יאָרק געווינט צוערשט אף 110 לענאָקס אוועניו,
הארלעם, שפעטער אף 968 קעליסטריט, בראַנקס.

האָב איך דיך ליב — אַני לאוו יו...
נאָר זײַ זיך מאַטרויעך
און גײ שוין וואָס גיכער פאַרבײַ,
און ס'זעט אויך ניט שאַטן, אויב וועסט אונדז אן אייגענעם
שאַלעם-אַלייכעם געבן).
פּאַני שאַלעם-אַלייכעם, ווי מײַנט איר — די טעמע קאַסרילעווקע,
זי איז נאָך נײַ?
פּאַני שאַלעם-אַלייכעם,
ניו-יאָרק דאַרף אַ שאַלעם-אַלייכעם אזוי ווי דאָס לעבן.

און איך —
מיטאַמאָל כ'האָב צעטרוימט זיך אַף דעם „קאַרמל“
בעסוילעם, איינער:
צוריקוועגס אהיים וואָלט איך מיטגענומען
אַף דער שטילער פּאָלטאוושטשינע
אין דאָן כ'וואָלט ניט מוזן
שפּאַלטן דעם יאָם,
קעדיי זען זיך מיט אַינר,
טאַטע,
און איר
וואָלט צוריק
געוואָרן די ערד,
וואָס געקומען פון דאָרט זײַנט איר טאַקע.

לאָט-אַנדזשעלעט, 1963

לאז מיד צורר

מע טומלט אין ניריאָרק ארום יידן.
ווער טומלט עם? וואָס טומלט מען?
האַ? וואָס?
יידן זינגען ניט קיין מעציע,
נאָר אויך ניט אבי־וואָס.
פארשידענע יידן
זינגען פארשידן.
פארשידן דאָס לעבן,
אפילע די נאָז.
ווער עם איז מיטן טומל צופרידן, —
בא מיר רופט דער טומל ארויס
פארדראָס.

איך זאָג א ווילד־פרעמדן:

יא, כ'בין א ייד. דו וויסט דאָך גוט, אז אפ
שיקרע אַרניעס האָבן שווארצמיעניקעס
איבערגעקרימט מינע רייד, אָבער דו וויסט
דאָך גוט, אז מיין יידישער אלעפביים איז
געווען א שיפר בא אַליעג קאַשעוואָיען; יא,
מע האָט מיד געוואָרפן אין שניטערס, אָבער
דו וויסט דאָך גוט, אז דאָוויד דראַגנסקי

האָט געצונדן שניטערס פון גודעריאנס
טאנקען.

איך בין א יוד. לאָז מיך צורו.

איך זאָג א ווילד־אייגענעם, א קאליע־מאכער:

דו ביסט א יוד? ניין, ביסט ניט קיין יוד.
שעם זיך אין דיין ווייטן האלדז. פאדעסט
ארום מיר אפ פאראדן מיט מענוירעס און
מיט פאקעלן, מיט שויפער־בלאָזן און מיט
צאנקענדיקע ליכט. איך בין א סאָוועטישער
יוד. לאָז מיך צורו.

ניו־יאָרק, 1963

אפן וועג פון אמעריקע קיין אייראפע

דער אעראָפּלאַן אין הימלען גרויסע
טראַנט זיך פּרײַ. קיין ראַכוועס אים ניט פעלט.
ווי איז דאָ דער איבערגאַנג, ראַבוויסי,
צווישן אַינער וועלט און אונדזער וועלט?

אך, ווען אפּ דער ערד איך וואָלט עם וויסן, —
ווי ס'איז גרינג אין אזא טרוים צו זײַן:
ערשט געווען נאָך אין קאפיטאַליזם,
איצטער שיר אין קרעמל ניט ארײַן!

דאָ אָבער, אפּ אָט דער טעריטאָריע,
צווישן די צעשפּרייטע פּליגל צוויי,
איך — א קאָמוניסט, און דו — א טאָרי,
ער — פון א קאטוילישער פּאַרטיי.

מירן דרעמלען ביזן סאַמע לאַנדן,
אפּ א היפשער הייך איבער דער ערד, —
פּראָלעטאַריע און פּאַבריקאַנטן,
פּאַציפּיסטן,
סאַכריים פון געווער.

צווישן אונדז אן אַמפּערניש א הייסע
וועגן דער פּריזור בא יענער פּרוי,

אונטער אונדו שווימט לאנגזאם דורך א קרייסער,
אָנגעשטעלט די רערן אף כאַנאַי.

איינער קוקט אהין און טוט א נענעץ,
און א צווייטן נעמט אזש דורך א קעלט...
אין אַראָפּלאַן גייט דורך א גרענעץ
צווישן אייער וועלט און אונדזער וועלט.

לאָס־אַנדזשעלעס — פּאַריזש, 1963

דערווארעם אינעם שויס דיִינעם שפינאָזען

אמסטערדאם, ווהיין האָסטו אהינגעטאָן שפינאָזען?
אמסטערדאם, איך קום אריין אין דיִינע געסלעך בעכיפאָזן,
איך טראָג אהין דערמאָנונגען, ווי עמער וואסער אין א שאַכנס שטוב,
ווי טאטשקעס ערד, מיט וועלכער מע פארשיט א גרוב.
אמסטערדאם, ווהיין האָסטו אהינגעטאָן שפינאָזען?

איך זאָג דאָך ניט, אז באַרעך האָט געמוזט ניט ערגעץ־ווי, נאָר דאָ זײַן.
איך זאָג, אז באַרעך איז געווען, און כ'ווייל אים דאָ נאָך טרעפן.
איך קלאַפּ אין דיִינע טירן: עפנט, עפנט...
און עמעז טוט שוין ביז א זאָג דאָרט: „סארא האָזע“...
אמסטערדאם, ווהיין האָסטו אהינגעטאָן שפינאָזען?

אמסטערדאם, שפינאָזען, זאָנסטו, האָסטו ניט פארלוירן?
פארליר זשע ניט זײַן מאמען, כאנע־דווירען.
ס'איז מוידערסטראט נאָך נאם פון אירע טרערן,
דעם כירעם רײסן אופ אירע פארדראָסן,
און צײַטן שרייען, אמסטערדאם, זאָלסט הערן:
— אמסטערדאם, דערווארעם אינעם שויס דיִינעם שפינאָזען!..

אחסטערדאם, 1965

האַלענדישער מאַטיוו

מע שטופט אָפּ דעם יאם א טראַט נאָך א טראַט,
זיין טרוקענער דנאָ — סײַ באַרגיק, סײַ טאַלנדיק.
די וועלט האָט באשאפן, פאַרשטייט זיך, גאָט,
נאָר האַלאַנד באשאפן עס האָבן די האַלענדער.

אין שטאָט לעליסטאד איז געזאַלצן די ערד,
פאַרגליווערטע כוואליעס אונדז קומען צו כאַלעס.
אין ווינטמיל מע פאַמפעט דעם יאם אין די נעכט
(די ווינטמילן האָבן געראטעוועט האַלאַנד...)

א ברעקעלע ערד איז אין האַלאַנד א יעש,
א שטויבעלע באָדן — א גרויסע מעצינע.
האַלענדערקעס טריקענען כוואליעס, ווי וועש,
דעם דנאָ פון אן אינגוס מיט גערטנער פאַרצירעווען.

ווי ווינט איך בין איצט פון מיין ראכוועס, ווי ווינט!
ווי ווינט פון מיין לאַנד, וואָס איז ברייט און פאַרשייט.

לעליסטאד, 1965

רעאביליטאציע

אין מאַנטעווידעאָ,
אין דער ווייטער מעדינע,
ווייט פון דער גרוב, וווּ מיין מאמע ליגט,
האַט אף א באַנק,
צווישן יינגלעך גרינע,
ברייט זיך צעלייגט
א פארברעכער פון קריג.

פרעגן די יינגלעך,
ענטפערט דער דייטש
(כ'זיין בא א זייט, און פאר זיך איך פארטייטש...)

אין מאַנטעווידעאָ,
אין דאַרעם־אמעריקע,
רעדט ער פון הייסן,
רעדט פון זשמערינקע,
רעדט פון ליובאר,
רעדט פון די גריבער,
ווייסט ניט, אז איך, וואָס דערוואָרגן האָב אים,
הער איצט זיין שטים.

ס'פרעגן די יינגלעך,
ענטפערט דער דייטש
(כ'זיין בא א זייט און פאר זיך איך פארטייטש...)

די יינגלעך פרעגן:
וואָס טראַכט ער, דער נאָצי,
וועגן רעאָביליטאַציע.

און מיטאַמאָל —

דער נאָצי לאַכט.

— רעאָביליטאַציע... — זאָגט ער צארט.
— וואָס איז אזוינס „רעאָביליטאַציע“? —
ער לאַכט אזוי שטאַרק, אז די אָדערן פֿלאַצן:
— רעאָביליטאַציע...
— רעאָביליטאַציע...
— אָן רעאָביליטאַציע בין איך טרויף...
אף רעאָביליטאַציע קוקט מען פאַרשידן...
אַמאָל כ'האַב געמאַכט פון ייִדן זייה,
כ'זאָל מאַכן צוריק
פון זייה — ייִדן?!

זע איך די יינגלעך.
זע איך דעם דײַטש.
ס'פֿינפט פאר די אויגן אַ בײַטש.

מאָנטעווידעאָ, 1965

ווי א היגער

זעט: אין דער פאמפע: מיך פאלגן
אייערע פערד די פאטלאטע,
ווייל כ'האָב געבראכט פון דער וואַלגע
טרישאפט צו דער לאַפלאטע.

ניין, ניט דער טיך איז דער איסער, —
אלץ איז מיר ליב דאָ און טייער,
פונקט ווי געווען כ'וואַלט א היגער,
פאָשעט — אן אורגווייער.

כ'דריי זיך ארום אין דער פאמפע
מיט די פארברוינטע יונגאטשן,
טו זיך מיט זיי אויך אן אמפער
וועגן אן אייסעק פון נאוטשן.

און אפדערנאכט, שוין פארמאטערט,
זעץ איך זיך צו אין די גראָזן,
טרינק א געוויינלעכע מאטע,
רעד אף א שפאניש א פראָסטן.

¹ פ א מ פ ע — דער סטעפ אין לאטיין־אמעריקע.

ניין, ניט דער טײַך איז דער איקער, —
אלץ איז מיר לײַב דאָ און טײַער,
פונקט ווי געווען כ׳וואָלט אַ היגער,
פּאַשעט — אן אורגווייַער.

חאַטעווידעאָ — פּײַטאָנדן, 1965

בא דער סען

אונטערוועגנס, — ניט אין וואנדער,
נאָר באַם אויסקוקן א וועלט, —
האָב איך היינט מיט אלץ־אנאנדער
בא דער סען זיך אָפגעשטעלט.

אויסגעווען שוין וויפל ערטער
אין אבסטראקטן ייִדיש־לאַנד;
ווי געטאָגט, דאָרט ניט גענעכטיקט,
ניט דערפאָרן צו קיין ראַנד.

ס'טראָגט דער וואָגן שנעל זיך טאקע
(אינינגעשפּאַנט אין אים א הירש!) —
מיטן דיִשעל אין מאָנאָקאָ,
מיט די רעדער אין פּאַרזיש.

ערשט ארויס פון א נעסיע,
בין איך ווידער נאווענאד,
ווערסטן ציען זיך און ציען,
און דער וועג — ער איז ניט גלאַט.

אונטערוועגנס, — ניט אין וואנדער,
נאָר אין אויסקוקן א וועלט, —
האָב איך היינט מיט אלץ־אנאנדער
בא דער סען זיך אָפגעשטעלט.

פּאַרזיש, 1965

איך לעב אין דעם געכטן

איך לעב אין דעם היינטיקן טאָג.
אויך געכטן געלעבט כ'האָב אין געכטיקן היינטיקן טאָג.
און דאָ, מיטאמאָל:
היינט איך לעב אין דעם געכטן! —
אז דאָס איז אַ באַלעם, עס איז באַ מיר רעכט שוין...
פאַרזוש מיך באַגענגט מיט היימישן שניי,
נאָר כ'זע אַף דעם היימישן שניי —
פּאַליציי!
(באַ מיר אין דער הויס איז אַ געכטיקס דאָס וואָרט,
עס הייסט „פּאַליציאַנט“ — ווער ס'איז וואָס-אין-דער-קאָרט).
אַ שטרניק אין פאַרזוש. ס'איז די שטאַט אַף אַ שלאָס.
אַ געכטיקן מיין האָט דאָס וואָרט „באַלעבאָס“.
איך וווינ אין האַטעל דאָ, אַ טיר באַ אַ טיר,
מיט עפעס אַ לעפישעוואטן באַנקיר.
ער רעדט מיט מיר געכטיקע רייד. איך פאַרשטיי,
אז ער איז נאָך דאָ אַף דער וועלט. — טוט מיר וויי.
איך לעב, גאָט צו דאַנקען, אין היינטיקן טאָג.
אויך געכטן געלעבט כ'האָב אין געכטיקן היינטיקן טאָג.
און דאָ, מיטאמאָל:
היינט איך לעב אין דעם געכטן! —
אז דאָס איז אַ באַלעם, עס איז באַ מיר רעכט שוין...
פאַרזוש, 1965

דאָס אלטע פאָריזש

פלאַם דע מאַרע' — „די זומפּן־געגנט“,
אלטע סטאַטועס ליגן שוין נאַזנדיק,
מע טייט זיי פון ראַכמאַנעס וועגן:
עניטאַ נאַזיאַ...

אַמאָליקע פּאַלאַצן — פאַרוקט אין די הויפּן,
מיטן פּאַנעם צו דער גאַס — היינטיקע מויערן.
פון נייעם פּאַריזש די צייטן אַנטלויפן,
דאָס אלטע פּאַריזש וועט אייביק דויערן.

פּאַריזש, 1968

די מאדאָנע אין צוג פאריזש — מארסעל

דעם קינד —

דער גרעסטער צוטרוי.

אָ קינד,

ווי רינד דו ביסט,

ווען ס'לאָזט דיך צו די מוטער

צו אירע שיינע בריסט.

די קאָקאָס־נים ניט וויאנען,

די מילך אין זיי — געשמאק.

ס'פארנייגט זיך מאריאנע

אריבער דיר, זשאן־זשאק.

אן אלטע וויגליד זינגען

זי וועט מיט ליפן־בעז.

עס קלאפן אירע פינגער

אין טאקט פון מארסעליעז.

פאריזש — מארסעל, 1968

איך מעלדע

ס'וואקסט מײן וועלט ארומגענומען
מיט די איבעריקע וועלטן.
איצט איך בין צו דיר געקומען
וועגן מײנע וועלטן מעלדן.

בין איך שוין א שאַק מיט יאָרן
ניט געווען אין קלױז אוואדע,
און מיט דעם איך וועל אצינדער
זיך פאר דיר ניט זײן מיסוואדע.

האָב איך שוין די קינדער מײנע
ניט געטויוולט, ניט געמאלעט,
און א יוד איך בין פארבליבן,
און א מענטש, באגלייך מיט אלע.

האָב איך שוין אזויפיל צײטן
ניט געהאנדלט, ניט געוואנדלט.
וואָס זשע ווילסטו — איך זאָל ווידער
איבערלעבן אָט די שאנדע?

איצט איך בין צו דיר געקומען
וועגן מײנע וועלטן מעלדן:
ס'וואקסט מײן וועלט ארומגענומען
מיט די איבעריקע וועלטן.

ניצע, 1968

א דעסאנט האָט זיך בא אייך ארויסגעזעצט

א דעסאנט האָט זיך בא אייך ארויסגעזעצט, א דעסאנט:
מיטאמאָל — א מענטש מיט עפעס גאָר אן אנדער פארשטאנד!
שטעלט זיך הארטנעקיק אוועק אנטקעגן אים און שרײַט,
אז ער איז געקומען עפעס פון אן אנדער צײַט,
און ער לאָזט דאָ הערן ס'קאָל פון עפעס גאָר אן אנדער לאַנד, —
א דעסאנט האָט זיך בא אייך ארויסגעזעצט, א דעסאנט!

היי, פארקלאפט,

פארקלאפט,

פארקלאפט

זײַנע פארפירערישע רייד,

א געדיכטע נעץ שפרייט אויס וואָס גיכער,

ווען ער גייט.

דרייט זיך אָפּ פון אים, ווען ער שטעקט אויס די האַנט,

ווייל וואָס ער זאָל ניט זאָגן — א דעסאנט בלײַבט א דעסאנט.

אז קיינער זאָל ניט הערן אים,

לייגט זיך אין דער לענג און אין דער ברייט, —

היי, פארקלאפט, פארקלאפט, פארקלאפט זײַנע פארפירערישע רייד!

האָט ניט מוירע, אז די וועלט וועט ריידן וועגן אייער שאַנד, —

א דעסאנט האָט זיך בא אייך ארויסגעזעצט, א דעסאנט!

לאַנדאָן, 1966

אין זיקארן — מאַריס ווינטשעווסקיס א ליד

גענוג שוין, גענוג צו מעסטן
לאַנדאָן אהין און אהער.
...אין ענגלאַנד איז דאָ א שטאָט לעסטער,
אין לאַנדאָן איז דאָ אזא סקווער...

פון יענער זייט לאַנדאָנער נעפל
באווייזן זיך אַוועס פארטראַכט,
ווי גניסטער פון גרויען ווינטשעפל,
וויגהין ס'האַט די נויט זיי געבראַכט.

איך פרעג אין טראַלייבוס א שאַכן,
„ווי שווימען מיר?“ — כ'פרעג אין א שפּאַס.
„מיר שווימען, — ער ענטפּערט, — אין סאַהאַל,
דער זינדיקער לאַנדאָנער נאַס...“

כ'דערמאָן זיך די ליד פון דריי שוועסטער,
פון מאַריס ווינטשעווסקין איך קלער.
...אין ענגלאַנד איז דאָ א שטאָט לעסטער,
אין לאַנדאָן איז דאָ אזא סקווער...

לאַנדאָן, 1966

1 ס א ח א — א ראיאָן אין לאַנדאָן, ווי עס זיינען קאָנצענטרירט נאַכט־לאַקאַלן,
סטריפּטיז־היזער אדג.

די בענקשאפט אהיים לאזט ניט שלאפן

איערן מעסלעם, ארום צוועלעף אזויגער באנאכט,
שטארב איך,
עס איז שוין אריין אין דער טעווע,
אז צוועלעף אזויגער באנאכט נעמט מיך ציען צום שטארבן.
איך לייג זיך אוועק אפן רוקן,
און טו פון זיך אָפּ די געדאנקען,
און בייג איין די פיס אין די קני
(כ'האָב ליב אָט אזוי צו שטארבן),
מיט כיישעק פארמאך איך די אויגן
און שטארב.

עס טרעפט, אז סע לאָזט מיך ניט שטארבן
א הינטל, וואָס בילט בא מיין רו
(געהערט שוין? — א פאָשעטער קעלעוו,
און אָפּשאפן קאָן ער מיין צוועלעפטע שאָ...),
אמאָל אויך א צאָרע,
וואָס איז נאָך אין וועג,
לאָזט ניט שטארבן.
און אָפטער פון אלץ — די בענקשאפט.

דעריקער איז טאקע אצינדער די בענקשאפט,
וואָס לאָזט מיך ניט שטארבן.
כ'בין פינעף מעסלעס נאָכאנאנד
ניט בעקויעך געווען צו שטארבן אין לאַנדאָן,

און נאָך א מעסלעם — אין מאנטשעסמער,
אין בירמינהעם — נאָך א מעסלעם,
און איצטער, אין עדינבורג, ווידער איך קאָן ניט שטארבן.
איך לייג זיך אוועק אפן רוקן,
און טו פון זיך אָפּ די געדאנקען,
און בייג איין די פיס אין די קני,
און מאַך צו די אויגן, —
און שטארב ניט.

די בענקשאפט אהיים לאַזט ניט שלאָפן.

עדינבורג, 1966

א פרעסע-קאנפערענץ אף דער „ידישער גאס“

די „גאס“ איז צו מיר נייגעריק,
מע שטייט קעפֿ-אף-קעפֿ:
„זעט, ער האָט קיין דיגעס ניט!“
„כּני געלעבט“...
אָדער, פארקערט, ראכמאַנעסלעך,
אינגעוויקלט אין א יידישער בלאט,
טראַגט מען, ווי שאלעכמאַנעסן,
פון „צאד“ צו „צאד“:
דער טויבן-צאד צום שפּאַרבער-צאד,
דער „לינקער“ צאד צום רעכטן צאד,
דער גערעכטער צאד צום שלעכטן צאד —
פון „צאד“ צו „צאד“!

אין אַנגעלאָף, אין ברומגעוואָרף
מע טוט א פרעג מיך:
— זאָג דיין וואָרט.
וואָס מאכסטו פאר א לעבן דאָרט,
ווי לעכסטו דאָרטן, אף אן אָרט?..

ענטפער איך:
— אויסגעטאָן זיך פון דעם גאַלעס

און ארײַן אין לעבנס מיט,
טראָג איך ליכט אין מינע פּאַלעס
און געוויכטער אין די טרויט.
פון די קאַסעס —
ביזן קאַסמאַס,
פון די פּלוגן —
ביז די פּלוגן,
אַט אזוי מיין גאַנצער דאָר,
וועגן דעם — צו איך מיין וואָרט...

לויפן אָן „געוועזענע“,
„ליטישע“ און „מעסיקע“,
זיי זינגען צופיל שלאכעריק:
צו ריידן מיט א געדאַנק:
— איר לעבט דערווייַל נאָך, כאווערלע?
— מע לעבט. און איר?
— א דאַנק...

זאָג איך צו זיי:
— מיר זינגען געזונט־מאָווער,
מיר זיצן בא קילע ברעגן,
מיר קוקן אף אייך, ווי אף אַוואַר,
מיר האָבן אייך וואָס צו פרעגן! —
אַט אזוי מיין גאַנצער דאָר,
וועגן דעם — צו איך מיין וואָרט...

גיבן זיך א שאַט ארײַן
די שאַדן־לייט, די שלעגער.
א מעהומע... וואָס וועט זיין?
זידלערני, — צי ערגער?
זיי נעמען שמעלן קלאַצקאַשעס,
און גיסן אויס פּאַמויניצעס,
און וואַרפן מיט די פּויסטן אויך,
און שפּילן אָפּ קאַדאַכעסן.

זאָג איך צו זיי:
— כ'האַב־פאַר־אַינ־קײן־מוירע־ניט!

— — — — —
— — — — —
עס האָט די גאס זיך אינגערערט,
אז זי אליין אין יוישער לעבט...
וואָס איז זי אזוי נײַגעריק?
וואָס שטייט זי קעפֿ־אָפֿ־קעפֿ?..

לאָנדאָן, 1966

מיט מארק שאגאלן אין שטעטל סען-פּאָל דע וואנס

1. באם מיטללענדישן יאם

א סוואַרע, דאָס אָרט איז מיר קענטלעך,
געקומען אהער כ'בין ניט סטאם.
אינמיטן א יאם מיט לענדער
ליגט דער מיטללענדישער יאם.

באם ברעג פון אן אנדער מעדינע
עס פאלט אריין אזוי ריך
אין יאם האטיכוין — די דווינע,
מארק שאגאלס טיך.

און פונקט ווי דער ברעג וואָלט געהיט עפעס
אזוינס, וואָס פארטרויט אים מע האָט, —
באהאלט ער אין אַלפֿן־בערג וויטעבסק,
מארק שאגאלס שטאָט.

איך דארף זיין שטארקער פון אייזן
ניט אויסצונוצן דעם שאנס —
אוועקטראָגן אזש קיין רייסן
דאָס שטעטל סען-פּאָל דע וואנס;

אין פרעמדע בערג א פארוויקלטן,
ברענגען שטיל, ווי געהיים,
אזוי ווי א קינד צום ווייגל,
מארק שאגאלן אהיים.

2. די בערעזע

אין סאָד בא מארק שאגאלן פעלט
א הורבע שניי,
א פראָסט,
א פרישע קעלט...

באם פלאנצן ביימער אף דער הארטער רויערד
איז וויפל וועסנעם שוין אין סאָד פארטאָן
אליין די באלעבאָסטע וואלענטיגע:
(סע שפאסט שאגאל: די פלאנצן פאָלגן דאָך א יעפאסטויער...),
און טאקע — אלע ביימער,
אויסער דער בערעזע,
צוויטען שוין און גרינען,

בלויז די בערעזע נעמט זיך דאָ ניט אָן,
מיט יעדער וועסנע פלאנצט מען זי באנייט א קאָן.

ס'האָט וואלענטיגע שוין די ערד צעדרויבלט ארום ביימל
און אָנגעפויעט עס, פארשטעלט פון ווינט,
געזאָגט: „ראסטי, ראָדנאיא“ אזוי הימיש, —
קאָן דוכטן, אז ס'וועט זיין שוין גוט אצינד:
דאָס באסיעכידקעלע אין סאָד בא וואלענטיגען,
דאָס בלאָנדע ביימעלע אליאָנושקא — עס וועט
אימירצעשעם א מאַקעם דאָ געפינען,
און האָבן וועט עס זאפטן אויך צו זעט...
גיט דורך א וואָך, און די בערעזקע צאנקט.
איר קאָרע — געל,

¹ וואלענטיגע — מארק שאגאלס פרוי.

דאָס שטענגל — קראַנק,
 די צווייגלעך טונקעלע, פארטריקנטע זיך ברעכן.
 און ס'זאָגט שאַנאַל צו וואַלענטינען: „דו באַרעכן —
 אונטער דער הויט עס האָבן אויך בערעזעס א פּיגמענט,
 און וווּ זיי זאָלן וואַסן, איז געווענדט
 אין זייער ביימערשן כאַראַקטער.
 דער וואַרצל באַם בערעזקעלע —
 ווייזט אויס, פון דער פּאַנאָדע דאָ ער באַקומט.
 און הערסטו, ס'איז די זאך אין דעם,
 וואָס אין דעם סאָד אין אונדזערן עס פעלט
 א הורבע שניי,
 א פּראָסט,
 א פּרישע קעלט..."

3. אַ ראַמאַנטישע געשיכטע,
 דער ציילט פון מאַרק שאַנאַלן

אין אכצנטן יאָר אין האַרבן
 עס האָט ניט געפעלט קיין סאך,
 כ'זאָל ווערן פון אלע פאַרבן
 אין רוסלאַנד דער קאַמיסאַר.

געהאַט א מאַנדאַט כ'האַב טאַקע
 פון לונאַטשאַרסקין אליין
 (מיין קראַנקער, אַרעמער טאַטע
 פון פּרייד צי פון שרעק האָט געוויינט...).

„אַף אָנפירן, — איז געמאָלדן אין יענעם מאַנדאַט, — מיט די
 וויטעבסקער פּרייע מאַלער באַשטימט מען דעם כאַווער שאַנאַל..."

אין אָנהייב א רוף א שאַרפן
 געדרוקט אין דער שטאַטישער בלאַט:
 „וויטעבסקער קינסטלער! מיר דאַרפן
 האָבן אַצינד דעם פּלאַקאַט!"

וויטעבסקער קינסטלער! אָקטאָבער
 ווערט אלט שוין א קיילעכיק יאָר,
 ער דארף ניט די פארב פון לאַרבער,
 קיין שווארצע אויך ניט, און נאָר.
 אָקטאָבער וויל פארבן בונטע —
 די רויטע פּרײַער פאר אליץ,
 די ברוינע פארב די געזונטע,
 די פארב פון ברויט מיט זאליץ.
 לעמאנעשעם אויך די בלויע:
 אָן הימלען עס איז ניטאָ
 ניט קיין פרייך, ניט קיין טרויער,
 ניט קיין טויב, ניט קיין קראָ.
 אין הימל, אף די פלאקאטן,
 מאַלט דעם מענטשן, אזוי ווי ער פליט.
 איבער דעכער מיין אָרעמען טאטן
 לאָזט אויך מאכן א צוויי־דריי טריט.
 אין זיבעטן טאָג פון נאָיאבער מאָנאט
 מיר דארפן באַפּוּצן דעם יאָמטעוּ דאָ הי.
 כ'האָב געהערט, אז איר פּרעגט זיך אָנעט:
 ווער באַצאָלן וועט פאר דער מי? —
 די רעוואָלוציע וועט צאָלן.
 בײַטן די פארב — אין דעם איז די קונץ.
 זאָלן אלע מאַלער מאַלן! —
 מאַרק שאַגאַל. קאָמיסאַר פון קונסט".

האַקיצער, אוועק איז אן ארבעט.
 אין סטודיע בא אונדז האָט געדאַכט:
 פון אונדזערע רויטע פארבן
 וועט אָנצינדן זיך דער דאך!
 יאָ, ס'איז דער יאָמטעוּ געווען שוין
 באַפּוּצט מיט פלאַקאטן ניט שלעכט:
 פּלײַענדיקע מענטשן
 אף פּלײַענדיקע פּערד!

איבער די קאלאָנעס —
פּלֶנענדיקע נעשאַמעס!
העכער
פון די דעכער
פליט אונדזער געלעכטער!
אונדזער פרייד —
פּלֶנענדיקערהייט!
פערד — בודיאָנים,
דאָס לעבן — ניי,
פּלֶנען קאָן עס
פראַנקאוֹן־פּרני!

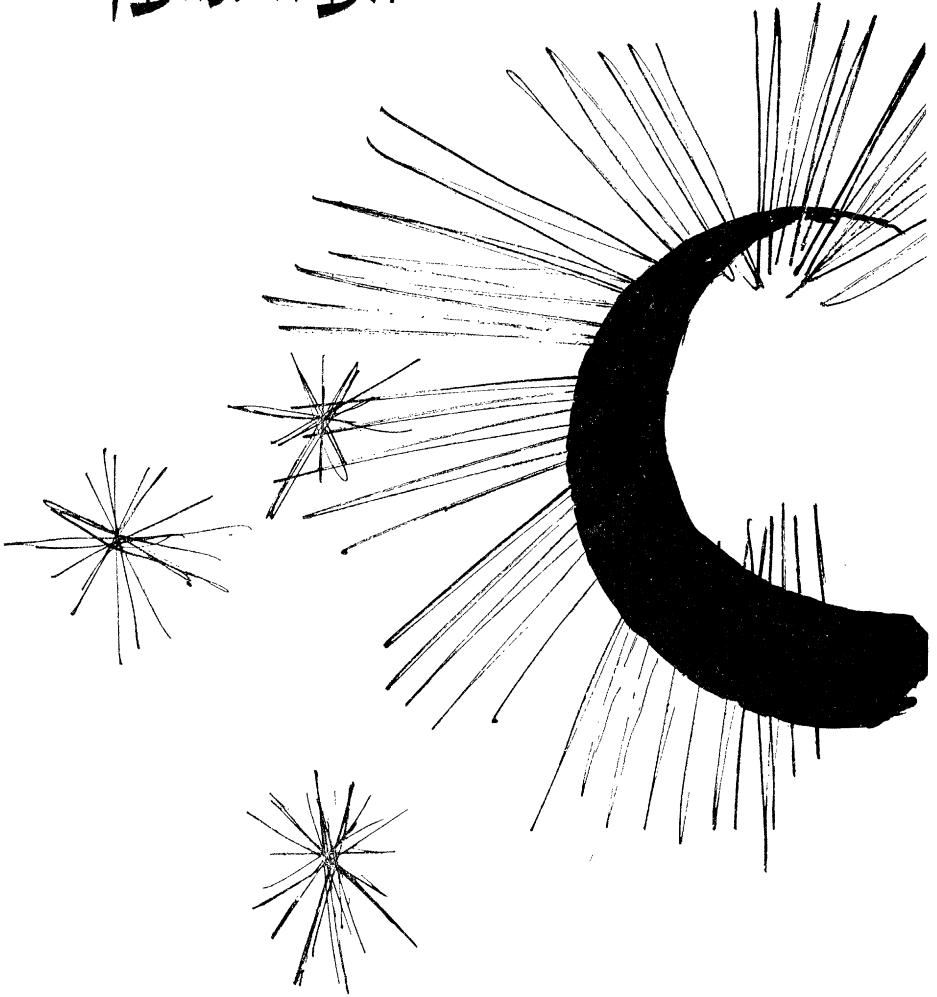
— — — — —
— — — — —

געווען בין איך יונג — א מעכניע!
קיין שעם אף דער וועלט ניט געהאט.
געטרוימט: אין דעם רויטן כאַל
זיין א רויטער סאָלדאט.

נאָר וואָס זאָל איך לאַנג דאָ בריינען? —
אין צייטן ארום, אין פאריזש,
געוואָרן איך בין א מין דניען
אין אטעליע לאַדיש.
געפאסקנט סני קונסט, סני מידעס
אין אונדזער באַהעמישן קרייז,
און טאָמיד געדענקט כ'האָב וויטעבסק,
באדויערט באַניס און באַניס,
וואָס דעמלֶט, אין יאָר אין האַרבן,
עס האָט זיך מיר בלויז געדאכט:
אַט ווער איך פון אלע פארבן
אין רוסלאַנד דער קאָמיסאַר.

פראַנצויזישע ריווערע, 1968

17777777

דאָס געזאנג וועגן יויסעף בומאגין

דער ארבעטער פונעם ביראָבידזשאנער וועגענער־זאָוועד,
לייטענאנט יויסעף בומאגין האָט באַס איינעמען די שטאַט
ברעסלאַו איבערגעכאַזערט דעם אומשטערבלעכן העלדני־
טאַט פון אלעקסאַנדער מאַטראָסאָוו. בומאגין האָט מיטן
אייגענעם קערפער צוגעדעקט די אמבראַזור. פון אַ די־ט־
שישן דאָט. נאָכן טויט איז ער באַערט געוואָרן מיטן טייטל
העלד פון סאָוועט־פאַרבאַנד.

ע ר ש ט ע ר ט י י ל

1

געקומען איז דער פּרילינג און פאַרנומען
דאָס שלאַכטפּעלד, די פּאַזיציע, די טראַנשיי:
דער באַרג־אַרום צום ברוסטווער — שוין אין בלומען,
דער באַרג־אַראָפּ פון ברוסטווער — נאָך אין שניי.
ווהיין איז, לייטענאַנט, דיין טרוים פאַרפּלויגן —
דו בענקסט נאָך זומער צי דערמאַנסט די פּרעסט?
אַ שטרויעלע פאַרלירט לעם דיר דער פּויגל,
וואָס פּליט פאַרביי צו בויען זיך אַ נעסט.
צי ווײַל ער פּליט און דו האָסט זיך פאַרגראָבן,
צי ווײַל דעם פּויגלס מי איז אזוי דרייסט —
עס גלוםט זיך דיר אַ גלעט טאָן אים דעם שנאָבל

און אָפּווישן פון פּליגל אים דעם שווייס,
זיך אופהייבן, ארויסגיין פון דער גרוב,
און ווי א גוטן פּריינט דעם פּויגל זאָגן,
אז דו האָסט אויך אמאָל פון וואָלד געטראָגן
א בערווענע אף בויען זיך א שטוב.

2

דער פּריילעכער, דער פּויגלשער געווימל
דעם לייטענאנט האָט אזש געטאָן א שטויס...
ניט שוין זשע האָט ער אויך געכאַפּט א דרימל?
א הייב געטאָן זיך... און דער כאָלעם — אויס.
ער האָט זיך אומגעקוקט. די זעלנער שלאָפן
ווי פּאַסטעכער באַטאָג אונטער דער זון:
די הענט צעוואָרפן און די מיילער אָפן,
דער אָטעם פון דער פּולער ברוסט — געזונט.
א האַלבע שאָ וועט דויערן די רו נאָך,
א האַלבע שאָ וועט שלאָפן נאָך דאָס פעלד,
דערנאָך וועלן מיט אויסגעקנאל פון דונער
הארמאטן אָפגעבן צום אָנגריף א באַפעל:
— עס וויל דער יוישער, און דאָס היימלאַנד וויל,
דעם סוינעם שטאָט ברעסלאַו זאָל היינט פאלן!
ס'איז פּריילינג, לייטענאנט. פּאַרפּולט מיט שטראַלן
דאָס מידע אויג. און אף דעם פעלד איז — שטייל...

3

ער האָט א גראַב־אַיזן בא א סאַפּיאָר גענומען,
א קוק געטאָן פּאַרבענקט אף דער טראַנשיי:
דער באַרג־אַרוף צום ברוסטווער — שוין אין בלומען,
דער באַרג־אַראָפּ פון ברוסטווער — נאָך אין שניי,
דאָס האַרץ האָט אים א צי געטאָן צו אַרבעט,
צו האַרעוואַניע האָט א צי געטאָן די הענט.
יא, יא, די מי אין קריג — זי איז א האַרבע,

נאָר פֿון דער מי נײַט וואַסן אויס קײן ווענט.
עס גײען פֿון דער מי נײַט אױף קײן ברויטן,
אײן הײַזער ווערט נײַט לײַכטיק פֿון דער מי,
דו פּױזעסט אױס די ערד דורך זײַבן טױטן,
דורך שױוײס און בלוט — צו יענעם אײַנדערפּרי,
ווען ס'װעט דײַן שטרענגע, דײַן גערעכטע שױערד
פּאַרדאַמען דעם פּאַרדאַרבענעם פּאַרדאַרבער,
און װידער וועט באַשערט זײַן דיר דײַן ארבעט,
און האָרעווען וועט דיר נײַט זײַן פּאַרווערט.

4

דאָס וואַסער הײבט זיך אױף און װײַל פּאַרפּלײצן
דעם זעלנערם נעסט באַם פּױערדיקן ראַנד.
ס'זאָל טרוקן זײַן די ערד אונטער די פּלײצעס
בא די, װאָס רוען, האָט דער לײטענאַנט
א רײטשקע אױסגעגראָבן און דאָס וואַסער
פֿון דער טראַנשיי אראָפּגעלאָזט אײן פעלד,
געאַרבעט, ביז אַף אײס געװאָרן נאַם אײז
דאָס העמד דאָס הײסע אונטער דער שײנעל.
ער װאָלט פּאַרקאַטשעט זיך אצינד די ארבל
אַף אױסקאַרטשען א וואַלד צו דעם פּאַרזײ,
דאָרט, אײן דער טײַגע, אײז אױפּיל ארבעט
אײן אָנהײב פּרײַלינג, ווען ס'צעגײט דער שניי!
צוריק מיט צװעלעף פּרײַלינגן אױוּדע
אײז ער געקומען אײן דעם װײַטן לאַנד
אַף אײַנעמען און צױמען די בירא דאָרט,
אַף אײַנעמען און צױמען דעם בידזשאַן.

5

דער אַלטער וואַלד, דאָס טײַגעלאַנד דאָס גרויסע
אַף זײַן באַצװײַנגער האָט געקוקט געהײם.
אַ פּױגל האָט געפּרענט: — װאָס בױסטו, יױסעף?

און יויסעף האָט געענטפערט: — כ'בוי א היים!
 — ס'וועט זײַן א קריג, און דו אין קריג וועסט שטארבן...
 נאָר רוניק איז געבליבן יויסעפס בליק:
 — די היים כ'וועל אויסבויען אין שווערער ארבעט,
 און בויען כ'וועל זי אויך אין שווערן קריג,
 די שטוב, וואָס איך שטעל אה אַיצט בא דער בירע,
 וועט בנישטיין אין מילכקאָמע און אין צאר,
 ווייל איך, דער בויער און דער היטער אירער,
 וועל היטן אירע טירן פון געפאר!

6

ווען ס'צילט דער קריג שוין זײַנע לעצטע שאָען —
 וואָס קלאפט אזוי דאָס הארץ בא דעם סאָלדאט?
 דיין זיג — ער איז אזוי שוין נאָענט.
 געפין אים אף דעם זייגערס ציפערבלאט.
 אָט ביסטו צו דעם סוינעס שטאָט געקומען,
 דיין שטאָט איז איצט באוואָרנט שוין פון וויי.
 דער בארג־ארום צום ברוסטווער — שוין אין בלומען,
 דער בארג־אראָפּ פון ברוסטווער — נאָך אין שניי.
 די שאַ פון רו איז דורך, און איצטער — וואגן
 און דרייסט זײַן אין דער שלאכט איז דיין געבאָט.
 — וועקט אה פון שלאָף דעם לייטענאנט בומאגין!
 — דער לייטענאנט בומאגין איז באם דראָט!
 — דו רוסט ניט, יאָסעף? — פרעגט אין טעלעפאָן
 דער קאָמאנדיר, און יויסעפס שטים ווערט האַרבער:
 — מיין וווּוואָד און איך — מיר בענקען שוין נאָך ארבעט!
 — נאָך ארבעט בענקסטו? הייב דעם אָנגריף אָן!

7

די זעלנער כאפן אה זיך און באווייזן
 פאר צוויי מינוט שוין גרייט זײַן צו דער שלאכט,
 און יויסעף הערט זיך איינז אין קלונג פון איינז,

אין אַטעם פון די זעלנער — און ער טראכט:
 „דאָס גאַנצע לאַנד און אויך מיין ווייטע געגנט
 איז אַף דער פּאָדערליניע אין אַט דעם גאַנצפרי.
 ס'וועט זײַן אַ צײַט — מע וועט דעם בויער וועקן
 צו פּראָסטער האָרעוואַניע — צו מי...“
 געראם און שטיל און וואַרעם אין דער ברוסט ווערט,
 און פּול מיט שניין דאָס האַרץ ווערט און דער בליק.
 ער לייגט די הענט אַנידער אַף דעם ברוסטווער
 צום קוילנוואַרפער — און דערפילט דאָס גליק,
 גלייך ער וואָלט צוגערירט צו ניט־דערבויטע ווענט,
 צו פעלדער און צו לאַנקעס און צו פּאַסעקעס
 די קנאַכיקע, די ביינעדריקע האָרעפּאַשניקעס,
 די אָדערדיקע, די מאַזאַליעדריקע הענט.

צווייטער טייל

פון לאַנדס דערוואַכטער טיף, פון לאַנדס באַוואַכטע ראַנדן
 עס זאַמלט זיך צונויף איניינעם דאָס געזינד
 פון ווייטע און פון נאָנטע געגנטן און קאַנטן —
 אַ בליק טאָן צו דעם פּראָנט, אַ מאָן טאָן באַ די זון,
 זיי זאָלן גיכער מענאַצייַעך זײַן דעם סוינע,
 אַ הילף געבן אַף הונדערטער לעשווינעס:
 — דו רויבער־פּלאַם, דו קוילער־שטאַם, פאַרשווינד!

דער רוסישער אוראַל, דאָס סטעפּישע קאַזאַך־לאַנד,
 ווייסרוסלאַנד, אוקראַינע און קובאַן,
 קאַווקאַז, דאָס הויכע לאַנד, און דאָס ריאַזאַנער פּלאַכלאַנד,
 און גרוזיע, און אַזערבַיַדזשאַן —
 זיי קומען זיך צונויף. זיי האָבן זיך באַגעגנט.
 און צווישן זיי איז אויך די סאַמע ינגסטע געגנט,
 דער קאַנט באַ דעם אַמור, דאָס לאַנד ביראַבירדזשאַן.

די געגנט גייט צום פראָנט. סיביר שפּרייט אויס די וועגן,
אף אקסל פון די בערג אוראל טראָגט זי אהין,
און ס'כידעשט זיך די וועלט: זי איז נאָך יונג, די געגנט —
זי האָט שוין אין געפעכט געשיקט אויך אירע זין?
און ס'ענטפערט אָפּ דאָס לאַנד, אן ענטפער גיט דער ראכעוועס:
— די יונגפרוי האָט שוין זין! די יונגפרוי קלעבט שוין נאכעם!
זי האָט פארדינט שוין רוים אין אונדזער גרויס געזינד!

די געגנט קומט צום פראָנט. עס קלאפט אין בלוטן אירע
א צאָרנדיקער ווילן: אָפּצאלן פאר אלץ,
פארקלאמערן די שטיינע פינגער פון דער בירע
מיט קויעך און מיט האס אף שפּרייעס טרייפן האַלדן.
פאר דעם, וואָס זי האָט וועלטן אויסגעוויקט אין טרערן,
פאר ווילדן לוסט צו טויט, צו בלוט און צו צעשטערונג,
פאר אומגליק און פאר וויי — פאר אלץ, פאר אלץ, פאר אלץ! —
א סאָפּקע, ווי א שטיין, א וואָרף טאָן איר אין פּאָנעם!

עס רופט זיך אָן דער פראָנט: „ביראָכידושאן, באווייז,
וואָס האָסטו היינט געבראכט די זעלנער, דינינע באַנים?
פון טייגע א באפעל? פון הינטערלאַנד א נייס?“
„אָ, גרויסער פראָנט, — די געגנט ענטפערט וויליק, —
דו וויסט, אז איך האָב זין אין לאַנד, ווו ס'איז איצט פרוילינג,
און זין האָב איך אויך דאָרט, ווו ס'איז אצינד נאָך איין,
נאָר דער, וואָס לעם ברעסלאו גייט איצט אין אטאקע,
ער איז בא מיר דער בכאָר. די ביקס איז אים פארטרויט.
איז פיר זשע מיך אהין, ווו דאָס געפעכט איצט פלאקערט,
ווו ס'צינדט זיך אָן דאָס ליכט, ווו ס'לעשט זיך אויס דער טויט.
איך וויל דערמונטערן מיין העלד און אים באראנקען,
איך האָב געבראכט אים פון דער היימשטאָט א טאטשאנקע,
פון דעם זאוואָד, וואָס ער אליין האָט אים געבויט“.

און פונקט ווי אין טיינא זי פלעגט באגלייטן טרני אים,
באגלייט זי אים אין שלאכט און גיט אים מיט אין וועג

א שארפשטיין פון כיננאן — אף שלײַפן דעם קלייזניען,
די כאַכמע פונעם וואַלד — די טוירע פון געיעג,
זי גיסט אים אָן אין פֿליאגע היילוואסער קולדורער,
די האנט זי גורט אים אָן מיט גיבער־קראפט אמורער:
— גיי, יויסער, אין דיין לעצטן גרויזאמען געשלעג!

ד ר י ט ע ר ט י י ל

די צוועלעף קוילנווארפערס פון בומאנינס וווּוואָד —
זיי שמעפן אויס א שטיקל פֿרײַע ערד — א טראָט
פאר דער פעכאָטע אין די פֿאַרשטאַטישע ליקן.
די טאנקען זײַנען שוין ארײַן אין שטאַט,
אין פֿלאם און רויד דעם סוינעם לײַט זיך שטיקן.

עס נעמט די שלאכט צעפירן זיך די הענט —
זי אײַלט, זי רוישט, זי וואלגערט און פארברענט
און טריקנט אויס די ערשטע פֿרײַנג־טויען.
די מענטשן האָרעווען ארום פארקוילטע ווענט,
גלײַך ווי די שטאַט אפסניי זיי וואַלטן בויען.

ארום־אַראָפּ פון שטאַק צו שטאַק מע לויפט,
אף דעכער שארט מען קופעס שטיין צונויף —
אוועקלײַגן אף זיי די ביקסן־רערן,
און דעם, וועמען ס'געהער איצט נאָר איין הויף, —
די גאנצע שטאַט וועט הײַנט צו אים געהערן.

בומאנינס קוילנווארפער רײַסט זיך צו דעם קרויג
מיט פּינקל־גלעקעלעך, וואָס ציטערן צעוויינט
אין קוילן־לענטעס, פולע מיט נעקאַמע,
צי עפשער איז עס נאָר א גלאָק פון זיג,
וואָס זאָגט שוין אָן דעם סאָף פון דער מילכקאַמע.

די פֿאַרשטאַט ברענט, ווי אויסגעטריקנט גראָז,
זי פֿלאצט און פאלט און קרישלט זיך ווי גלאָז

אונטערן טראַט פון זיגער און באַפֿרײַער.
און יויסעף ליגט באַם אָנגעגליטן שלאָס
און טוט אַ וויקל אָפּ דאָס שנירעלע פון פֿייער.

אזוי איז ער געשטיגן איבער ווענט:
דעם קוילנוואַרפער אופגעהויבן אַף די הענט,
דאָס אייזן האָט אַף דלאָניעס זיך צעקלונגען.
אַ טראַט. און ווידער ליגט ער צו דעם שלאָס געלענט —
און טוט אַ וויקל אָפּ דאָס שנירל שאַרפע פונקען.

בומאגין זעט: דער רויך איז שוואַרץ, ווי פֿעך,
דערמאָנט ער זיך אַ סרייפֿע אין זײַן צעך.
אין וועגענער־זאוואָד. דעם פֿלאַם געלאָשן
עס האָבן זײַנע הענט, וואָס הינט מיט רעכט
אַ העלן פֿלאַם אין סוינעס שטאָט צעבלאָזן.

אַ הויף און נאָך אַ הויף. דער פֿינט טרעט אָפּ אין שטאָט.
און פֿלוצעם זעט בומאגין: שטעכיק דראַט
אין פינעף רייען. ריוון. טיפע גריבער.
באָ דעם אַרײַנגאנג שטייט אַ פּוסטער דאָט —
אַ שוימער פונעם טויט־לאַגער געבליבן.

באָ גריבער ליגן די האַרונגים ענג:
אַ זאָקן — איינגעקאָרטשעט, ווי פון אַ געדֿרענג,
אַ יונג — די הענט באַם האַרצן, ווי ער וואָלט געשווירן,
און צווישן זיי אַ פֿרוי — דאָס פּאַנעם שטרענג,
גלייך באָ דער גרוב זי וואָלט דער וועלט אַ קינד געבוירן.

— אַ, דײַטשלאַנד, דײַטשלאַנד! — שרײַט בומאגין אויס,
און אַף ברעסלאַו הייבט ער אַוּף אַ פּויסט,
וואָס האַרט איז ווי דאָס לעדער פון זײַן ראַנעץ.
און ער דערזעט: פון גרוב אַ מענטש וואַקסט אויס.
ער שעפּטשעט שטיל: «Ты русский, чи германец?»

דער לעצטער מענטש. דער איינציקער. ער גייט.
איין אויג בא אים איז נאָך מיט שניי פארווייט,
אין צווייטן אויג א זון־שטראל שוין פאראן איצט.
ער גלייבט נאָך ניט דער לויכטנדיקער פרייד,
ער פרעגט בא יויסעפן: «Ti руський, чи германец?»

— איך בין א רוסישער סאָלדאט, א יוד פון יענער זייט סיביר! —
שרייט יויסעף אויס, און דער אוקרענינער פירט
אים דורך די דראַט־פארצווימונגען אריבער.
— געווען אויך יודן דאָ... ניט זוך זיי, זאָג איך דיר,
שטעל זיך א רעגע אָפּ נאָר בא די גריבער.

א בליק געטאָן האָט נאָר בומאנינס ווזוואָד...
און פרישער צאָרן אופגערודערט האָט
די הערצער בא די זיגער און באפרינער.
ברעסלאו ברענט! זי ברענט, די דייטשע שטאָט!
דער סיונע לויפט! — דערלאנג, דערלאנג אים! פייער!

— איך בין א רוסישער סאָלדאט, א יוד פון יענער זייט סיביר,
עס האָבן די כינגאנער בערג מיך אופגעהויבן איבער צייטן הארבע.
די סיביריאקעס כידעשן זיך, קוקנדיק אף מיר,
ווי איך בין היימיש מיטן קריג און מיט דער ארבעט.

מיין דאָר איז אויסגעוואקסן אף א רוסיש פעלד
מיט שטארקע אָדערן, מיט ברייטער ברוסט — אין מי דערוואָרבן,
און ווי א ברודער בין איך ענלעך אף מאטראַסאָוון דעם העלד,
און ווי א זון בין איך געראָטן אין באַרקאָכבען.

איך בין א רוסישער סאָלדאט. אף פלעצער פון אייראָפּע כ'קום
ווי א באפרינער, ווי א יוד און ווי א ריכטער,
איך קום מיט די, וואָס היטן אָפּ די שיין פון רוסלאַנדרס זון
און דאָס סאָוועטיש גליק זיי לאָזן ניט פארניכטן.

דער פּיינט האָט אויסראָטן געוואָלט מיין שטאם,
און איך לאָד אויס אף אים מיין הארץ, ווי א גראנאטע,

איך בין א רוסישער סאָלדאט. געשיקט האָט מיך ביראָבידזשאַן.
איך קום מיט די, וואָס גייען וועלטן ראטעווען!

פערטער טייל

1

זע, געגנט יודישע, דיין בכאָר איז שוין דערגאנגען
צו פלעצער פון ברעסלאַו. דאָ וועט ער
דאָס לעצטע מאָל ארויסגיין אין געראנגל
פאר דעם, וואָס איז אים טייער אף דער ערד.
קוק, געגנט יודישע, און זיי אן איידעם,
ווי שיין עס איז אין דער מינוט דיין בכאָר,
ניין, ניט פארפלעקט דעם רום פון זיינע זיידעס
און אָפּגעהיט דעם קאָוועד פון זיין דאָר.

2

ס'איז ענג און נאס און שטויביק אין דעם קעלער,
ווי ס'כאפט דעם אָטעם איבער יויסעפס ווזוואָד,
און באלד וועלן די אויסגעוויקטע זעלנער
ארויסגיין אף צו שטורמעווען א דאָט.
זיי ווייסן נאָך ניט, ווער עס וועט דאָרט פאלן,
זיי זיצן אין א קרניז און ריידן שטיל.
סערזשאַנט גאשווילי זאָגט: — איך בין א באלן
נאָך לעבן אכציק יאָר.
— און איך, איך וויל, —
זאָגט דער פּאָלטאווער פויער קאָלאָדי, —
דערלעבן ביזן זיג... און גלייבט, סאָלדאטן,
אז טרוימען איצט פון אכציק יאָר איז פרי,
מע דארף, דער זיג זאָל עס אפרי'ר באשטאטן...

מע גיסט די פליאגעס אָן, מע טרינקט „לעכאָים“.
 בומאגין צום ארויסגאנג שטעלט א טראָט:
 — סאָלאַטעלעך, די סעכערעס צעקניעט —
 אניט וועט איר ניט אינכניסן דעם דאָט...
 אזוי — מיט גרינגע הערצער, ווי אף ארבעט,
 מע גייט אין פֿיער רוֹק און באדאכט.
 אָ, ווער פון אייך וועט יונגעהייט היינט שטארבן,
 סאָלאַטן, האָרעפאשניקעס פון שלאכט?
 אָ, ווער פון אייך — געזונט און שטארק און שייך,
 מיט לויכטנדיקע טרוימען און באגערן
 וועט אפן ראנד פון אונדזער זיג פארגיין,
 ווי אפן ראנד פון טאָג ס'פארגייט א שטערן?..

ביראָבידזשאַן! פון ווייטע שטשוקפאקטוויבערן
 צו גרוזיע דנין ווייגעשריי שרין אויס:
 דעם ערשטן האָט צעפיקט דער דאָט דער רויבער
 גאשווילין, וועמענס לעבן ס'האָט געברויזט
 ווי וויין צעשוימטער אין אן ענגן לאַגל.
 בומאגין האָט פארקריצט פון וויי די ציין:
 א סאָפקע וואָלט ער איצט אהער דערטראָגן, —
 אין סוינע זי א וואָרף טאָן ווי א שטיין!
 צום דאָט עס פויזעט צו דער לייטענאנט
 און די גראנאטעס נעמט אראָפּ פון גארטל,
 און ביז ער וועט א ריס געבן די האנט,
 וואָלט ער א וויילע ליגן נאָך און טראכטן.

נאָר ס'שלאָגט די שאָ. קוק, ביראָבידזשאַן, מיט כידעש
 און דעם געוואגטן זון דינעם דערמען.

ווער האָט מיט קראפט געבענטשט דאָס הארץ דאָס יודיש?
ווער האָט בא שימשענען אפסנני געשטארקט די הענט?
דער רוסישער אוראל, דאָס סטעפישע קאזאך-לאַנד,
ווייסרוסלאַנד, אוקראַינע און קובאן,
קאווקאז, דאָס הויכע לאַנד, און דאָס ריאזאנער פלאַכלאַנד,
און גרוזיע, און אזערביידזשאַן,
דו, יודישער, באזונטער, שיינער קאנט —
באוואָרנט אים, געבענטשט אים און געכאוועט,
אז מיט דעם יונגן וואָרט „ביראָבירדזשאַן“
זאָל ער אין שלאַכט איצט הייליקן דיין קאוועד.

6

ער האָט מיט צוויי גראַנאטעס אופגעריסן
איין קוילנווארפער אינעם דיַטשן דאָט,
נאָר ס'האָט א צווייטער באלד גענומען שיסן,
א צווייטער, וואָס ביז איצט געשוויגן האָט.
און יויסעף האָט ניט קיין גראַנאטעס שוין באַם גארטל,
איז וואָס זשע בלויבט דיר טאָן איצט, לייטענאנט?
— איך האָב א ברוסט א ברייטע און א הארטע,
און אויך א הארץ א יונגס בא מיר פאראן...

7

און אין דער לופט שוועבט דורך א רוסיש פּאַנעם,
א שלאַכטמאן אין א פעלץ, פארשנייט, פארווייט —
בומאנין, דוכט זיך, בא דער האנט נעמט אָן אים:
— מאַטראַסאָוו! — האָט בומאנין זיך דערפרייט.
דעם וועג, וואָס דו האָסט איינמאָל שוין באַטראַטן,
ער שטייט מיר פּאָר איצט, אָט דער וועג פון מוט.
ל'בין רוסלאַנדס א סאָלדאט, אין דיר געראַטן,
ס'פאלט אף איין וואָגשאַל אונדזער ביידנס בלוט...
מאַטראַסאָוו גייט. זיין לויכטנדיקער שפור
פירט יויסעפן ארויס צום דאָט צום שווארצן,

326

און יויסעף ווארפט זיך אף דער אמבראזור
און דעקט זי צו מיט צאפל פון זיין הארצן.

8

געקומען איז דער פריילינג און פארנומען
ברעסלאו, דײַטשלאַנדס איינזערנע טראַנשיי.
דער באַרג־אָרופּ באַם אָדער — שוין אין בלומען,
דער באַרג־אַראָפּ צום ריין איז נאָך אין שניי.
די רויבער־נעסט — צעקרישלט און צעבראַכן,
און ווי א יענער נאָך א שווער געיעג,
בומאגין ליגט באַם טויער פון ניצאַכן,
די הענט אוועקגעלייגט אף דעם באַפּרייטן וועג —
גלייך ער וואָלט טראָגן צו די נייט־דערבויטע ווענט,
צו פּעלדער און צו לאַנקעס און צו פּאַסעקעס
די אָדערדיקע, די מאָזאָליעדיקע הענט —
די קנאַכיקע, די ביינערדיקע האַרעפּאַשניקעס.

9

— נעם, געגנט ייִדישע, בומאגיןס רום און פיר אים
אַרײַן מיט קאַווער אין לעגענדעס פון דיין שטאַם,
ס'זאָל יויסעף זיין דער יונגער שיר־האַשירים
פון אלטן פּאָלק זיינעם אין לאַנד ביראַבירדזשאַן.
קער אום זיך צום אַמור. סיביר שפּרייט אויס די וועגן,
אַף אַקסל פון די בערג אוראל דיך טראָגט אהין,
און ס'כידעשט זיך די וועלט: זי איז נאָך יונג, די געגנט,
נאָר זי האָט שוין געבראַכט דעם לאַנד גיבורים זין.
די יונגפּרוי האָט פּאַרדינט שוין רום אין גרויסן קריג,
די יונגפּרוי האָט גענומען פאַר איר פּאָלק נעקאַמע.
אַף ראַכוועסן פון לאַנד עס קליינט דער גלאַק פון זיג
און זאָגט שוין אָן דעם סאָף פון דער מילכאַמע.

1948

ראָס געזאנג וועגן קאלמענס הענט

ערשטער טײל

1

ווען קאלמען איז אריין אין הויכן קאַרן,
האַט ער דערהערט באַ סקירדעס אַ געזאנג:
„אַרפלאַזן די האנט וועסט אַ אַ דאַרן,
און אופהייבן די האנט וועסט מיט אַ זאנג“... —
איז ער געבליבן שטיון אין פעלד דערשיטערט,
דערפילט אין אַרבֿל פון דעם כאַסי־העמד
אַ ווייטעק אין די אָפּגעהאַקטע גלידער,
אַ פּוסטקײט דאַרט, ווי ס'דאַרפן זײַן די הענט.

ניט זינג, ניט זינג, פאַרהאַרעוועטער זינגער,
ניט זוך קיין ענטפער — צי גערעכט, צי ניט גערעכט,
ס'האַט קאַלמען איצט אפּילע ניט קיין פינגער
אַ אָפּרײסן אַ בלימל פון דער ערד.
פון זינט ער האָט אין קריג די הענט פאַרלאָרן,
האַט אים געפלאַגט איין־איינציקער געדאַנק:
די האנט, וואָס האָט געקאַרטשעוועט אַ דאַרן,
וועט קיינמאַל שוין ניט אופהייבן קיין זאנג.

ס'איז ברייט דאָס פעלד און פול מיט אלע כיינען,
 מיט פרוכט, מיט שפיל, מיט זומער-לעב און פארב,
 און קאלמענען עם וויל פון זיך אנטוויינען,
 כאַטש לייג אוועק זיך אף דער ערד און שטארב.
 וואָס דארף א ציַטיק פעלד צוויי פוסטע ארבל?
 וואָס דארף עם אַט דעם ווייטעק אָן א מאָס?
 דאָס פעלד דארף הענט, וואָס קאָנען טאָן אן ארבעט,
 וואָס קאָנען זאנגען שניידן, קאָסיען גראָז.

און קאלמען שטייט, ווי אפן פראָסט, און ציטערט,
 נאָך הייסן קריג — דאָס ערשטע מאָל אין פעלד.
 אַ זינגער, זינגער! זינג אים ניט די לידער,
 פון וועלכע שווער דער אַטעם אים פארפעלט.

דאָס פעלד פארלויפט דעם וועג אים. זאנגען רוישן.
 ער ווענדט זיי אָפּ, די זאנגען, מיט די קני,
 פארהויבנדיק די פיס, ווי אין א כוישעך,
 כאַטש ליכטיק איז אין פעלד דער אינדערפרי.

באקאנט דאָס אָרט איז: די באזונטע ריאָלקע,
 דער פליין — א ברייטער ראכוועס פאר דעם בליק,
 און ס'דאכט זיך אים: אפילע אַט דער וואָלקן —
 דער זעלבער, וואָס מיט פינעף יאָר צוריק.

צי ווייסן זיי, די זאנגעלעך די שטאַלצע,
 די פלאקסענע פארברוינטע קאַרן-קעפּ:
 ווען קאלמענס הענט מ'זאָל ברענגען פון שפּיטאַל איצט,
 זיי וואָלטן אָן דעם גוף דאָ אופגעלעבט...

אינמיטן פעלד דערזעט ער שטיין א צעדער,
 צעוואקסן אין דער ברייט און אין דער לענג.
 עס טוט דער בוים א טרויסקל מיט די בלעטער:
 „גוטמאָרגן, דאָברי מאַזל. דו געדענקסט?..
 און קאלמענען דערמאָנט זיך א באַנינען,
 מע האָט געענדיקט קאָרטשעווען דאָס פעלד.
 איין צעדער נאָר, א שלאַנקן און א גרינעם,
 האָט קאלמענס שאַרפע האַט מיט גנאָד פאַרפעלט.
 ער האָט געוואָלט, דער בוים זאָל אים דערמאָנען,
 פאַרבלייבנדיק דאָ שטיין — זאָל זײַן מיט גוואַלד, —
 אז אָט דאָס ברייטע פעלד ביראָבידזשאַנער
 געווען אמאָל איז א געדיכטער וואַלד.

און נאָך קומט אפן זינען יענע רעגע,
 ווען ס'לעצטע מאָל געשמאנען דאָ ער איז,
 מיט יעדער צווייג פון צעדער זיך געזענגט,
 אליין ווי אָט דער צעדערבוים — א ריז.
 א שפּאַס געטאָן האָט קאַלמען: „דאָברי מאַזל!
 דו קוקסט אזוי, גלײַך וואָלסט מיך ניט דערקענט.
 אוי, נאָכן קריג כ'זועל שינדן פון דיר פּאַסן,
 אן איידעם האָסטו — מיניע שטאַרקע הענט“...

דער זעלבער בוים... ווי שלאַנק און הויך געשטיגן,
 פאַרוואַרצלט זיך נאָך שטניפער קעגן ווינט.
 אף גרינער צווייג עס הוידעט זיך א וויגל —
 געלאָזט האָט דאָ א פּויערטע איר קינד.
 און קאלמענען צו זיך ער רופט, א סוואָרע:
 „ביסט, דאָברי מאַזל, כ'זע, פון צאַרעס מיד.
 מיט וואָס וועסטו מיר שינדן איצט די קאַרע?
 איך בין א גוואַר, און דו — אן אינוואַליד!“

ווען קאלמען מינדט דעם צעדער אויס מיט ווירדע,
 א ווינטער קלאנג דערטרעגט זיך צו אים קוים —
 צי ס'רופט דאָס קינד זיין מאמע פון דער סקירדע,
 צי קאלמענס יוגנט רייסט זיך פונעם בוים...
 ניין, ניט דאָס קינד,

ס'פארגאנגען לעבן אויך ניט,
 דאָס האָט א ווינט א שפיל געמאָן פארשניט,
 פארשטויבטע זאנגען האָבן זיך צערויכערט,
 ווי ס'וואָלט דער פאל געטלעכט דאָ ניט ווייט.
 מיט אומרו קוקן אין דער הייך די שניטער,
 פון גראָווע כמארעס ווייסן זיי דעם מיין.
 א מיידל שרײַט: „ס'רוקט אָן זיך א געוויטער!“ —
 און אפן ווינט זי בלײַבט פארציטערט שטיין.
 צעשוויכערט, בלײַך זי שטייט אנטקעגן אלעמען,
 א רעגע קוקט זי זיך נאָך איין מיט וויי
 און טוט פון אַרט א רים זיך:
 „קאלמען! קאלמען!“
 און ס'בלײַבט אין האַלדו איר שטעקן דאָס געשריי.

אַט איז ער, איר געליכטער, בא די גארבן.
 זיך אומגעקערט. צי ס'האַט זיך אויסגעדאכט?
 ער טוט א טרייפל מיט צוויי פוסטע ארבל,
 ווי גלײַך דעם ווינט ער וואָלט אין זיי געבראכט.
 ער שטייט. ער רירט פון אַרט זיך ניט. עס יאָמערט
 דער שניידנדיקער ווינט, וואָס האָט אהער
 געבראכט פון דער פארענדיקטער מילכאָמע
 א וואָלקן, ווי אן אויסגעהיטע טרער.

„אוי, קאלמען, קאלמען! דאָס בין איך דאָך, בראַכע“...
 יא, קאלמען זעט: אנטקעגן ווינט זי שטייט,
 די ווייטע הענט — פון גרויס דערשרעק פארבראָכן,
 אין אויגן — פון באגעגעניש די פרייד...

1

א יונג — א ריז, א ריז אן הענט,
 צום הימל דאָס געזיכט פאריסן.
 דער קוילך אין אויגן זינע בלענדט,
 די קראפט ארנין איז אין די פיס אים.
 פון הארץ די פנין — זי וועט פארגיין,
 מ'האָט דען אזוי דעם יונג געכאָוועט,
 אז זיין ער זאָל, ווי פראָמעטיי,
 צום גרויסן אומגליק צוגעקאָוועט?
 אויב פייער האָט ער יאָ גענארט,
 אין שלאכט געטראָגן הייליק פייער —
 איז ער דאָך ווערט, ווי יענער גוואר,
 פון וויי זיך גרויסמוטיק באפרייען.

2

ס'איז דורכגעגאן א שאַ, ניט מער,
 די שאַ געבראכט האָט א געוויטער,
 און קאלמען זיצט שוין אה דער ערד
 מיט בראַכען און מיט אלע שניטער.
 צי ס'טוט אים וויי נאָך? יאָ, געוויס —
 מ'האָט אים די הענט ניט אָפגעגעבן.
 נאָר אלץ, וואָס נאָנט אים און פארדריסט,
 האָט ער געדעקט מיט גלוסט צום לעבן.

עס טוט אים בראַכעם האנט א ברי,
 מיט א געזונטן ביין פארגאפט אים —
 אן אָנגעגאָסענע מיט מי,
 אן אויסגעגאָסענע פון זאפטן.
 די האנט איז אומרוק. זי וויל
 זיך אָנשפארן אה קאלמענס פלייע.

דאָס פעלד מיט כמארעס איז פארהילט,
עס דראָט דעם קאָרן א פארפלייצונג!
„וואָס טוט מען, קאלמען? דו ביסט דאָך
אזויפיל וואסערן אריבער,
פארנעם זשע איצט דעם עלטסטנס אָרט
און גיב דעם קוי'ך דינעם אונדז איבער.“
עס טוט זיך קאלמען ניט קיין ריר —
אזא געבאָט שוין בא סאָלדאטן:
ווער ס'קאָן ניט האַלטן קיין גראנאטע,
דער קאָן ניט זיין קיין קאָמאנדיר..."

3

א דאָרפיש יונגל אפן שליאך —
נאָך ווייט פון סטויג, און עפעס שרייט שוין.
ער בייסט אן עפל, שטיפט און לאכט,
און זיך אליין פאטשט מיט א בייטשל.
אין לענדן א געזונטע קראפט.
ער לויפט מיט א פאריסן קעפל,
זיין מויל פארשניטן איז אין זאפט,
אף ציינער וועפט זיך אויס דער עפל.
די הויט פון פרוכט אף רויטער ליפ —
ווי אף א קאוון־שניט א גרעזל,
און, גלייך ניט ער האָט ערשט געשטיפט,
געבליבן שטיין..."

„איך האָב פארגעסן,
ווער ס'איז דער עלטסטער דאָ... נאָר שאט —
אליין צו טרעפן כ'בין א באלן...“
און ס'קוקט אף קאלמענען דער יאט,
אף זיינע אָרדענס און מעדאלן.
די שניטערס קוקן. בראָכע קוקט.
באם יינגעלע די אויגן גלאנצן:
„נו, האָדיע, קאָמאנדיר, גענוג —
א בריוו אייך פון מעטעאָסטאנציע.“

דער בריוו איז קורץ, דער בריוו איז שטרענג.
 ער ברענגט קיין טרויסט און גיט קיין אייצעם.
 א שווערע דינגע בלויז ער ברענגט:
 ס'הייבט מאַרגן אָן זיך די פארפלייצונג.
 מע איז געבליבן זיצן שטיל.
 מע האָט געקוקט אין הימל בלאַסע,
 ווייל יעדער איינער האָט דערפילט:
 דאָס ברויט שטייט ביזן האַלדז אין וואַסער.

ס'דערמאָנט זיך קאַלמען... נאַכאַמאָל
 ער לעבט איצט איבער יענע ווייען...

דאָס איז געווען אונטער אַריאָל.
 אַ אַ פאַרסאַרפּעט פּעלד — טראַנשייען.
 באַם הויכן ראַנד דער סוינע ליגט,
 און מיר — ווי אפן דנאָ פון פליאנע.
 און מאַרגן — אַדער אונדזער זיג,
 אַדער אַ טויט אין דער אַטאַקע.

און פּלוצעם ברענגט דער וועסטאַוואָי
 די נים, אז זיין וועט אַ געוויסער.
 פאַרפלייצונג איז פאַר אונדז דער טויט.
 דאָס וואַסער וועט אונדז דאָ פאַרגיסן...

עס ווערן קאַלמענס אויגן פּינט,
 ווי שווימען וואָלט דאָרט זיין געוויסן:
 „דעם אָנגריף אָנגעהויבן גלייך!
 דעם וועג פאַרלאָפן דעם געוויסער!“

ס'האָט קאַלמען זיך געמאַכט אן אָרט צווישן די שניטער און, ווי ער וואָלט געווען א פּאַסטעך דאָ באַם שניט, — די שעפּעלעך, די זאַנגען, גאַרבנווייז געפיטערט, דערנאָכדעם זיי אין סטויג פּאַרטריבן און געהיט.

דאָס קאָרן האָט געקניט, צו וואָרצלען צוגעפּאַלן, גלניך קאַרעטעס מיט וואסער וואָלט עס דאָרט געזוכט, נאָר קאַסעס זיינען עס מיט קלינגערני באפּאַלן, די ערשטע האָבן זיי דאָס קאַרנברויט פּאַרזוכט.

דערנאָך געפרוויט דאָס ברויט האָט קאַלמען. מיט די ציינער די קערנדלעך צעמאַלט. געקניט און זיך געקוויקט. ער האָט געפילט, ווי דאָ, אַף אָט דעם פעלד דעם קליינעם, דאָס האַרץ זיינס טייעט אָפּ פון איימעדיקן קריג.

ער איז געווען מיט זאכן פּאַשעטע פּאַרנומען — באוואָרנט און באשטאַט, אז אין א ווייטן סטאַן צום טרינקען זאָל מען ברענגען וואסער פונעם ברונעם, צום עסן זאָל מען ברענגען קאַשע מיט פּאַזאַן.

דעם אָפרו דאָ געהיט אזוי ווי אַף מילכקאַמע, געוויסט האָט דער סאָלדאַט די פּרייז פון א פּריוואַל. נאָך שווערער מי האָט מען אַטכניעט די נעשאַמע מיט א פּאַרבענקטער ליר...

אין שכיינעסדיקן וואלד
 בא האַלצהעקער געווען איז איצטער אויכעט שניט־ציניט,
 געווארט האָבן אף סאַסנעס ניט דערבויטע ווענט.
 און פֿלוצעם איז געקומען קאלמען א פארשוויצטער
 און אויסגעשריגן: „הענט! דעם פעלד עם פעלן הענט!“
 מע האָט דערזען: בא קאלמענען זיינען די ארבל
 פארשמעקט אונטער דעם רימען — הייסט עם, אז דער מענטש
 האָט שוין מיט זיינע הענט געטאָן א שווערע ארבעט,
 און ווען ער רופט צו מי, איז ווי ער וואָלט געבענמישט.
 דער וואלד האָט זיך צערווישט: „דאָס ברויט איז איצטער
 וויכטיקער!
 גייט ראטעווען דאָס פעלד! גייט, האַלצהעקער, אהין!“
 און ס'האָבן זיך אוועקגעלאָזט אין פעלד צו די קאָלויירטניקעס
 די שניטער פונעם וואלד, דער טייגנעס שטארקע זין.

דאָס קאָרן האָט געקניט, צו וואַרצלען צוגעפאלן,
 גלייך קאַרעטעס מיט וואסער וואָלט עם דאָרט געזוכט,
 און קאָסעס זיינען עם מיט קלינגעריי באפאלן, —
 דאָס נייע ברויט מיט כיישעק האָבן זיי פארוזכט.

פערטער טייל

1

באגינען. ס'איז פארסקירדעוועט דאָס קאָרן.
 ארום די סטויגן טראָגט זיך א געזאנג:
 „אראַפלאָזן די האנט וועסט מיט א דאָרן,
 און אופהייבן די האנט וועסט מיט א זאנג!“
 זיי גייען ביידע: קאלמען גייט און בראָכע.
 דאָס מיידל שטיפט. דאָס לעבן אין איר ברויזט.
 דעם פום זיך מיט א שטעכלקע פארשטאָבן —

א ווינק צו קאלמענען: נו, שלעפ ארויס...
אינמיטן פעלד מע שטעלט זיך אָפּ כאַם צעדער,
צום אלטן שטאם די פלייצעס צוגעלענט.
און קאלמען זעצט זיך צו. באַ בראַכען בעט ער:
„פארדריי מיר א ציגאר... מיט דיניע הענט“.

2

דער בוים — דער זעלבער. שלאנק און הויך געשטיגן,
פארוואַרצלט זיך נאָך שטייפער קעגן ווינט.
אָף גרינער צווייג ניטאָ איז שוין דאָס וויגל —
מ'האַט אָפגעטראָגן צ'ריק אהיים דאָס קינד.
פון גראָז די רייכעם שלעפערן און רייצן.
ס'דערגייט צו קאלמענען א שטיל געוויין קויס־קוים —
צי ס'האַט דאָס פעלד דערפילט שוין די פארפלייצונג,
צי עפעס מוירעדיקס דערפילט עס האָט דער בוים...

3

עס הייבט זיך אָן... עס הייבט זיך אָן!
א ציטער
נעמט דורך די סטויגן. ס'טוט א בלאָז מיט קעלט.
דאָס טראָגט זיך אָף דעם פעלד א ניי געוויטער.
א ווירבל־ווינט, א שטויב־געדריי אין פעלד.
א ווייסער בליז האָט אלעמען פארבלענדעט
און זיך מיט האסט פארשניטן אין דער ערד.
ווי אָנגעהויבן זיך, און ווי — געענדיקט?
ניטאָ קיין בליז... דער צעדער, ווי א בער,
וואָס אינעם שלאָף א קויל האָט אים געטראָפן,
טוט צו דער הייך די וואַרצלען א פארויס,
און שווער, ווי יענער בער,
ווי ער — פארשלאָפן,
פאלט ער אוועק
דעם מענטשן צו די פיס.

און קאלמען קוקט דעם אלטן כאווער זינעם
 אין קרוין, ווי אין א פאָנעם, גלייך אריין,
 און ס'ערשטע מאָל א טרער אין אויג נעמט שנינען
 בא דעם סאָלדאט.

און ס'טוט א שפאר די פיין
 נאָך שטארקער פון געוויטער.

און דער רעגן —

דער גוסרעגן אין פעלד-ברעכט אויך שוין אויס,
 און ס'דוכט: ארויס די וועלט איז פון די ברעגן,
 און זי וועט באלד אלץ אינשלינגען, און — אויס...

נאָר אין געקנאל פון דונערן און בליצן
 דערהערט זיך שטיף און היימיש בראַכעם קאָל:
 „אזוי געדיכט די קרוין איז, אז באשיצן
 זי וועט פון רעגן אונדז“...

און קלאָר ווערט מיטאמאָל,

אז אויך באשיצט פון רעגן איז דאָס קאָרן,
 און אז א טיפן זין האָט יענץ געזאנג:

„אראַפלאָזן די האנט וועסט אף א דאָרן,
 און אופהייבן די האנט וועסט מיט א זאנג!“

קאסמישע פאָעמע

ערשטע ליד. אין וועג

ניט גאָט אליין און ניט קיין העלד ..
("אין ניט ערנאציאָנאלי")

אין הימל
אין ניט באטראַמענעם,
ווייטן,
אין געמלעכען הימל —
דער מענטש האָט געטראכט,
אז עפּשער נאָר איצער
די טקופּעס זיך בניטן,
אזוי ווי עס בניטן זיך
טאָג און נאכט.

די גיכקייט, די ווייטקייט האָט אים ניט געכידעשט:
ווי מוישע־ראבינו, געוויסט האָט ער פרייך,
אז ס'וועט דער ריבוינעשעלויקעם גוטברידערש
אים אָפּטרעטן ניסים אצינד אָן א שיר.

ער האָט אפּן זיבעטן הימל דערפילט זיך
אזוי ווי א טרוימער אין לאַנד פון זיין טרוים,

דערפילט זיך אף „רו“ מיט דער הייד,
און אפילע
א ביסעלע העכער פון הייד און פון רוים.

צי איז עס פון זעלטענעם גוירל א סימען,
פון גוירל אזא, וואָס בלויו אים איז פארטרויט? —
געקומען א ליד איז אים אפן זינען:
Ни бог, ни царь и не герой.

מיט יאָרן צוריק האָבן טאטעס,
נאָך יונגע,
געטרייסלט די זיילן, געקערט א וועלט —
אויך דעמלט זיי האָבן די ליד געזונגען:
...ניט גאָט אליין
און ניט קיין העלד...

און כאָטש מ'האָט געשפּאנט
אונטער היינטיקע פענער, —
דעם מענטש מע האָט דעמלט אין רוים ניט געשיקט,
ווייל ס'איז אָט דער אופטו ניט מעגלעך געווען נאָך,
ביזוואנען עס האָט יענע ליד ניט געזיגט.

און איצט —
זיך דערזען אפן זיבעטן הימל,
דערזען זיך ער האָט — ווי ער שטייט און גייט:
אין הימלשן אָנטאָן,
אין ערדישן קלימאט,
אין ערדישן אויסזען
אף הימלשער ברויט.

ער האָט זיך דערזען
און זיך נאָרניט פארכידעשט:
ווי מוישעדראביינו, געוויסט האָט ער פרי'ר,
אז ס'וועט דער ריבוינעשעלויקעם גוטברידערש
אים אָפּטרעטן ניסים אצינד אן א שיר...

צווייטע ליד. אף דער לעוואָנע

אין דעם איז די לעוואָנע שולדיק. מעגלעך.
זי איז צו נאַנט צוגעגאנגען צו דער ערד
און אלעמען פון זינען פירט אראָפּ.
(ו.ו.ש.ע.ס.פ.י.ר. „אַטעלאַ“)

די לעוואָנע ניט געלאָזט האָט אונדזן היינט שלאָפן:
די לעוואָנע ברייטהארציק איז אָפּ!

און דער קאַסמאַנאווט איז יונג, ראָמאַנטיש —
פרי'ר געקוקט אף דער לעוואָנע אנדערש,
זי געזען אין אויסגעטרוימטע נעכט,
א פארצויגענע מיט סוידעס, א כאטריבטע —
פאר פאָעטן א געבענטשטע ערד
און א מאַקעס־מיקלעט פאר פארליבטע.

איצט האָט ער באטראָטן אירע שטיינער,
די נאָך ניט באטראָטענע פון קיינעם.
ער האָט אויסגערעדט דאָס ערשטע וואָרט
דאָרט, וווּ שטילקניט איז מיליאַרדניאַריק —
ניט גערירט זי האָט זיך פונעם אָרט,
האָט ער זיך אף איר צעשרווען צאָרנדיק!
ס'האָט די שטילקניט אים געענטפערט טויב־פארדומפן,
ווי דאָס טיפע טיאַכקען אין די זומפן,
און כאַטש ניט געווען ס'איז קיין סאַקאַנע,
דאָך אן אייצע פרעגן איז אויך רעכט —

אויסגערופן האָט ער: „איך — לעוואָנע!“
און מ'האָט אים געענטפערט: „איך — די ערד!“

יאָ, געווען די ערד איז נאָענט טאקע...
ליבע, שיינע ערד אין זונען־פלאקער,
ווארעמע, פארקוטעטע אין גרינס,
היימישע און היימלעכע, געראמע,
זי — דעם מענטשנס הארנטע און דינסט,
זי — דעם מענטשנס שאפונג און זיין מאמע.

ווען אף אלע שטערן וואָלט א היים זיין,
ווען אין ערגעץ וואָלט ניט זיין אונדז איינזאם —
דאָך די ערד וואָלט בלייבן אונדזער קאנט,
גאַרניט וואָלט פארבלייבן זי ניט קענען,
ווייל אף איר איז דאָ דאָס ראטנלאנד,
ווייל עס איז אף איר געבוירן לענין.

די לעוואָנע ניט געלאָזט האָט אונדז היינט שלאָפן:
די לעוואָנע ברייטהארציק איז אָפן!

ד ר י ט ע ל י ד . ע ר ד י ש ע מ א כ ש א ו ו ע ס

ערדישע וועגן.
(ש. ה. א. ל. ק. י.)

ערגעץ באם „יאם פון קלאַרקײט“,
צי בא א „יאם“ א צווייטן —
(שטיינער און שטויב און כווישעך,
קיין וואסער ניטאָ און קיין לופט) —
דער קאָסמאָנאווט איז באצויבערט:
אן אפגאנג נעמט ברייט זיך שפרייטן,

אן ערד־אופנאנג אף דער לעוואָנע...
די ערד! די ערד גייט אופ!

דער מענטש פון יענער פלאנעטע,
דער ערד־מענטש
ווישט אויס די אויגן.

אפילע פונדאנען זעט ער,
ווי גרויס זי איז און ווי יונג;
די קנייטשן פון מאטעריקן
מיט בלוילעכן טרוים פארצויגן,
און נאָענט אזוי אירע טיכן —
בייג אָן זיך און טו א טרונק.

פארהאַרעוועט, שטארק פארנומען,
אין גרויסע ריטמען פארקייטלט.
די רייכעס אף איר פארשיידן:
בלומען

און שוויים
און בלוט.

די זין אירע און די טעכטער —
זיי שעפן אויך אָפט פון גרייטן,
און זעלטן זיי פרעגן אָן זיך,
צי מיד זי איז,
צי זי רומט...

מע שמעלט איר אויך צו א כעזשבו, ווי געווען זי וואָלט עפעס שולדיק,
מע שטופט זי אונטער,
מע מאַרקעט זי,
מע בעט בא איר און מע שרייט,
און זי, די נאטור, וויל ניט אַנילן —
עס ווארעמט די זון געדולדיק,

דאָס ברויט אין פעלד וואַקסט פאַמעלעך,
עס טוט זיך ניט פאַר דער צייט.

דעם קאָסמאָנאווט איז נאָענט
דער אָטעם פון זיין פלאַנעטע.
דאָרט פּלִיען מיליאָסן פּייגל,
דאָס גראַז הייבט זיך אָף און וועלסט,
די כּייעס אין וואַלד,
די מענטשן
טראָגן זיך, יאָגן זיך, עטעמען —
און דאָס איז דער גרויסער אָטעם
פון איר, פון דער ערדישער וועלט.
פאַראַן אין דעם אָטעם אירן
כוואַליעס, וואָס ברייט און פּלוצעם
שפּרייטן זיך אויס אַף לענדער,
שפּרייטן זיך אויס צעהעלט. —
דאָס איז דער גאַנג פון פעלקער,
ס'פּיער פון רעוואָליוציעס,
דאָס איז דער גרויסער אָטעם
פון איר, פון דער ערדישער וועלט.

ערגעץ כאַס „יאַם פון קלאַרקײַט“,
צי באַ אַ „יאַם“ אַ צווייטן —
(שטיינער און שטויב און כווישעך,
קיין וואַסער ניטאָ און קיין לופט) —
דער קאָסמאָנאווט איז באַצויבערט:
אַן אָפּגאַנג נעמט ברייט זיך שפּרייטן,
אַן ערד־אָפּגאַנג אַף דער לעוואָנע...
— די ערד! די ערד גייט אָף!

פערטע ליד. ניטאָ קיין גאַט

פארשטייט זיך, אז מע דארף מיט אָפּטיי באַצײַען
זיך צו די געטער, נאָר בעסער פון אלץ איז ניט
אריינטרעטן מיט זיי אין קיין ענגע צווישנבאָ
צײַונגען...

(קאָנפּוּצ'י)

ס'קוקט די ערד אין דעם הימל
א שטאַלצע, א פארנאפטע.
אף דער ערד איז יאָמטעו —
רום די קאָסמאָנאווטן!
גוט איז אפן האַרצן,
סטײַעט שפּאַם פאַר יעדערן:
— אוי, זיי זײַנען דאָרטן וואָגלאָז, ווי די פעדערן...

נאָר דאָס לעבן וואָג האָט,
און מע נעמט פארפלאנצן עס.
אין דעם קאָסמאָס אַרבעטן אלע ראַדיאָאָסטאָנציעס...
מע דערציילט, אז דאָרטן,
בא דעם „יאם פון קלאַרקײַט“,
האָט דער מענטש אין זײַנע
קעשענעס געפאַרעט זיך
און אַרויסגעטרייסלט...

יאָ, עס איז א סוואַרע,
אז ער האָט א זשמעניע קערנער דאָרט פארלאָרן...
אָט די קערנער זײַנען פון ריאָזאן אוואדע,
צו פון אוקראַינע, צו צעלינאָגראדער...
וואָס געשען איז ווײַטער,
זואָס וועט שפּעטער ווערן —
פרעגט בא דער לעוואַנע, בא די ווײַטע שטערן...

יא, דאָס לעבן וואָג האָט.
וויפל קויכעס קאָסט עס?..
ווידער פּלִיען מענטשן — ווידער אין דעם קאָסמאָס.
קומט צו לויפן אַיִליק אין זײַן שוואַרצער ריאַסע —
ווייסט איר ווער?

א גאלעך!

און ער איז אין קאָס:
— באַזשע אופאַסי!.. די אַנטיכריסטן לאָזט ניט!..
לעבן דאַרף מען הי!..
און ס'איז ניטאָ קיין קאָסמאָס!..

גאָט — ער איז פון אויבן,
מיר — זײַנען פון אונטן.
ווידין וועט דער אלמעכטיקער
אין קאָסמאָס זיך אהינטאָן?

וואָס וועט זײַן, אויב מענטשן, לעבעדיקע פּלִיער,
וועלן אין גאַנדין מיטאַמאָל פאַרפּלִיען?
ספּוטניקעס — אום יאָמטעוו,

ראַקעטעס — אינדערוואָכן,
איבערפאַרן וועלן זיי אין הימל די מאלאָכים...
באַזשע אופאַסי!.. די אַנטיכריסטן לאָזט ניט!..
בלײַבן דאַרף מען הי!..
און ס'איז ניטאָ קיין קאָסמאָס!.. —

גאָר דאָס לעבן. לאַכט:
אין קאָסמאָס מע פאַרפלאַנצט עס...
אין דעם הימל אַרבעטן אלע ראַדיאָאַסטאַנציעס.
זיי, די קאָסמאָנאווטן, ראַפּאָרטירן זיכער:
— ס'איז ניטאָ אין הימל פון קיין גאָט קיין זייכער!

קומט צו לויפן אַיִליק, קומט אין זײַן קאַפּאַטע —
ווייסט איר ווער?

א ראָוו גאָר!

ווי אַ שוואַרצער שאָטן:

— האלט נאָר אָפּ דאָס פּלִיען!..
ווארט נאָר צו א ווילע!..

פאסקענען איך וויל
דעם קאָסמאָנאווט א שילע.
אַט, לעמאַש, פּרעגט זיך, צי מע וועט דאָרט קאָנען
אַפּהיטן דאָס ייִדישקײַט — דאָרט אַף דער לעוואָנע?
נרוים איז דער לעוואָנעס טאָג, מיט האַקל־פּאַקל —
ערדישע צוויי וואָכן, פּערצן טעג סאַכאַקל.
איז אים אונדזער טאָג קיין פּאָר
און אויך קיין מאָס אים —
יעדן טאָג מ'דאַרף דאָרטן פּראַווען צוויי שאַבאַסיים!

איצטער נאָך א שילע,
אויך א וואזשנער אייסעק —
צי עס טויג דער בלויער קאנט אף די טאלייסים.
בלוי בא אונדז דער הימל — קלאָר איז יעדן, דאכט זיך,
אַבער דאָרט דער הימל איז ווי פּעך א שוואַרצער...
דאַרף מען אויך די ברעגעס אף דעם טאַלעס בניטן,
און ניטאָ וואָס כּקירען
און ניטאָ וואָס שטרניטן!

און די שווערסטע שילע —
ענטפּערט אף נעמאַנעס:
ווואזוי מעכאדעש זיין זי, די לעוואָנע,
ווען אליין ביסט דאָרטן,
דאָרט, אף דער לעוואָנע? —
און דאָס לעבן לאכט:
אין הימל מע פּאַרפּלאַנצט עס...
אין דעם קאָסמאָס אַרבעטן אלע ראַד־אַסטאָנאָמעס:
— נאָט און די מאַלאַכיים,
שאכעס און טאלייסים —

פינצטערע כאלוימעס.
טפו!

און אייסעך־ווייסעך...

ס'קוקט די ערד אין הימל
א שטאָלצע, א פארגאפטע.
אף דער ערד איז יאָמטעוו —
רום די קאָסמאָנאווטן!

פֿינפֿטע ליד. אייגנס

...שלעפעניש, ארומוואַגלעניש און קאפּצאַניש...
(מענדעלע מויכעריס פּאַריס)

א קליינטשינקער, א גריזער —
מיין זידע יונגע־ליבער
געמאכט האָט זינגע ריזעס
קיין וויניצע פון ליובאר.

געשלעפט האָט זיך פּאָוואָליע
קיין טשודנאָוו און קיין קריטשעוו —
פון שטעטל אָסטראָפּאָליע
און ביז צום קראַך בערדיטשעוו.

אמאָל א ביסל געענטער,
אמאָל א ביסל ווייטער —
נאטירלעך, ס'האָט געווענדט זיך
אין קויך
און אין דעם בייטל.

וואָס דארף א ייִד גאָר פאָרן?
וואָס דארף א ייִד גאָר האווען?
ער לעבט זיך אויס די יאָרן
באָס בענטשן און באָס דאוונען.

פארענטפערט ער זיך גערן:
א קאשע אף א מינסע...
מע שפאנט איבער גובערניעס? —
מע גייט איבער די הייזער!

איך טראכט וועגן מיין זיידן,
און וועגן טאטן קלער איך —
עס וואָלט זיי איצטער ביידן
געווען א ביסל שווערלעך.
געוויינט צו יענע מאָסן,
געוויינט די טריט צו שפאָרן,
און איצטער

אין דעם קאָסמאָס
מע וועט מיט מאזל פאָרן.

מיין טעכטערל —

אין דרימל
א כאָלעם זעט לעסאטע:
דאָס טעלערל פון הימל
וועט ברענגען איר דער טאטע.

ס'געפעלט מיר די קאוואָנע,
דער טרוים אף שטארקע פליגל.
אַט ברענג איך די לעוואָנע
מיין טעכטערל אין וויגל...

כ'וואָלט אָפגעלייגט אף שפעטער,
די שאַ איך וואָלט פארביטן, —
נאָר ס'זינען די סאָוועטן
ארויס אף דער אָרביטע!

אף אָט דעם וועג דעם כרייטן
איך זע אויך זיי מיט כידעש:
מיין טאטן און מיין זיידן —
איך זע דאָס פּאַלק דאָס ייִדישם.

זעקסטע ליד. עס זינגען קאַסמאַנאווטן

די ערד מיר האָבן אָפּגעבונדן פון די קייטן,
א שטויס געטאָן זי צו די הימלען שטראָם-ארוף,
מיר זינען ניט געגאנגען זי באגלייטן —
אליין מיט ביידע פיס אף איר ארוף.

דערווייל איז אונדזער וועג — ביז דער לעוואָנע,
נאָר אויב דער מענטש גייט אין דעם רוים אוועק,
וועט ער דער מאמע-ערד, ווי א מאטאָנע,
א טשאטע שטערן צוטרייבן צום ברעג.

ווער זינען מיר?

— מיר זינען זין פון מאַסקווע.

וואָס טוען מיר?

— מיר האָבן פעסט און צארט

די האנט אוועקגעלייגט אף אקסל פונעם קאַסמאַם,
צו וועלטן אנדערע די רויטע פאָן געבראכט.

חינהאלט

ווארצלען

1. צווישן בירע און בידזשאן

זייט

- 5 אונדזער געבאָט
- 6 פּרילינג אין מיין קאנט
- 8 איר האָט נאָך, קינדער, ניט געזען?
באם קוואל
- 10 א. „ווען עס פאלט א טראָפן אף א שטויבל...“
- 11 ב. „כיבין צום קוואל געקומען...“
- 12 ג. „ס'האָט ערשט ארויסגעשלאָגן ס'פרישע קוואלעכל...“

2. היים

- 13 א. „ווען כ'האָב זיך אָפגעשטעלט אין וואלד...“
- 14 ב. „א ווונדערלעכע נאכט, מיין טייערע...“
- 15 ג. „מירן שפעטער די כאסענע פראווען...“
- 16 ד. „נו, טיי א קענדעלע!..“
- 17 ה. „כ'האָב זיך פארבענקט...“
- 18 ו. „שטידקייט און שוויגן...“
- 19 ז. „האָבן וואסערן אין שטידקייט זיך פארוויגט...“
- 20 ח. „דער קלאָרער שניי, ווען ער איז ווייס ווי שויס...“
- 21 ט. „איך פיל ניט, ווי איך וואקס...“
- 22 י. „אין א וויגע, אין א ווילדער נאכט...“

3. העכער פון א דעמב און שטארקער פון א סרייפע

- 23 צווישן צוויי סטיכיעס
- 26 איך וויל איצטער יאָגן
- 28 א טרער, מיין פריינט, טוט קיינמאָל מיר ניט באנק
- 29 דאָרשט
- 30 דער מילכוועג
- 32 געלויבט זאָל זיין
- 34 Sta, viator!

אומקער צום לעבן

1. מילכאמע

- 37 די מורעשקע נאָך האַרעוועט
- 39 רוף צונויף מיט געזאנג די סטאדע
- 40 דער פאָנטאן
- 41 נאטירמאָרט
- 42 דאָס רוסישע פעלד
- 43 יוישער
- 44 א סודע באם שייטער
- 47 באם קוואל פון דער קינדהייט
- 48 ווען ס'הילכט אָפּ דאָס געשלעג
- 49 דעם זעלנערס מוטער

2. לידער אין מיין פעלד־ביכל

- 50 דער דיכטער אפן פראָנט
- 51 שורעס, אָנגעשריבענע דעם 22 יון 1941 יאָר
- 52 די פליג
- 53 געמיטלעכער שטייגער
- 54 גאָלדענער אָסיען
- 55 דער ביקס פארטרוי איך
- 56 ווי צעלייגט מען א פייער?
- 57 פארוואָס דעם זעלנער זיין מעקאנע

58	פאָרגעפיל פון אָנגריף
59	א טרוים
60	ווינטערדיקער פייזאזש
61	זומערדיקער פייזאזש
62	סאָלאַטישער האַרבסט
63	די וועטשערע
64	גיט מיר אַפּ דאָס אויסגעבענקטע פעלד
65	„אַנזאַטלעך“ א וועג
66	די לעצטע קויל
67	אין א נייער דירע
68	אין דאָרף וואַגניקא
69	אף א זאמדיק אַרט
71	פּראָסט
72	א מאַטאַנע
73	די נאכט־אַטאַקע
74	א שאַס
75	דער סאָף פון שלאכט
76	אָרופּגעטראָטן אף דעם סוינעס ערד
77	פּאַנטאַנען
78	אין וואַלד אף אַפרו
79	אזוי ווי די דעמבן אין שטורעם
80	מײַן געמיט

3. ליבע אין טראַנשיי

82	א. „שוין לאַנג זיך צעשיידט...“
83	ב. „בלוט וויל פרייד פון ניצאָכן פאַרומערן...“
84	ג. „א קינד בין איך געווען...“
85	ד. „צי ווייניק כּוּויל...“
86	ה. „א געוויינלעכער מילכאַמע־טאַג...“
87	ו. „שוין דעם צווייטן מעסלעס...“
88	ז. „אינעם שאַטן פון די וויינגערטנער...“
89	ח. „כּאווירים מיינע...“

4. עס לעבט דער באטאליאָן

90	דער זיקאַרן
91	א שמועס מיטן טויט בא די דראַט־פארצוימונגען
92	Moritur
93	אין פעלד־שפיטאַל
94	אליין אנטקעגן טאנק
95	אומקער צום לעבן
97	טרויער
98	וואלד :
99	דאָס לעצטע וואָרט פון א רייטער
100	עס לעבט דער באטאליאָן
102	דער אמבאוויסטער זעלנער
103	דער דענקמאַל
104	פעטערהאַף
105	קיווער־אָוועס
107	איצטער זיינען מיר מילדער
108	דער גוירל

5. דער וועג צום זיג

109	שניט־צייט 1941
111	באנאכט
112	אין סוינעס הינטערלאנד
113	די וועוערקע
115	בענקשאפט נאָך ביראַבידזשאן
116	א רעגן א גאַס
117	די לעצטע הונדערט מעטער
118	פריינטשאפט
119	צוויי דעמבן
120	זעלנער
122	געהאט האָב איך מוירע
124	שפיל, באיאניסט
125	פארבונדן מיט דער ערד

126	אמאָל איז דאָ געווען די עקסטע גאט
128	אין דער היים
130	ביראָבידזשאנער דאָר

מײַן ערדישע נעסט

1. דאָס האַרץ איז אַפֿן

135	פּאָעמע פון אלע פּאָעמעס
136	טרעבלינקער שטיינער
139	אף ציריקוועגס פונעם טויט
140	מיר זאָל זײַן פאר דיין קאַפּ
141	רעדע צו די פאריזשער איינשווינער וועגן די פאריזשער טויבן
144	א טאָג פון אָפּענע הערצער
147	בענקשאפט
148	דער וועג פון ערגעץ אנדערש
150	ערעוו א פּאָלקס־צײַלונג
151	אין די שטערן כּיִדריי ארויס די לײַכט
152	דאָס געזאנג וועגן קינדערשן געוויין
154	אן אָפּהילף אין די אויערן
155	קרוינען הערן
156	אָן א שטיין
	יאַם־לײַדער
158	א. „רו שוין אָפּ זיך, יאם...“
159	ב. „דו זע נאָר, ווי עס קאָכט...“
160	ג. „אויב ס'איז באשערט צו פאלן...“
161	ד. „דאָס האָט זיך אָנגעהויבן פון דעם דריטן וואל...“
162	דער הויכער בארג פון דעם הארצן

2. קום אריין אין מיין וועלט

163	דער מענטש
167	די וועלט
169	א וואָרט צו ראסייא
172	אין אייגן פעלד

174	א פארגעסן וואָרט
175	אין וועג
176	קום אריין אין מיין וועלט
177	אפילע
178	וועט קומען דער טאָג
179	שפיל, סאָלאָווייטשיקל
181	וויטשעגדא
182	א וונטש
183	צוגאסט בא די גראָזן
184	הינטישע רעציכע
185	דו שטייסט מיטן קאָפּ אראָפּ?
186	א הונדערט-איינ-אַריקער האָט געפרוּווט באגיין זעלבסטמאָרד
187	אויב ס'קומט דער טרויער, אויב ער קומט
188	און דאָך, אַ גרויסער בארג
189	ניטאָ קיין נאכט
190	די צייט לויפט
191	זאָל קומען דער ווינטער
192	איך קוק צו דיר זיך צו
193	עלעגיע
194	Alibi
195	מעסט ניט מיט איין מאָס
196	ווי פאלט דעם פויגל איין

3. ווידער בא די קוואלן

197	איך — דער אזנאט
198	מע שיקט ארויס אים פון סיביר
199	עקזאָטישע טייגע
201	טייגע און דוּשוּנגליעס
202	אין וואלד
204	מעכילע בא דעם פוקס
206	באלאדע וועגן מעדוועזשי באָר
207	צוויי באנען
209	פויגל-הייך

כ'האב געהערט דעם גלובכאר

1. קנער מיר אום צוריק מיין פינפל

213	פון אלעף ביז טאף
214	קער מיר אום מיין פינפל
215	נאך א שטורעם
216	אפסניי
217	א דאנק
218	טוט א נעם די פידעלעך
220	איך ווייס ווהיין צו גיין
221	פארגעסט ניט
222	איך גיב זיך א ניידער
223	צום דיכטער
224	א מאזל אזא
225	אויב דו דארפסט מיך זוכן
226	מיין ליד
227	הארמאניקעס
229	גליך-גלאן
230	זאלן מענטשן ריידן ווי זיי ריידן
231	כאפ ארויס דאָס פישל
232	גיט א מענטש אפן וועג
233	די סאָווע
234	גלובכאר
235	סיוועט אלצדינג זיין
236	שעפע
237	א שילע
238	ווערטער
239	דער פידלער הערט זיך צו צום גריל
240	ווי איז דער מענטש בא לעוויטאנען
241	מארק שאגאל
242	די טענצערן
243	אפן טויט פון מוישע טייף
244	אויצער

- 245 די ליד פארפלייצט האָט אלע ברעגן
- 246 א דאָר קומט, א דאָר גייט אוועק

2. ליבע

- 247 איך ווייס אף זיכער
- 248 ספירא
- 250 די פרוי
- 251 ווינטער
- 252 פאָעמע וועגן פרויישע הענט
- 254 א שפעטע ליבע
- 255 דאָס מיידל שפיליעט צו דעם זאָק
- 256 נייטערנס און מאנעקענשעס
- 257 מיידל, איך האָב דיך ליב
- 258 צארטקייט
- 259 וועגן "יא" און "גייך"
- 260 די מאמע וויל ניט פאָרן אפן מארק
- 261 א שלעכטער געדאנק
- 262 צעשיידונג
- 263 צו א פרוי
- 264 איך ווארט אף דיר
- 265 איפער
- 266 ווענערע
- 267 מאַרגנשטערן

3. לידער, אָנגעשריבענע ניט אין דער היים

- 268 באם אראָפּשטייגן אין ניריאָרק
- 269 מיט וואָס פארגלייכן דעם בראָוויי
- 271 אין א העליקאָפּטער איבערן אינדזל עליס איילאנד
- 272 מענטשן פון געטאָ
- 274 עמפיר סטעיט בילדינג
- 275 גאנגסטערס
- 276 וויליאמסבורג
- 277 א דערמאָנונג

279	יונגע ווייבלעך
280	זאג מיר א ביסעלע מוסער
281	וועסט פארשטיין
282	אין א וועלדל לעם וואשינגטאן
283	צוגאסט בא שאַלעם־אלייכעמען
286	לאָז מיך צורו
288	אפן וועג פון אמעריקע קיין אייראָפּע
290	דערוואַרעם אינעם שוים דיינעם שפּינאָזען
291	האַלענדישער מאַטיוו
292	רעאביליטאציע
294	ווי א היגער
296	בא דער סען
297	איך לעב אין דעם נעכטן
298	דאָס אלטע פאריזש
299	די מאדאָנע אין צוג פאריזש — מאַרסעל
300	איך מעלדע
301	א דעסאנט האָט זיך בא אייך ארויסגעזעצט
302	אין זיקאַרן — מאָריס ווינטשעווסקיס א ליד
303	די בענקשאפט אהיים לאָזט ניט שלאָפן
305	א פרעסע־קאָנפּערענץ אף דער „ידישער גאס“
308	מיט מאַרק שאַגאלן אין שטעטל סען־פּאַל דע וואַנס

געזאנגען

315	דאָס געזאנג וועגן יויסעף בומאגין
328	דאָס געזאנג וועגן קאַלמענס הענט
339	קאָסמישע פּאַעמע

Арон Алтерович Вергелис

ОТ «А» ДО «Я»

(на еврейском языке)

М. «Советский писатель» 1970, 360 стр.
Редактор *М. М. Грубиан*. Художник *В. И. Левинсон*.
Худож. редактор *Е. Ф. Капустин*. Техн. редактор
И. Ф. Шустер. Корректор *А. Б. Стрельник*

Сдано в набор 24/VI 1969 г.
Подписано к печати 8/I-1970 г. Бумага 70×108¹/₃₂ № 1.
Печ. л. 11¹/₄. (15,75). Уч.-изд. л. 9,14. Тираж 900 экз.
Заказ № 1469. Цена 1 р. 13 к.
Издательство «Советский писатель»,
Москва К-9, Б. Гнездниковский пер. 10
Московская типография № 7 Главполиграфпрома
Комитета по печати при Совете Министров СССР
пер. Аксакова, 13.

12